

P.-8 81

LIETUVOS KARIUOMENĖS STATUTAI

Projektas.

Krašto apsaugos ministeris
originale parašė: „Tvirtinu
p. Daukantas 1928. II. 10 d.“

PĖSTININKŲ
RIKIUOTĖS STATUTAS

I DALIS
PĖSTININKŲ MOKYMAS

Antras pataisytas leidimas

VYR. ŠT. KARO MOKSLO VALDYBOS LEIDINYS
KAUNAS VALSTYBĖS SPAUSTUVĖ 1928

I ž a n g a.

Šis statutas turi būti privalomu vadovėliu mokant pėstininkus rikiuotės ir rengiant juos kautynėms.

Statutas duoda nurodymų, kuriais turi vadovautis visų laipsnių viršininkai; tuo bus pasiektas mokymo vienodumas, taigi ir karo doktrinos vienodumas.

Statutas nustato, ko reikalaujama iš rikiuotės mokymo, duoda pavyzdžių rikiuotėms ir tvarkoms, nurodo visų asmenų pareigas jose, būdus joms valdyti ir veikti.

Statuto brėžiniai ir skaitmenų normos duota tik minčiai paaiškinti ir kaip pradedamieji duomenys išskaičiavimams.

Kautynių aplinkybės visada pareikalaus pakeisti statuto duotus pavyzdžius. Todėl, mokant statuto rikiuočių, reikia lavinti mokėjimą jas vartoti ir keisti, žiūrint aplinkybių.

Draudžiama visiems viršininkams versti statuto nenurodytos formos, jei tokių prireiktų vartoti dėl aplinkybių, pastoviomis ir privalomomis.

Taktikos dėsniai, kuriais statutas paremtas, turi būti gerai išmokti visų vadų, ir jų dvasia turi būti vedamas visas pėstininkų mokymas.

I SKYRIUS.

Bendri pagrindai.

I skirsnis.

Pėstininkų vaidmuo šių dienų kautynėse.

a) Pėstininkų reikšmė ir jiems duodami uždaviniai.

1. Pėstininkai yra pirmoji tarp svarbiausių kariuomenės rūšių; kitos padeda jiems, bet negali niekada pakeisti pėstininkų ištisai, atliekant jiems savo kautynių uždavinius.

2. Tikrai pėstininkai gali sumušti priešą judesiu ir ugnim, gali grumtis visokiose vietose ir visokiu metu, dieną ir naktį, ir visokiam orui esant.

3. Uždaviniai, kurie duodami pėstininkams, visada yra šitokie:

- a) paimti plotą savo priemonėmis arba padedant tankams, artilerijai, aviacijai ir t.t.;
- b) sunaikinti arba paimti į nelaisvę priešą, kuris užima žinomą plotą; arba, nors priversti jį trauktis; jį vyti ir dezorganizuoti;
- c) išlaikyti jau užimtą plotą.

b) **Pėstininkų savybės ir jų vartojimo sąlygos.**

4. Norint protingai vesti pėstininkus jų uždaviniams atlikti, reikia tikrai žinoti jų savybės ir bendros jų vartojimo sąlygos. Svarbiausios jų šios:

- a) Susitinkamose kautynėse arba puolant nepakankamai organizuotą įtvirtintą poziciją, kada prieigos prie jos neužtenkamai šaudomos kombinuota šių dienų gynimo priemonių ugnim arba kada besiginančių moralė neaukšta, sugebantieji manevruoti pėstininkai turi žymios puolamosios galios. Jų pačių ginklas duoda jiems visišką galimybę giliai išplėsti savo puolimą, įveikiant priešų priešinimąsi, dargi kai artilerija neužtenkamai juos paremia.
- b) Prieš įtvirtintą priešų poziciją, kurios organizacija pabaigta ir kurios prieigos ginamos kombinuota šių dienų gynimo priemonių ugnim, pėstininkai, be artilerijos ir tankų paramos, neturi silpnų ir nepakankamų priemonių. Tuo atveju puolimas turi būti paruoštas ir turi remtis galinga artilerija ir manevrais.
- c) Pėstininkai pakelia didžiausią kautynių sunkumą. Kautynėse greičiau už kitas dalis nuvargsta jų kūnas ir dvasia. Todėl labiau kaip kitos kariuomenės rūšys jie reikia saugoti nuo nereikalingų judesių, ilgų laukimų, įsakymo mainymų ir to visa, kas gali sukelti nereikalingą nuovargį ar abejojimą dėl vadovybės sprendimo išmintingumo.
- d) Priešininko ugnyje pėstininkai negali manevruoti tankiais junginiais; įeidami į tos ugnies

sferą jie sutrupa. Kautynių tvarkos pagrindu čia tampa **kautynių skyrius**, kuris slenka nuo uždangos prie uždangos arba visas, arba grandimis, ar po vieną žmogų, naudodamasis vietos prieigomis arba silpnai šaudomais protarpiais.

- e) Automatiškasis ginklas sudarė šių dienų kautynėse galingą ugnį, palyginant su atskirų šaulių ugnim. Tačiau visa naujojo ginklo jėga gali būti išplėsta tik teisingai vartojant ir valdant ugnį. Tai pasiekama kaip reikiant parengus kovotoją, bet ypatingai esant gerai išmokytam viršininkų kadrai, pradedant skyrininku.
- g) Ištiesti tikrosios ugnies sferoje pėstininkai jau yra sunaudoti, t. y. jų dažniausiai nebegalima išvesti iš kautynių naujai paskirčiai kitaip, kaip tik slepiant nakčiai, sniegui, lietuvi arba dirbtinei uždangai. Puldami pėstininkai gali laimingai manevruoti tik prieš save; šoninis manevravimas ugnį duoda baisių nuostolių, o kartais net pražudo.
- i) Kadangi pėstininkų nevaržo nei arklys, kaip kavaleriją, nei patranka, kaip artileriją, tai juose ypač vyrauja moralės faktorius. Jų psichika labai žymiai atsiliepia kautynių eigoje ir daug stipriau kaip kitose kariuomenės rūšyse.
- k) Pėstininkams daug sunkiau vadovauti, kaip kitoms kariuomenės rūšims, bet ir niekur taip nėra žymi viršininko įtaka, kaip juose; pėstininkai turi vertę proporcingą jų vadui.

II skirsnis.

Pėstininkų manevras.

5. Priemonė pasiekti uždaviniui, kuris gali būti duotas pėstininkams kare, yra kautynės.

6. Kautynės turi tikslą sunaikinti gyvąją priešų jėgą, t. y. jo kariuomenę, nes tik taip telaiduojama galimybė paimti ir išlaikyti plotą.

7. Iš būdo ir taktikos veiksmų kautynės dalijamos į tris pagrindinius veikslus: puolamosios, ginamosios ir susitinkamosios. Visos kitos įvairios kautynių formos yra tik šitų pagrindinių formų atmainos.

8. Visuose kautynių veikluose laimėjimas gali būti pasiektas tik tada, kai kariuomenė vartoja **manevrą**, t. y. *ugnį ir judesį*.

a) Pėstininkų ugnis.

9. Šių dienų kautynėse ugnis vyrauja, nes pėstininkų ugnies galybė dabar tokia, kad joks plotas, kad jis ir rodytus tuščias, negali būti pereitas be didelių nuostolių, kol jame yra priešininko kautynių skyrių, pasiryžusių energingai vartoti savo ginklą.

10. Tačiau, kautynių laimėjimas žymiai pareina nuo gero pėstininkų išmokymo ir mokėjimo šaudyti, nuo ugnies griežtos drausmės ir nuo mokėjimo valdyti ugnį.

11. Pėstininkų ugnis gali būti: a) *atskira* — kai taikinys, taikiklis, taikymo taškas ir pradėjimo laikas pasirinkti pavedama pačiam šauliui, jeigu tik nebuvo viršininko uždrausta pradėti ugnį, kad būtų paruoštas staigumas ir t.t., b) *valdoma* — kai viršininkas nurodo taikinį, taikiklį ir kada paleisti ugnį, leisdamas patiems šauliams šaudyti, ir c) *salvėmis*.

12. Ugnies drausmė reikalauja pedantiškai atlikti visus veiksmus, išmokus mokantis šaudyti, būtent: teisingai išrinkti padėtį, tikrai nustatyti taikiklį, teisingai išrinkti taikymo tašką, ir uoliai bei ramiai sekti šaudymo vaisius, nuolat dėmėtis viršininku ir priešininku, savarankiškai nuspręsti ugnies greitį ir taupyti šovinius.

13. Puolant geriausia prieiti kuo arčiausia prie priešų, nepaleidžiant ugnies. Dieną tai galima padaryti pridengiant savos artilerijos ir sunkiųjų kulkosvaidžių ugniai.

14. Ginantis ugnis paleidžiama, kada tinkamame tikrajai ugniai atstume pasirodo taikinys pakankamo platumo ir gilumo. Neretai gali būti įsakyta prileisti priešininką arti, kad paskui galima būtų netikėtai užpilti galinga, kartais sutelkta ugnim.

15. Jeigu reikia laimėti laikas, tai priešininkas reikia sutūrėti ugnim, paleista kuo anksčiausiai. Tai bus paprastai sunkiųjų kulkosvaidžių ugnis.

16. Tolimuose atstumuose šaudoma tikrai nepaprastais atsitikimais, kai to reikalauja aplinkybės: taikinys didelis, šaudymo vaisių sekimas tikras, ir yra daug šovinių.

17. Ugnis be vaisių yra tik nenaudingas šovinių eikvojimas; ji atima pasitikėjimą savo ginklu ir pakeičia dvasią priešininkui.

18. Taikinys išrenkamas tiesiai prieš šaudančią dalį. Bet kartais aplinkybės verčia šaudyti kai kurį laiką įstrižai į staiga pasirodžiusius taikinius arba sutelkto šaudymo uždaviniui išspręsti.

19. Kadangi netikėta ir sutelkta net nedidelių dalių ugnis, nukreipta į priešininko dalių sparną arba užpakalį, yra tikriausia, tai ji reikia vartoti kada tik galima.

20. Ugnies greitumas pareina nuo aplinkybių, kautynių pobūdžio, taikinio savybių ir šovinių skaičiaus.

21. Ugnis esti greičiausia:

- a) puolant—artimiausiose ir artimose distancijose,
- b) ginantis — kai puolantysis prieina arti ir
- c) persekiojant.

22. Išmokytoje dalyje žmonės patys reguliuoja ugnies greitumą; viršininkai vadovauja tik komanduo-dami: *rečiau!* ir *tankiau!*

23. Ugnis reikia stabdyti:

- a) jei dalis pradeda šaudyti netvarkingai (tada pa-tariama padaryti keletas salvių ugnies drausmei atstatyti),
- b) jei taikinys išnyksta arba jei ugnis pasidaro netaikli,
- c) jei tikslas pasiektas,
- d) kai reikia slinkti,
- e) jei to reikalauja šovinių trūkumas ir
- g) priešininko suklaudinimui.

24. Šaudant nuolat sekama vieta iš taikinio šonų ir užpakalio, taip pat ir ugnies vaisiai.

25. Distancijos pėstininkų kautynėse laikomos:

- ligi 100 metrų — artimiausiomis
- ligi 400 „ — artimomis
- ligi 600 „ — vidutinėmis
- toliau kaip 600 metrų — tolimomis.

b) Pėstininkų judesys.

26. Nežiūrint viso ugnies svarbumo, ja negalima pakeisti judesio, nes tie du veiksniai neatskiriami pėstininkų kautynių manevre.

27. Kautynėse su patvariu priešininku ugnis ne-gali nulemti kautynių likimo. *Nulemia tik tai judesys,* privestas, jei reikia, ligi durtuvų kautynių.

28. Ugnis turi išplėsti savo galybę ir jėgą la-biausiai tam, kad galėtų laiduoti galimybę judėti. Tik-tai judesiu galima užimti plotą ir išstumti priešininką iš jo pozicijos.

29. Slinkti į priekį reikia tik tada, kai puolan-čiojo ugnis leis tai daryti be didelių nuostolių, bet ne-laukiant, tačiau, visiško ginamųjų priešų priemonių su-naikinimo arba neutralizavimo, o tuo niekada negalima visai pasitikėti.

Pėstininkai niekada neturi susilaikyti puolę dėl nuostolių baimės, nes noras jų visai išvengti kare vi-sada bus tuščia svajonė.

III skirsnis.

Kautynių skyrius.

30. Automatiškojo ginklo ugnies galybė yra da-bar charakteringiausia pėstininkų savybė.

31. Automatiškasis ginklas, pakeisdamas dešim-ties šaulių darbą, duoda paimti iš fronto liekamus šau-lius, dėl to gaunamas geresnis prisitaikymas prie vie-tos ir mažesnis kliudomumas.

32. Lengvasis kulkosvaidis reikalauja, kad jam tarnautų kautynėse 6 — 8 žmonės, kurie, sudarydami atskirą rinktinėlę, visiškai laiduoja ugnies išplėtimą.

33. Kadangi pėstininkai negali išspręsti savo uždavinių vien tik savo ugnim, bet turi vartoti manevrą, privesdami jį ligi durtuvų smūgio, prireikė dar sudaryti tokio pat didumo rinktinėlę, kuri vykdo smūgio idėją.

34. Tos abi rinktinėlės papildo viena antrą ir sudaro vadinamąjį **kautynių skyrių**, kuris tuo būdu turi dvi grandis: **kulkosvaidžio grandį** (automatiškosios ugnies) ir **grenadierių grandį** (smūgio ir individualios ugnies).

35. Kautynėse abi grandys, kulkosvaidžio ir grenadierių, turi siekti vieno tikslo. Ta dvasia ir turi būti mokomos abi grandys.

36. Kautynių skyrius yra pagrindinis pėstininkų kautynių ir mokymo vienetas. Tačiau kautynių metu būrio vadas, atsižvelgdamas į ugnies ir manevro reikalą, gali grupuoti savo skyrių grandis, sujungdamas kulkosvaidžių grandis į atskirą grupę, o grenadierių — į kitą, pats betarpiškai vadovaudamas jų veiksmams.

Gavęs tokią sprendžiamą reikšmę kautynėse, jis pripažįstamas ir pagrindiniu mokymo ir organizacijos vienetu.

37. Kautynių skyriaus branduolys yra kulkosvaidžio grandis, o šios pagrindas — lengvasis kulkosvaidis. Bet ir šio ginklo netekęs, kautynių skyrius neturi nustoti savo kaunamosios vertės.

38. Kautynių skyriaus ypatybė, kuri skiria jį nuo visų kitų didesnių kautynių vienetų, yra ta, kad skyrininkas gali komanduoti jam kautynėse tiesiog balsu arba ženklų.

IV skirsnis.

Pėstininkų ginklai.

39. **Šautuvas** yra *taiklaus šaudymo* ginklas. Su uždėtu durtuvu — tai ginklas durtuvų kautynėms ir svarbiausias nakties susirėmimų ginklas.

Pėstininkų šautuvas lengvas, šauna toli, turi didelį taiklumą; jo trajektorija taip tiesi, kad atstumuose iki 600 mtr. nepakyla aukščiau žmogaus ūgio.

40. Šautuvo savybės daro jį geru individualių kautynių ginklu; šauliai vartoja jį kautynėse tikram visų taikinių kliudymui, papildydami jo ugnim kulkosvaidžio ugnį.

41. Pėstininkų dalyse, kur nėra pakankamo lengvųjų kulkosvaidžių skaičiaus, šautuvas turi atlikti visus ugnies uždavinius, kurie tenka pėstininkams. Šiuo atveju tinkamas atskirų šaulių išmokymas ir viršininkų mokėjimas vadovauti ugniai leidžia pakeisti automatiško ginklo ugnį sutelkta šautuvų ugnim.

42. Įgudę šauliai aprūpinami optiškais taikikliais, kad galėtų šaudyti tolimuose atstumuose ir į svarbius taikinius.

43. **Karabinas** yra lengvesnis ir turi kiek silpnesnį balistikos duomenų, bet bendrai vartojamas kaip ir šautuvas.

44. **Lengvojo kulkosvaidžio ir šautuvo-kulkosvaidžio** savybės daro juos tikru ginklu mažuose ir vidutiniuose (ligi 600 metrų) atstumuose.

45. Svarbiausias jų uždavinys: paimti į tikrąją ugnį visus taikinius, kurie neleidžia slinkti kautynių skyriui arba jam labiausiai gresia.

46. Lengvieji kulkosvaidžiai padeda ir gretimiems kautynių skyriams.

47. Šaudyti atstumuose, didesniuose kaip 600 metrų, teleidžiama tik gerai kliudomus taikinius.

48. **Sunkusis kulkosvaidis** yra galingiausias pėstininkų ginklas; jis visada lieka tikriausia pėstininkų kautynių priemone.

49. Sunkieji kulkosvaidžiai visada veikia taip, kad palengvintų pasiekti uždavinius, kuriuos sprendžia pėstininkai.

50. Taikymo pastovumas leidžia šaudyti per galvas kariuomenės, esančios prieky, ir pro siaurus tarpus tarp jos.

51. Sunkieji kulkosvaidžiai puolant sprendžia visus ugnies uždavinius, papildydami artilerijos ugnį, o kartais ją net pakeisdami.

52. **Rankinė granata** yra padedamoji pėstininkų priemonė, kuri smarkiai smogia ir daro moralio įspūdzio; su ja galima trumpuose kautynių atstumuose sulaužyti priešo pasipriešinimą ir sustabdyti jo smūgi.

53. Rankinė granata galima numesti 30—40 mtr.

Veikti rankinėmis granatomis mokomi visi pėstininkai kareiviai.

54. Rankinės granatos veiksmas pareina nuo jos paskirties.

a) *Puolamoji granata* kerta labiausiai sprogimo galia, o ne skeveldromis, todėl turi mažą veikimo radijų (8—10 metrų). Ji vartojama puolamosiose kautynėse arti priešininko, ypač atakuojant atviroje vietoje, be jokio pavojaus patiems grenadieriams. Ji leidžia praskinti kelių kautynių skyriui ten, kur priešininkas pasislėpė už smulkių vietos nelygumų. Kadangi jos skeveldrų veikimas aprėžtas, tai, norint gauti reikiamų vaisių, ji reikia vartoti gana dideliu skaičium.

b) *Ginamoji granata* duoda žymų skaičių kertamųjų skeveldrų, kurios išsisklaido daugiau kaip per 100 metrų nuo sprogimo centro; todėl ji galima vartoti tiktai esant už tikros uždangos. Ji padaro stiprią užtveriamąją ugnį artimoje srityje, artilerijos, kulkosvaidžių ir lydimųjų pabūklų nekliudomuose plotuose, ypač kryptimis į svarbiausius gynimosi punktus: kulkosvaidžių lizdus, pasipriešinimo lizdus, sekimo punktus, komandavimo punktus, slėpynes (slėptuves) ir t. t.

c) *Troškinamoji, uždegamoji ir dūminė rankų granatos* labiausiai vartojamos atsparos punktų slėpynių gynėjams žudyti arba uždangai sudaryti.

Prieš atvirai slenkantį priešininką geriau veikti šautuvu ir kulkosvaidžiu.

55. **Šautuvo granata** turi ginamosios granatos savybių; ji sviedžiama paprastu šautuvo šūviu.

Lekiamąjį judesį granatai duoda paprasto šovinio šūvis kampu arti 45°; granata tikrai kliudo (smogia) nuo 85 ligi 200 metrų tolumų; šaudymo greitumas 5—10 šūvių per minutę.

56. Šautuvo granatos riestinė trajektorija leidžia kliudyti priešininką, esantį už uždangos.

57. Grenadierius — šautuvo granatų svaidytojas — veikia savo šautuvu kaip paprastas šaulys; granatas ima svaidyti tik viršininko įsakymu.

58. Puolant šautuvo granata vartojama, svarbiausia, prieš priešininko pasipriešinimo lizdus; jos veiksmas, palaikomas stipria savo kautynių skyriaus šautuvų ir kulkosvaidžių ugnimi, duoda sprendžiamų rezultatų.

59. **Pistoletas ir revolveris** yra trumpų distancijų ir grumtynių ginklai.

60. **Dujokaukė** yra kiekvieno kareivio ginklavimo daiktas.

61. Visi kareiviai turi būti išmokyti vartoti dujokaukę. Kariuomenė turi būti išmokyta darbuotis keletą valandų su dujokaukėmis.

62. **Lydimieji pėstininkų pabūklai.** Karas įrodė reikalą turėti pėstininkams prie pat savęs stipraus veiksmo pabūklų, kurie, būdami tvirtai susirišę su pėstininkais, papildytų, o reikalui esant, ir pakeistų artilerijos darbą.

Tokie lydimieji pabūklai yra: įvairių tipų *mažos patrankos*, veikiančios žemėj ar šarvuotuos auto vežimus, ir *minosvaidžiai*.

V skirsnis.

Rikiuotės ir jų valdymas.

63. Rikiuotė yra tam tikras žmonių susatymas kad jie drauge stovėtų, eitų ir veiktų.

64. Rikiuotė, kurioje žmonės stovi vienas prie kito vienoje linijoje, vadinama **eile**.

65. Rikiuotės galai vadinami **sparnais: dešiniuoju ir kairiuoju**. Sparnų pavadinimai, pasisukus rikiuotei, nesikeičia.

66. Rikiuotės šalis, į kurią žmonės žiūri, turėdami dešinį sparną dešinėje, o kairį -- kairėje pusėje, vadinama **frontu**.

67. **Linijoje** (dvieilėje rikiuotėje) vienos eilės žmonės stovi per 1 žingsnį (75 cm.) tuojau už antros eilės žmonių (užpakalyje).

Eilės vadinamos **pirmąja ir antrąja**; tie pavadinimai nesikeičia ir rikiuotei pasisukant.

68. Mažiau kaip keturi žmonės visada rikiuojasi viena eile.

69. Du žmonės, kurie linijoje stovi vienas užpakaly kito, sudaro **pilną gretą**. Jeigu už pirmos eilės žmogaus nėra žmogaus antroje eilėje, tai tokia greta vadinama **nepilna**.

Išeinant pirmos eilės žmogui, jo vietą užima stovįs už jo 2-os eilės žmogus; išeinant gretai, rikiuotė tankėja į lygiavimo pusę.

70. Visos rikiuotės dalijamos į *tankines* ir *manevrines rikiuotes*.

71. **Tankinė rikiuotė** vartojama susirinkimui ir žygiavimui, todėl ji dar turi *rinkimosi* ir *žygio rikiuočių*.

Tankinės rikiuotės mokymas turi svarbiausią tikslą išdirbti priklausomybės, automatiško klusnumo ir vykdymo jausmus.

72. Tankinėje rikiuotėje žmonės stovi kiekvienoje eilėje plaštakos tolumui nuo vienas kito.

73. Tankinė rikiuotė, kur žmonės stovi dviem eilėm, vadinama **linija**.

74. Tankinės rikiuotės dalys, pastatytos viena už kitos, sudaro **vorą**. Žygio voros dalis, kuri esti priešaky, vadinama voros **galva**, o kuri esti užpakaly — **uodega**. Atstumas nuo prieky esančios linijos pirmosios eilės ligi užpakaly esančios linijos pirmosios eilės vadinamas **distancija**. Atstumas frontu tarp žmonių arba tarp atskirų vienetų vadinamas **tarpu (intervalu)**. Atstumas nuo voros galvos ligi uodegos vadinamas **voros gilumu**. Voros vadinamos, žiūrint sudarančios

vorą dalies didumo ir prieky esančio vieneto didumo (pvz. kuopos būrių vora).

75. Voros, pastatytos viena nuo kitos tarpais, sudaro **vorų liniją**.

76. Tankinėje rikiuotėje reikia žiūrėti tiesiai, stovėti nejudant, eiti kojū, lygiuotis linijoje ir į užpakalį; visos evoliucijos ir judesiai daroma viršininkui komanduojuant.

77. **Rinkimosi rikiuotė** paprastai bus: mažoms dalims linija, kuopai ir didesnėms — vora arba vorų rinkinys.

Žygio rikiuotė paprastai yra žygio vora.

78. **Manevrinė rikiuotė** vartojama priešininko sekimo ir ugnies sferoje, kad būtų galima patogiau slinkti, sumažėtų pačių nuostoliai ir matomumas iš priešininko pusės. Tarpai ir distancijos manevrinėse rikiuotėse didesni kaip tankinėse rikiuotėse, ir dėl taktikos sąlygų gali būti mainomi.

79. Manevrinėse rikiuotėse nereikia laikyti tikro lygiavimo ir derinti kojų. Tačiau visiems reikia laikyti tylą, žiūrėti viršininko balso ir ženklų, ir vykdyti kaip ir tankinėje rikiuotėje.

80. Pagrindinės manevrinės rikiuotės yra šios:

- a) **vilnis** — rikiuotė, kur visi dalies žmonės gali geriausiai sunaudoti savo ginklą kautynėms; tai bus dažniausiai rikiuotė, kur žmonės sustatyti greta be lygiavimo ir tam tikrų tarpų;
- b) **vorelė** — grandies kautynių rikiuotė iš dešinės ar kairės po vieną, arba kautynių skyriaus — po vieną arba gretomis ir įvairiomis distancijomis;

c) **sauja** — žmonių subūrimas, kur kautynių skyriaus ar grandies žmonės buriasi be jokios skemos paskui savo viršininką, įvairiais atstumais ir tarpais.

81. Kiekvieno didesnio vieneto manevrinė rikiuotė sudaroma iš mažesnių vienetų manevrinių rikiuočių junginio.

82. Manevrinė rikiuotė dalijama į *artėjimo* ir *kautynių rikiuotes*.

83. **Artėjimo rikiuotė** — tai tvarka, kai dalis priešininko ugnyje, arba jam gresiant, verčiama išeiti iš kelio, padaryti manevrinę rikiuotę, bet pati ugnies nepaleidžia. Tai bus, daugiausia, vorelių junginys įvairiomis distancijomis ir tarpais.

84. **Kautynių rikiuotė** — tai tvarka, kurią padaro dalis, kai ji pati turi veikti ugnimi. Tai bus paprastai vilnis, suderinta su vorelėmis ir saujomis.

85. Visi judesiai ir veiksmai rikiuotėje vykdomi: viršininko *komanda*, *įsakymu (liepimu)*, *sutartiniu ženklu arba signalu*.

86. **Komanda** yra trumpas įsakymas, išreiškiamas vienu arba keliais žodžiais, dažnai sutartiniais. Komanda vykdoma automatiškai, ištarus viršininkui jos paskutinį žodį arba skiemenį.

Komanda dalijama į *ruošiamąją* ir *vykdomąją*. **Ruošiamoji komanda** (statute pažymėta kursyvu) reikia tarti tvirtai ir aiškiai tariant kiekvieną skiemenį. **Vykdomoji komanda** (pažymėta juodomis raidėmis) tarti garsiai, tvirtai, kuo trumpiausiai. Balso stiprumas sutaisyti su dalies dydžiu ir rikiuotės platumu ir gilumu.

Jeigu po komandos, nurodančios judesį arba persirikiavimą, reikia tuojuo ji vykdyti visiems dalies

žmonėms, tai ji baigiama žodžiu: **marš!** Jeigu ta komanda duodama tik viršininkams, kurie savo keliu vykdymui turi duoti tinkamą komandą, tai ji baigiama žodžiu: **vykdyti!**

87. **Įsako** viršininkas tiesiai balsu ar per kitus asmenis, telefonu, signalais ir t. t. Įsakyti reikia aiškiai ir tiksliai, būtinai nurodant tikslą, kuris reikia pasiekti.

Pastaba. Kai komanduoti pradeda naujas asmuo, jis turi perspėti ruošiamąją komandą, pvz. *būry, klausyk mano komandos!*

88. **Sutartiniai ženklai** rikiuotei valdyti nustatomi šie:

Dėmesys — pakelti ranką aukštin ir taip laikyti.
Zengte-mars — keletą kartų pakelti ir greitai mostelėti ranka judesio kryptimi.

Stok — greitai nuleisti pakeltas rankas.

Vilnin — kiloti į šalis abi rankas.

Susirinkti — sukti pakeltą ranką.

Gulti — ranka pamoti kelis kartus žemyn.

Sustabdyti ugnį ir pakreipti galvą į viršininką — švilpti.

89. Kiekvienas viršininkas turi teisę nustatyti sutartinius ženklus (ranka, ginklu, raketa, švilpuku, asmens pavyzdžiu ir t. t.) ir be nurodymų 88 str.

Pastaba. Visi ženklai gali būti vartojami tik taip, kad jie nesukeltų priešų dėmesio ir jo ugnies.

90. **Signalai** trimitu (ragu) duodami tik viršininkams.

II SKYRIUS.

Pėstininkų parengimo principai.

I skirsnis.

Parengimo tikslas ir skirstymas.

91. Vienintelis kariuomenės parengimo tikslas yra parengti karininkus ir kareivius karui; tam priemonės yra *auklėjimas* ir *mokymas*. Visa, kas neveda prie šito galutinio tikslo, turi būti išmesta iš mokymo ir auklėjimo programos.

92. Norint nugalėti, reikia visų pirma norėti nugalėti ir nežiūrėti savo gyvybės. Kartu reikia stengtis ir mokėti padaryti priešui kuo daugiausia nuostolių, mažinant, kiek galint, savuosius sumaniai kaunantis.

93. Neįveikiamą norą nugalėti duoda moralės auklėjimas. Mokymas duoda kaip atskiriems kareiviams, taip ir ištisoms dalims mokėjimą kautis.

94. **Auklėjimas** turi tikslą išlavinti ir laikyti kiekviename karyje veiklumo, iniciatyvos ir puolimo dvasią, kuri viena tik teveda į nugalėjimą. Karyje reikia išdirbti būdas, valia ir atkaklumas — faktoriai, reikalingi nuo pirmos ligi paskutinės karo valandos.

95. Kiekvienam kariui, pradedant vadu ir baigiant eiliniu, turi būti žinoma, kad kare neveiklu-

mas ir pasivėlinimas yra sunkesni nusikaltimai, kaip klaidos darant sprendimą arba jį vykdant.

96. Dvasios jėgą kariui duoda pasitikėjimas tuo ginklu, kuriuo jis kaunasi, ir moraliniai faktoriai, kurie reikia jame išauklėti. Taigi, kario auklėjimas ir mokymas susilieja ir siekia vieno bendro tikslo, bet moralės auklėjimas turi būti pirmoje vietoje.

97. Nežiūrint technikos išaugimo, pasisekimą kare laiduoja labiausiai dvasios jėgų pranašumas. Kariuomenė, kaip ir kiekvienas gyvas organizmas, turi savo sielą, kurios jėgą nustato jos narių idealų ir įsitikinimų aukštumas ir vienumas.

98. Šitų bendrų ir vienu idealų ir įsitikinimų įsigalėjimas karininkuose ir kareiviuose, taip pat būdo, iniciatyvos, vyriškumo, energijos ir drausmės išdirbimas juose sudaro auklėjimo esmę. Pagrindinę bazę čia turi būti tėvynės meilė.

99. Kiekvienas kareivis turi gerai suprasti aukštą savo atsakomąją pašaukimo reikšmę: ginti brangiausią lietuvių tautos turtą — nepriklausomybę.

100. Tėvynės meilė, gimusi šeimoje, išplėsta mokykloje, turi būti privesta kariuomenėje ligi aukščiausio laipsnio.

101. Kiekvienas kareivis turi žinoti, kad nuo sąžiningo jo pareigų ėjimo ir nuo jo, kaip kario, kokybių pareina tėvynės ateitis.

102. Kareiviams reikia duoti pavyzdžių iš nepriklausomos Lietuvos praeities, didvyriškų atsitikimų, kur šventai buvo einamos pareigos kare seniau ir šių laikų kovoje dėl nepriklausomybės, o taip pat karžygiškų savo pulko darbų pavyzdžių.

103. Pasikalbėjimais reikia paveikti kareivio protas ir siela, įkvepiant supratimą, kad reikia aukų tai tautai, kuri nori likti nepriklausoma.

104. Religinis faktorius visada padėjo kelti morališkas kario kokybes; todėl veikli pulko kapeliono pagalba auklėjimui būtinai reikalinga.

105. Švietimo vadovai gali labai daug padėti morališkam auklėjimui; tik reikia, kad tie vadovai darbuotųsi dalies vado vadovaujami, nes jis atsako pirmiausia už savo valdinių išauklėjimą.

106. Tvirtai rišasi su morališkų kario kokybių išdirbimu ir reikalas įskiepyti jam drausmę.

107. Kareiviui ir karininkui reikia įskiepyti prieproty prie tvarkos, klusnumo tarnybos dalykuose ir prie atitinkamų santykių išorės formų; tas pagaliau išdirbs tą vykdomumą, kuris laiduos pasiryžimą be atodairos ir abejonės aukoti savo gyvybę, kai pareikalas to tarnybos pareiga.

108. Priemonė drausmei įkvėpti yra visų pirma griežtas kiekvieno viršininko veiksmų teisėtumas, jo pavyzdys griežtai vykdant įsakymus ir gerbiant aukštesnių viršininkų autoritetą, t. y. kuo griežčiausia drausmė sau pačiam.

109. Reikia, kad kiekvienas viršininkas būtinai ir griežtai reikalautų iš savo valdinių tiksliai vykdyti visas statutų taisykles.

110. Visuose viršininkų santykiuose su valdiniais turi būti gerbiamas aukštas kario pašaukimas. Todėl visa, kas gali nužeminti kario ir piliečio asmens vertę, turi būti išmesta iš karo tarnybos santykių.

111. Rūpinimasis karininkų ir kareivių reikalais, draugiški viršininkų santykiai su valdiniais netarnyboje ir gerbimas kario, tautos garbės saugotojo ir jos laisvės gynėjo, pašaukimo įkvepia kareiviui ir karininkui aukščiausią kariškos garbės jausmą, solidarumą ir dalies garbės jausmą, t. y. aukštą dalies dvasią.

112. **Kariuomenės mokymas** šiaip laipsniuojamas:

- a) išlavinti kūną, kad iškeštų karo vargus ir mokėtų valdyti kautynių priemones;
- b) išmokyti karį vartoti visas kautynių technikos priemones ir manevravimo būdus;
- c) išmokyti kareivius, vadus ir visas dalis jų vaidmens šių dienų kautynėse ir lauko veiksmuose.

113. Pagrindinis mokymo vienetas, kurio viršininkas gali pats mokyti visus valdinius, yra kautynių skyrius. Geras jo išmokymas yra būtina sąlyga, kad taisyklingai veiktų kautynėse didesni vienetai.

114. Visose mokymo stadijose reikia stengtis kuo greičiausiai iškelti mokymą į lauką.

115. Pratimai valdyti ginklą turi tikslą išmokyti kareivį laisvai apsieiti su juo einant ir šaudant. Rimtos reikšmės turi durtuvų kautynių būdų mokymas, durtuvu ir buože.

116. Pratimai naktį būtinai reikalingi visose kareivio mokymo stadijose. Jie turi apimti pagrindinį sistemingą kareivio mokymą: pratinti ausį, akį, tylos mis veikti ir eiti, apkasus kasti, orientuotis ir pagaliau kautis.

Pratimai daromi pirma pažįstamoje vietoje, šviesią naktį arba prietemoje, o paskui nepažįstamoje vietoje ir visiškoje tamsoje.

117. Vienas iš svarbiausių mokymo uždavinių yra pripratinti karį ilgai žygiuoti. Reikia organizuoti žygiavimo pratimai palaiptiui ligi 8 valandų (tame skaičiuje $1\frac{1}{2}$ — 2 valandos poilsio), tikrai saugojant kareivio jėgas. Šituose pratimuose reikia būtinai reikalauti griežčiausios drausmės.

118. Pratimas su nustatytais ženklais turi išmokyti žmones daryti tam tikrus veiksmus pagal ženklus, kai komandos negirdėti arba ji negalima.

119. Norą ir mėgimą pratintis labai kelia paskatinimas: tai veikia savimybės jausmą. Mokamai sujungiant pagyrimą su papeikimu, išskiriant geresnius, galima sukelti naudingos varžytynės.

120. **Kūno lavinimas.** Nuo fizinio atskiro kareivio išlavavimo ir kariškų dalykų mokėjimo pareina visos kariuomenės išlavinimas ir mokėjimas.

121. Kūno lavavimo tikslas — išmankštyti organizmą, jį sustiprinti ir parengti tarnybos reikalams kare.

122. Gimnastika yra privalomas kariuomenei dalykas. Per gimnastikos pamokas ir sportui skirtas valandas visi kariai būtinai mokomi svarbiausių lengvosios atletikos ir įvairių rūšių sporto.

123. Metodikos atžvilgiu reikia praktikuoti dalyse darbai grupėmis, kurios sudaromos žiūrint gydytojo padarytų antropometriškų ir kitokių tyrimų. Kiek galint sudaromos grupės: 1 — silpnesniems, 2 — vidutiniams, 3 — stipriems.

124. Kareivio kūno lavinimas turi eiti nuolat per visą tarnybą.

125. Tuo tikslu naujokams skiriama kasdien $1\frac{1}{2}$ val. švedų gimnastikos ir vieną kartą savaitėje 2 val. lengvosios atletikos ir sporto. Patariama gimnastikai skiriamas laikas sunaudoti taip: a) 20 min. išryto — higieninė gimnastika, b) prieš piet 40 min. — švedų pedagoginė gimnastika (be įrankių ir su įrankiais), c) pavakary 30 m. — lengvesni mankštymai ir sporto žaidimų mokymai.

126. Kūno lavavimo pratimų pasisekimas pareina nuo instruktoriaus kokybių ir mokėjimo, nes jis pats daro visus mokomus pratimus.

127. Besipratinant kareivio apranga turi eiti vis pilnyn, ligi pat žygio pilno krovinio.

128. *Parengimo turinys* kiekvienai kariuomenės daliai yra šitoks:

- a) Jos morališkas parengimas.
- b) Jos fiziškas parengimas.
- c) Atskiro kareivio parengimas rikiuotei tiek, kad jis galėtų sąmoningai geriausiu būdu sunaudoti savo ginklą savarankiškai, kautynių skyriaus sudėtyje ir didesniuose junginiuose.
- d) Kareivio mokėjimas veikti tankinėje rikiuotėje.
- e) Kareivio mokėjimas žvalgyti ir prisitaikyti prie vietos.
- g) Mokėjimas apsisaugoti nuo dujų.
- i) Tinkamas reikalingo specialistų skaičiaus parengimas.
- j) Mokėjimas perduoti įsakymus, tarnauti ryšiuose, žvalgyboje, apsaugoje. Susipažinimas su svarbiausiomis įgulos ir vidaus tarnybos taisyklėmis.
- k) Ištisos dalies parengimas kautis visokiame aplinkybėse.

II skirsnis.

Rikiuotės mokymo metodė.

a) Mokymo tikslas ir vertė.

129. *Rikiuotės mokymo tikslas* — išmokyti atskirus žmones ir ištisas dalis judėti ir veikti tankinėje ir manevrinėse rikiuotėse, ir išmokyti juos visų priemonių ir būdų kautis.

130. *Rikiuotės mokymo vertė* nustatoma šitaip:

- a) plano vienumu ir vadovybės vienumu, tas pasiekama karo ierarchinės sistemos keliu,

kuri duoda sudaryti visos kariuomenės vienumą;

- b) mokymo pastovumu, t. y. pastanga, kad mokytojai turėtų visada tuos pačius instruktorius ir viršininkus, ir
- c) suderintu bendru susigyvenusios kariuomenės dalies viršininkų darbu.

131. Turi būti nustatytas principas, kad rikiuotės būtų mokoma sudėtyje, artimoje karo sudėčiai. Ypač tai tinka grandies, skyriaus ir būrio mokymui. Kuopos ir batalionai, pulko vadui paliepus, galima sujungti mokymui į vieną vienetą. Reikia visais tais atvejais žemesnius vadus kiekviename vienete turėti pastovius.

132. Mokoma statuto kiekvieno skyriaus dalykų iš pradžių sargybų aprangoje, pamažu sunkinant ją ligi žygio pilno krovinio.

b) Mokymo skyriai.

133. *Vieno mokymas* turi tikslą duoti kareiviui technikos, kurios jis turi turėti, kad galėtų sąmoningai atlikti skirtą jam vaidmenį kautynių skyriuje, tame pagrindiniame kautynių vienete.

134. Todėl vieno mokymas neturi apsibrėžti kareivio parengimu veikti tankinėje rikiuotėje, nes svarbiausias jo tikslas išmokyti kareivį savarankiškai veikti kautynių lauke.

135. Taigi ir vieno mokymui turi būti taikomi dalykai, einami mokymo aikštėse ir laukuose.

136. Vienam mokyti lauke svarbiausi uždaviniai:

- a) vietos patogumų sunaudojimas judesiu,
- b) prisitaikymas prie vietos, jos ir savęs maskavimas,

- c) kautynių lauko (priešo, kaimynų, viršininkų) sekimas,
- d) priedangų ir uždangų sunaudojimas ir jų pritaikymas,
- e) įvairių šaudymo atramų naudojimas šautuvui ir kulkosvaidžiui įtaisyti.

137. Vieno mokymas yra pamatas, ant kurio stovi visas kareivio mokymas, todėl jis turi būti kuo rimčiausias.

138. Jo svarbumas — surasti ir tinkamai sunaudoti mokomojo gabumai ir gerosios savybės. Iš čia išeina, kad vieno mokymas turi būti kiek galint individualesnis.

139. Jo našumui reikia, kad mokomasis turėtų nuolatinius instruktorius, o šie kuo mažiausia mokinių.

140. Mokymas, visų pirma, remiasi darbu instruktoriaus, kuris geriausių vaisių susilauks tik vartodamas parodomąjį mokymo būdą. Instruktorius turi mokėti padaryti pats visa tai, ko jis moko.

141. Iš pradžių visus paaiškintus pratimus mokomasis daro pats be komandos; tik gerai įpratęs daro komanduoju. Tai įkvepia komandos ir įsakymų gerbimą.

142. *Mokymas tankinėje rikiuotėje* turi svarbiausią tikslą išlavinti priklausomumo, vykdymo ir automatiško klusnumo jausmą. Šito mokymo esmė — vykdyti tam tikrą komandą. Pakartotinis jos vykdymas išdirba paklusnumo jausmą, kuris yra drausmės ir tvarkos pagrindas.

143. Kautynėse, pavojaus įtakoje, ateina tokie momentai, kai sprendžiamos reikšmės įgyja įskiepytas kareiviui papratimas automatiškai vykdyti. Tankinės rikiuotės mokymas kaip tik ir veda prie šito tikslo.

144. Tačiau visada reikia atsiminti, kad tankinė rikiuotė kautynėse nevertinama, ir todėl jos mokymas nėra tikslas, o tik priemonė reikalingoms kareivio kokybėms išdirbti. Taigi, nereikia skirti tos rūšies mokymui daug laiko; kai naujokai bus visai išmokę tankinės rikiuotės esmę, užtenka pratintis joje po 10 — 15 min. visų kitų užsiėmimų pradžioje ir pabaigoje.

145. Tankinės rikiuotės mokyme reikalauti griežčiausios drausmės iš mokinių ir vadovų.

146. *Manevrinių rikiuočių mokymas* turi tikslą išmokyti grandį, skyrių ir būrių reikalingo kautynių lauke greito judesio technikos prisitaikant prie vietos.

147. Palyginant su pratimais tankinėje rikiuotėje ir su kautynių veiksmų mokymu, pratimai manevrinėse rikiuotėse pasižymi:

- a) bendros komandos vartojimu arba vykdymu pagal ženklą arba signalą,
- b) laisvo žingsnio vartojimu,
- c) ginklo nešiojimu pasikabinus arba rankoje,
- d) laisvų ir nevienodų judesių vartojimu.

148. Manevrinių rikiuočių mokymas yra įžanga į dalies parengimą kautynėms. Kai bus susipažinta su manevrinėmis rikiuotėmis, pratimai aikštėje sustabdomi ir iškeliami į lauką, kaip kautynių pratimai su taktikos užduotim.

149. *Kautynių veiksmų mokymas* turi tikslą prirengti dalį kautynėms.

150. Pratinti visada reikia su tam tikra paprasčiausia taktikos užduotim, griežtai prisitaikant prie vietos ir visada žiūrint kaimynų.

151. Svarbiausias čia tikslas turi būti išlavinti išmintingą ir drąsią iniciatyvą, visiškai išlaikant priklausomybę ir mokėjimą siekti bendro uždavinio.

152. Ypatingai reikia stengtis išplėsti kariuomenėje puolimo dvasia.

153. Technikos priemonių trūkumas neturi kelti puolamųjų veiksmų baimės. Tas trūkumas turi būti išlygintas geresniu kariuomenės parengimu, didesniu jos judrumu, geresniu valdymu, vietos sunaudojimu ir visų veiksmų griežtumu.

154. Kariuomenė turi žinoti ir suprasti šių dienų kautynių priemonių veikimą. Tik tada tegalima rasti būdų ir priemonių savo technikos priemonių trūkumui išlyginti. Todėl kautynių pratimuose ir manevruose reikia kuo dažniausiai nurodyti, kad priešininko pusė geriau aprūpinta technikos atžvilgiu.

155. Kuo anksčiausia reikia imti vartoti kautynių pratimuose kastuvus, puolant ir ginantis; reikia pratintis tylomis kasti naktį. Dienos pratimuose griežtai reikalauti maskavimosi.

156. Svarbu daryti kautynių pratimai naktį. Žmonės reikia išmokyti orientuotis žinomoje vietoje naktį ir rūke, tylomis slinkti nepametant krypties ir nakties kautynių veiksmų.

157. Taisyklingas kautynių veiksmų mokymas reikalauja, kad viršininkas komanduotų ir įsakinėtų iš tokios vietos ir būdamas tokioje kūno padėtyje, kurioje jis būtų kautynėse. Nutolti nuo tos taisyklės leidžiama tik tada, kada tai bus naudingiau mokymui.

158. Pėstininkas kareivis turi gerai pažinti ne tik tą ginklą, kuriuo jis kausis, bet turi dar žinoti, nors bendrais bruožais, kurios reikšmės pėstininkams turi kitos kariuomenės rūšys: šarvuočiai, artilerija, avia-

cija ir t. t., ir kaip jos gali palengvinti pėstininkams spręsti duotus jiems kautynių uždavinius.

159. Kareiviai turi būti gerai išmokyti veikti su dujokaukėmis.

160. Kariuomenės mokymas kautynių veiksmų yra neatskiriama surištas su jos mokymu apsaugoti vietoje ir žygiuojant, žvalgyti, laikyti ryšius ir šaudyti. Nuo šitų kareivio veikimo sričių kare ir reikia pradėti mokyti naujokai kautynių skyriaus sudėtyje.

b) Mokymo suskirstymas.

161. Pėstininkų mokymo suskirstymas ir jo intensingumas reikia padaryti taip, kad 4-to mėnesio pabaigoje (nuo naujokų atvykimo dienos) naujokai būtų taip išmokyti, jog savo kautynių skyrių sudėtyje galėtų būti statomi į kuopos ir didesnių junginių kautynių rikiuotę.

162. Per šitą 4 mėnesių *pagrindinį mokymą* kiekvienas naujokas turi:

a) būti pakankamai išauklėtas, kad aiškiai suprastų kareivio pareigas;

b) žinoti savo kautynių skyriaus ginklo savybes ir vartojimą ir, kaip specialistas, tarnauti vienam iš jų, kuriam jis pasirodys tinkamiausias;

c) mokėti eiti savo pareigas kautynių skyriuje ir būryje, taikydamasis prie savo draugų darbo, ir

d) išmokti eilinio pareigas iš lauko, įgulos ir vidaus tarnybų statutų.

163. Pėstininkų mokymas, pabaigus pagrindinį mokymą, turi tobulinti parengimą kautynėms, labiausiai, kuopų ir didesnių junginių.

164. Mokymas dalijamas į:

a) vieno mokymą,

b) kautynių skyriaus mokymą,

- c) būrio mokymą,
- d) kuopos ir didesnių junginių mokymą.

165. Kiekvieno mokymo ilgumą nustato Vyriausias Štabas; tuo remdamiesi divizijų vadai duoda savo nurodymų.

166. Pulko vadas bendrai suskirsto iš anksto visam mėnesiui laiką ir duoda nurodymų, kada reikia išskirti specialistai kuopose ir į atskiras pulko komandas.

167. Kuopos vadas sudaro visai savaitei smulkia kuopos mokymo programą; ją tvirtina bataliono vadas.

Mokymo vadovai sudaro minutinį sąrašą kiekvienai dienai iš vakaro; sąrašą tvirtina kuopos vadas. Tai verčia vadovus rimtai pasiruošti darbui. (Pavyzdys 2-me pried.).

168. Rašant sąrašą reikia vadovautis taisykle: šaudybos pratimus ir gimnastiką daryti kasdien, o mokymą tamsoje — ne mažiau kaip kartą per dvi savaites.

169. Kareiviai, paskirti į vietas, kurios neturi tiesioginės reikšmės kovai, kaip antai muzikantai, sanitarai, virėjai, siuvėjai, gurguolininkai ir kiti, turi išeiti iš anksto pagrindinį mokymą.

Prieš paleidimą į atsargą jie gražinami į kuopas, kad pakartotų rikiuotės mokymą.

170. Kareiviai, kurie reikės išskirti į ne savo kuopos specialistų komandas, kaip antai kulkosvaidžių, ryšių, žvalgų ir kitas, išeina vieno mokymą.

171. Kareiviai, paskirti specialistais savo kuopoje, t. y. šautuvo granatų svaidytojai, kulkosvaidininkai, tolio matuotojai, sekėjai, žvalgai ir kiti užsiima savo specialybe nuo antro mokymo mėnesio, jei sąlygos leidžia, nenustodami bendrai mokytis; be to, specia-

liam mokymui gali būti renkami į komandas, organizuojamas prie batalionų ar pulkų, nurodant divizijų vadams.

172. Specialistų išskyrimas, jų mokymas, organizacija, programa, mokymo metas nustatoma tam tikra instrukcija.

173. Įvairiose komandose ir nerikiuotėje esantieji kareiviai turi dalyvauti šaudymo ir kituose pratimuose Vyr. Štabo nustatytais taisyklėmis.

174. **Vieno mokymas** turi dalykų, reikalingų kiekvienam eiliniam kareiviui. Tas mokymas skirstomas į mokymą be ginklo, mokymą su šautuvu ir visais kitais kuopos ginklų veikslais, mokymą svaidyti granatas, durtuvų kautynes, apsikasmą ir dujokaukės vartojimą.

175. Šaudymo taisyklių ir šaudyti eiliniai pradėdami mokytis tada, kai jiems duodami ginklai. Mokyti reikia Šaudymo Statuto taisyklėmis.

176. Į eilinio mokymo programą įeina žinios iš įgulos, vidaus, lauko, drausmės statutų, žinios apie tarnybos eigą ir kitos žinios, laikantis tam tikros instrukcijos.

177. Visi pulko eiliniai turi mokėti apsieiti su savo pulko kulkosvaidžiais tiek, kad prireikus galėtų veikti su jais.

178. Visi viršininkai, pradedant grandininku, ir kulkosvaidžio grandies 1 ir 2 numeriai turi mokėti šaudyti iš kulkosvaidžių, vartojamų kaimynų kariuomenėse. Tuo atžvilgiu jų parengimo laipsnį nustato pulko vadas.

179. Šaudyti šautuvo granatomis turi mokėti ne mažiau kaip 4 žmonės grenadierių grandyje.

180. Žvalgais turi būti išmokyti kulkosvaidžio grandyje 5 ir 6 numeriai ir visi grenadieriai.

181. Pagaliau mokymas turi išdirbti kovotoją, kuris kuo geriausiai valdytų duotą jam ginklą ir gerai žinotų savo specialias pareigas.

182. **Kautynių skyriaus mokymas** turi tikslą išmokyti kareivį kautis, gerai suderinant savo veiksmus su kitais savo skyriaus žmonėmis.

183. Kautynių skyriaus mokymas skirstomas į mokymą tankinėje rikiuotėje, manevrinių rikiuočių mokymą ir mokymą kautis.

184. Kad grandys geriau išmoktų pagrindinius pratimus, iš pradžių jos mokomos atskirai. Tačiau tas paskirstymas manevrinėse rikiuotėse neturi ilgai trukti, nes tik mokant kautynių skyriaus sudėtyje galima tvirtai įskiepyti priemonių bendrumo nuovoka abiem grandim, smūgio ir ugnies, kurios viena kitą papildo siekiant tikslą.

185. Kiek laiko mokyti grandimis, nustato pulko vadas.

186. **Būrio mokymas** turi tikslą:

a) išdirbti būrio klusnumą ir vykdomumą, tariant — atiduoti būrį visiškai į būrio vado rankas;

b) išmokyti kautynių skyrių kautis bendrai su gretimais kautynių skyriais.

187. Būrio mokymas skirstomas taip pat, kaip ir kautynių skyriaus mokymas, t. y. į mokymą tankinėse rikiuotėse, manevrinėse rikiuotėse ir mokymą kautis.

188. **Kuopos ir didesnių junginių mokymas** turi tą patį tikslą; skirstomas į mokymą tankinėse rikiuotėse ir mokymą kautis.

189. Manevrinėse rikiuotėse neturi būti mokymo, nes nėra tikslo visai kuopai ar didesniai junginiui vykdyti negyvas formas be taktikos minties (užduoties).

c) Senųjų kareivių mokymas.

190. Seniau tarnaujantieji kareiviai mokomi atskirai nuo jaunųjų ligi tol, kol tie jaunieji bus tiek parengti, kad galima bus jie statyti į bendrą rikiuotę.

191. Kuomet reikia jaunieji kareiviai statyti į bendrą rikiuotę su senaisiais, nustato pulko vadas.

192. Sujungus kareivius, galutinai sulyginamas kautynių skyrių skaičius kiekvienoje kuopoje; vėliau mainymų reikia visaip vengti.

193. Senieji kareiviai turi būti mokomi iš smulkiai sustatytos programos (166—168 str.). Sustatant programą reikia imti galvon tie mokymo skyriai, kurie blogiau išmokti, tačiau reikia vengti dažnai kartoti tie patys pratimai.

194. Senųjų mokymas be to turi tikslą tobulinti esančius jų tarpe sekėjus, ryšių tarnybos žmones, kulkosvaidininkus, skyrininkų ir grandininkų pavaduotojus ir t. t.

195. Kai tik pasitaiko proga, reikia suvesti senieji kelių kuopų kareiviai kautynių prafimams kuopos ir bataliono sudėtyje.

d) Viršininkų parengimas iš kareivių tarpo.

196. Pėstininkų puskarininkiai rengiami mokomoiose pulkų kuopose arba specialiose mokyklose.

197. Šių dienų kautynių sąlygos reikalauja tvirtų žinių ne tik iš puskarininkio skyrininko ir jo pavaduotojo, bet ir iš grandininko ir jo pavaduotojo.

198. Šitie jaunesnieji viršininkai turi būti rengiami grandinių komandose, organizuojamose prie kiekvieno pulko ar bataliono, žiūrint vietinių sąlygų, divizijos vado nurodymais.

199. Mokymas trunka 1—2 mėnesius ir turi baigtis ateinant naujokams.

200. Iš kiekvienos šaulių kuopos reikia paskirti grandinių komandon ne mažiau kaip 12 žmonių. Parenka juos kuopos vadas, ir patikrina bataliono vadas.

201. Mokymas grandinių komandose turi tikslą įskiepyti gabumą mokytį ir komanduoti. Mokymo pagrindu imamas statutų mokymas. Statutą suprasti tegalima tik mokantis ir vartojant jį darbe, todėl ir mokymas grandinių komandoje turi turėti praktikos pobūdžio.

202. Mokymo programa turi būti viena visai kariuomenei; ją tvirtina Vyr. Štabas. Pabaigus kursą daromi egzaminai, kur labiausiai vertinamas mokėjimas mokytį ir komanduoti.

203. Gerai baigusieji gauna grandinio laipsnį ir skiriami jaunųjų kareivių instruktoriais; rikiuotėje jie skiriami grandininkais arba jų pavaduotojais.

e) Viršininko vaidmuo mokyme.

204. Kiekvienas viršininkas, kuopos vadu baigiant, atsako už taisyklingą, suderintą su statutais, pavestos dalies parengimą.

205. Jei vyresnis viršininkas pastebi netaisyklingumų aiškinant statutus, tai jis turi nurodyti.

206. Pulko vadas prižiūri ir atsako už savo pulko ir visų priskirtų komandų mokymo vienumą ir pilnumą. Jis yra ir visų savo dalies karininkų auklėtojas.

207. Bataliono vadas atsako už visą savo bataliono parengimą kautynėms. Jo pareiga yra prižiūrėti savo bataliono karininkų ir puskarininkų lavinimąsi.

208. Kuopos vadas yra tikras pėstininkų mokytojas ir auklėtojas, turįs savo rankose visų priemonių, kurios auklėja ir mankšto kareivio kūną, protą ir sielą.

209. Kuopos karininkai yra artimiausi kuopos vado padėjėjai, kurie vykdo jo nurodymus.

210. Eilinio, grandies ir kautynių skyriaus mokymas nors ir yra puskarininkio skyrininko ir grandininko rankose, betgi jis eina nuolat kuopos vado ir jo kuopos karininkų vadovaujamas ir prižiūrimas. Puskarininkio padėjėjai yra grandiniai ir eiliniai, kurie pasižymi instruktorių gabumais.

g) Instruktoriai ir instruktavimas.

211. Parinkti ir išmokyti instruktorių—yra vienas iš svarbiausių bataliono ir kuopos vado uždavinių.

212. Renkant instruktorius reikia žiūrėti ne tik jų parengimo rikiuotei, bet ir dorovės kokybių, ir pedagogiškų gabumų.

213. Jei baigusių grandinių mokyklą grandinių nepakanka, tai ne vėliau kaip prieš mėnesį ligi naujokų mokymo pradžios reikia paskirti reikalingas eilinių skaičius instruktoriais, kurie surenkami batalione ir pamokomi instruktavimo dalykų.

214. Vieno mokymui skiriama 3—4 kareiviai vienam instruktoriui, bendram mokymui 7—8 naujokai vienam instruktoriui. Jei instruktorių būtų daugiau, tai likusieji padeda tiems instruktoriams, kurie moko.

215. Kai kurie mokymo dalykai, pav. mokymas taikyti, nuleisti saugiklį (atsargą), svaityti granatas ir t. t. galima pavesti tam tikriems instruktoriams, kurie pasižymi ypatingais gabumais tuose dalykuose.

216. Instruktorius turi vartoti *rodomąjį mokymo būdą*, t. y. mokyti rodydamas, o ne pasakodamas. Tai tinka rikiuotės ir šaudymo mokymui, gimnastikai, įgulos, vidaus statutams, o vietomis ir drausmės statui.

217. Stengdamasis sudominti žmones kiekvienu pratimu, instruktorius turi nevarginti mokomųjų, aiškindamas nelaikyti jų *ramiai*; duoti dažnai, ypač mokymo pradžioje, pasilsėti.

218. Instruktorius mokydamas turi būti kietas ir patvarus, bet kartu ir kantrus. Jis turi aiškiai rodyti mokymo tikslą, parodydamas praktikoje, kaip tas ar kitas judesys ar rikiavimas reikia daryti.

219. Pradedant mokyti nereikia reikalauti ypatingo vykdymo grynumo ir tikrumo; to siekti reikia tik ilgainiui.

220. Santykiuodamas su mokomaisiais, instruktorius neturi būti nei per daug bičiuliškas, nei žiaurus.

221. Jis mokydamas neturi žiūrėti į statutą, tuo labiau cituoti iš jo pažodžiui ištisų paragrafų, o visa, kas turi būti išeita per pamoką, turi būti gerai išmokta ir pakartota iš anksto. Reikia stengtis netaisyti mokojo rankomis, naudojantis tam tikslui asmens pavyzdžiu, palyginimu, klaidų nurodymu.

222. Vienintelis būdas atskiro kareivio ir visos dalies parengimo laipsniui įvertinti yra periodinė kontrolė, kurios turi griebtis visi instruktoriaus viršininkai.

223. Antra vertus, kiekvienas instruktorius turi pasitikėti savo jėgomis ir sugebėjimu pasiekti gerų re-

zultatų, nežiūrint visų sunkumų, kurie gali pasitaikyti. Kad galima būtų gerai mokyti, reikia turėti valios jėgos ir to darbo pamėgimo.

224. **Vieno mokymui** žmonės susstatomi į vieną eilę 2—3 žingsnių tarpais nuo vienas kito. Kiekvieną pratimą instruktorius rodo iš pradžių be dalijimų ir be aiškinimų; paskui tą patį jis daro padalydamas ir trumpai paaiškindamas vykdant. Naujokai pratinasi prie parodytų judesių savarankiškai, be instruktoriaus komandos, bet jam atsidėjus prižiūrint ir nurodant. Kiekvieno naujoko klaida reikia taisyti atskirai, ir instruktorius turi žiūrėti ne tiktai paties judesio taisyklingumo, rikiavimo ir t. t., bet ir kūno padėties, vyriškos išvaizdos ir t. t.

225. Kai naujokai išmoks tą ar kitą pratimą, reikia daryti jį komanduojant bendrai ar kiekvienam mokomajam skyriui, pirma su padalijimu ir skaičiuojant: *vienas, daryk du* ir t. t., o paskui be padalijimo, ir, pagaliau, be padalijimo ir be skaičiavimo.

226. **Grandies mokyme tankinėje rikiuotėje** naujokai sudaro grandį; vienas instruktorius moko, kiti (jei yra) prižiūri pratimų vykdymą.

227. Skyriaus mokyme dalis instruktorių gali eiti grandininkų ir skyrininko pavaduotojo pareigas; būdami rikiuotėje prižiūri pratimų vykdymą.

228. Jau pradedant mokyti tankinėje rikiuotėje reikia reikalauti griežčiausios drausmės, tikslaus komandų vykdymo, lygiavimo, visiško nejudėjimo, nedarant tuo atžvilgiu jokių palengvinimų, bet leidžiant dažnai truputį pasilsėti.

229. **Mokydamas naujokus manevrinių rikiuočių veiksmų grandies sudėtyje**, instruktorius visų pirma parodo žmonėms, kaip išrodo vilnis, sauja ir kitos ma-

nevrinės rikiuotės, paaiškindamas jų vartojimo tikslus; paskui rodo, kaip persirikiuojama iš vienos rikiuotės į kitą: į vilnį, saują, vorelę ir t. t., pirma be komandų, paskui ir komanduojant. Po to instruktorius ima mokyti ėjimo būdų manevrinėje rikiuotėje, pirma žengte, paskui bėgte, visa grandim, jos dalimis ir pagaliau po vieną ir šliaužte.

230. Iš pat pradžių reikia reikalauti laikytis nurodytos krypties ir taikytis prie vietos, nereikalaujant tiksliai laikyti lygių tarpų ir distancijų.

231. Kai tik bus suprasta manevrinės rikiuotės technika, tuojau reikia įbrukti kuo prasčiausia taktikos užduotis, net ir grandies sudėtyje.

232. Nereikia per ilgai mokyti manevrinių rikiuotėčių grandies sudėtyje, stengiantis greičiau pradėti tą mokymą kautynių skyriuje, tame pagrindiniame kautynių vienete.

k) Karininko reikšmė ir parengimas.

233. Karininkas yra kareivio auklėtojas ir mokytojas. Jis turi ir kilnią pareigą — gautą netobulą pilietį grąžinti visuomenei tobulesnį: drausmingą, išlavinto proto, tobulesnį dorovės atžvilgiu, sąmoningą patriotą ir gerą kovotoją už savo šalies laisvę.

234. Karininkas turi turėti kareivių akyse didelį autoritą, nes tik tada jis galės pavojingoje minutėje įveikti savo valdinių savisaugos jausmą ir sugebės pasakinti juos, nežiūrint savo gyvybės, įvykdyti kautynių uždavinį.

235. Autoritas susidaro iš savo dalyko mokėjimo ir takto, t. y. mokėjimo apseiti su žmonėmis.

236. Tik dideliu dorumu, bendru ir karišku mokslingumu karininkas tegali įveikti šitą sunkų ir atsakomą uždavinį.

237. Karininkų auklėjimu, jų būdo, proto ir valios stiprinimu, jų tolimesniu karišku ir bendru lavinimu turi rūpintis pulkų vadai ir visi aukštesni viršininkai.

238. Be karininkų siuntimo į tobulinimo kursus, kiekviename pulke turi būti jiems organizuojami užsiėmimai, žiūrint tam tikrų taisyklių.

239. Būtinios priemonės kariškam ir bendram išlavinimui kelti yra:

- a) taktikos užsiėmimai ir karo žaidimai su vyresniaisiais karininkais (pradedant bataliono vadu) divizijų štabuose, su kitais — batalionuose, bataliono vadui vadovaujant;
- b) karininkų referatai karo klausimais;
- c) pakviestų lektorių paskaitos;
- d) supažindinimas su kitomis kariuomenės rūšimis ir
- e) visų kariuomenės rūšių manevrai.

Karininkų karo mokslo parengimo organizacijai vadovauja divizijos štabo viršininkas, kuris ir atsako už jos taisyklingumą ir tikslumą divizijoje.

240. Pulke turi būti gerai sudaryta biblioteka, kaip padedamoji priemonė lavinimo dalykui.

- d) kiekvienam atskiram kariui, kad pasisveikintų arba pagerbtų visais vidaus tarnybos statuto numatytais atvejais.

III SKYRIUS.

Rikiuotės mokymas.

I skirsnis.

Vieno mokymas.

a) Mokymas be šautuvo.

241. **Stovėjimas be šautuvo „ramiai“.** Stovėti tiesiai, nekrutėti ir per daug neišsitempti.

Kulnius suglausti, batų priekius išskėsti fronto linijoje pado pločiu; kelius ištiesti, bet netempti; kūno svorį vienodai taikyti abiejų kojų pėdoms.

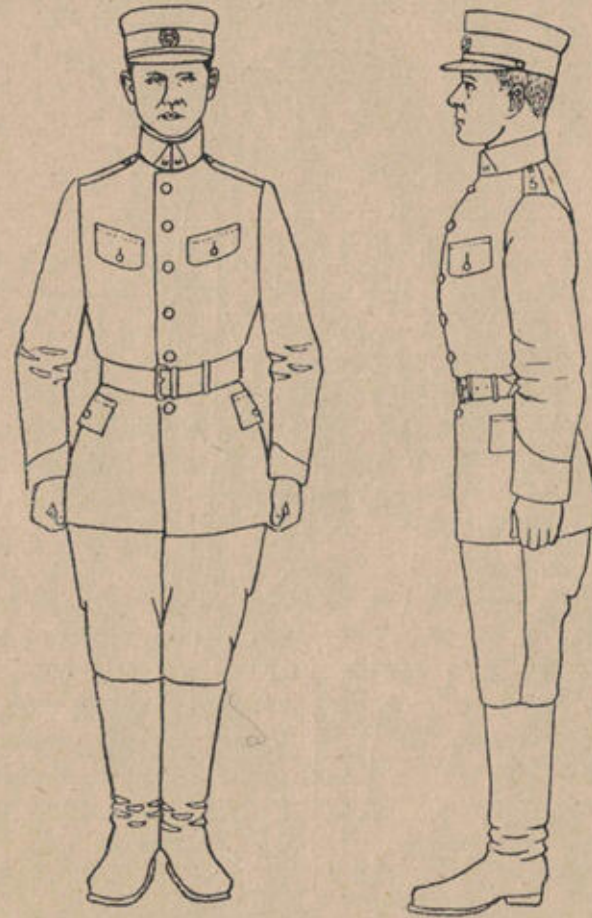
Pečius atlošti kiek atgal, bet jų nepakelti; krūtinę kiek paduoti į priekį, visą liemenį ištiesti.

Rankas laisvai nuleisti taip, kad plaštakos, pakreiptos delnais į vidų, būtų iš šonų ir ties šlaunių viduriu; suglaustų pirštų du sąnarius suriesti; alkūnes paduoti kiek priekin, nepakeliant rankų plaštakų.

Galvą laikyti iškėlus ir stačiai; žiūrėti tiesiai prieš save (1 pav.).

242. *Ramiai* atsistoti reikia:

- viršininkui sukomandavus: **ramiai** arba **stokis!**
- išgirdus ruošiamąją komandą,
- kreipiantis viršininkui į valdinį, valdinių grupę arba rikiuotę,

1 pav.

243. Komanduojujant: **laisvai!** — atsistoti ir kairiąją koją atstatyti per $\frac{1}{4}$ žingsnio kairėn—priekin. (2 pav.)

2 pav.

244. Komanduojujant: **pasitaisyk!** — neišeinant iš savo vietos ir laisvai stovint galima pataisyti drabužiai, apranga ir t. t.

Prieš komandą *ramiai*, jei reikia, perspėjama: *baik taisytis!* Po šito perspėjimo visi atsistoja *laisvai*.

245. Sukiniai daromi komanduojujant;

- 1) *deši—nėn!*
- 2) *kai—rėn!*
- 3) *pusiau deši—nėn!*
- 4) *pusiau kai—rėn!*
- 5) *ap—link!*

Sukiniai *aplink* ($\frac{1}{2}$ rato į kairės rankos pusę), *kairėn* ($\frac{1}{4}$ rato) ir *pusiau kairėn* ($\frac{1}{8}$ rato) daryti ant kairiojo kulnio ir ant dešiniojo bato priekio; sukiniai *dešinėn* ir *pusiau dešinėn* — priešingai. Sukantis kūnas reikia laikyti taisyklingai. Koją, pasilikusią užpakalyje, pasisukus pristatyti žingsnio taktu.

246. Komanduojujant **klupsčiom!** — atitraukti atgal dešinės kojos pėdą, greit atsiklaupiti dešiniu keliu ir atsisėsti ant dešinės kojos kulnio. Kairė koja nuo kelio ligi pėdos laikyti, kiek galint, stačiai, o abiejų kojų priekiu padėtis — kaip kam patogiau (5 pav.).

247. Komanduojujant: **kelk!** — greitai atsikelti ir, pristačius dešinę koją, taisyklingai atsistoti.

248. Komanduojujant: **gulk!** — pasisukti ant kairiojo bato priekio pusiau ($\frac{1}{8}$ rato) dešinėn ir, kartu išmetant dešinę koją priekin per pusę žingsnio, greitai priklaupiti ant kairiojo kelio; paskui, pasiremiant kairiąja ranka, atsigulti nauja kryptim, pasiremiant alkūnėmis į žemę.

Nereikia reikalauti, kad kojos ir galva būtų vienodai laikomos (3 pav.).

249. Komanduojujant: **kelk!** — atsiremiant dešine ranka į žemę dešinįjį kelį pritraukti kiek galint arčiau prie dešinės alkūnės; tuo pat metu pasikelti ant kairės alkūnės. Atsiremiant kaire ranka, pasikelti ant

3 pav.

dešinės kojos ir kairiojo kelio. Dešine ranka atsirėmus į dešinį kelį atsistoti, pristačius dešinę koją prie kairės.

250. **Judesiai** daromi *žengte* arba *bėgte*.

251. Judesiai *žengte* pradedami komanduojujant: *žengte* — **marš!**

Šitaip sukomandavus, pasvirus kūnu kiek priekin, laisvai iškelti judesio kryptim kairę koją, labai jos nesulenkiant, paskui pastatyti ją ant viso pado, pradėjus nuo kulnio, ir tuo pačiu metu pakelti nuo žemės dešinę koją, iškelti ir pastatyti ją, laikantis tų pačių taisyklių, ir toliau eiti išdėstytu būdu.

Rankoms, pradedant nuo peties, leisti laisvai judėti apie kūną, sulenkiant jas alkūnėse; pirštai lengvai suspausti į kumštį.

252. Žingsniai nustatomi tokie:

- a) **išlygintas** (mokymui, paradui ir pasisveikinimui) žingsnis: greitumas — apie 114 žingsnių per minutę, dydis — 75-80 cm.;
- b) **laisvas** (žygio, poilsio) žingsnis: greitumas — 100-110 žingsnių per minutę; dydis 70-75 cm.; bendras greitis apie 4,5 klm. per valandą;
- c) **sportinis** žingsnis: mokomas taisyklėmis, nurodytomis gimnastikos mokyme; greitis — 9-11 klm. per valandą.

253. Einant pasisukama tokiomis pat komandomis, kaip ir vietoje stovint, bet laikantis šito:

- a) pasisukimui *dešinėn* ir *pusiau dešinėn*; vykdomąją komandą tarti, kada ant žemės dedama dešinė koja; taip komanduojujant, kaire koja žengti dar žingsnį, pasisukti ant šitos kojos bato priekio ir, iškeliant kartu su pasisukimu dešinę koją nauja kryptim, eiti toliau;

b) pasisukimui *kairėn* ir *pusiau kairėn*; vykdomąją komandą tarti statant kairę koją, o pasisukti ant dešinės kojos bato priekio.

254. *Bėgti* komanduojama: *bėgte* (trumpai) — **marš!** Sukomandavus *bėgte*, rankos sulenkiamos alkūnėse, o tarus *marš* pradedama bėgti.

255. Bėgant pasisukama be jokių taisyklių, komanduojant taip, kaip nurodyta žingsnio judesiui.

256. Bėgimai nustatomi šitokie: 1) **laisvas** — įvairaus greitumo; 2) **išlygintas** — apie 170 žingsnių per minutą ir apie 90 cm. žingsnio platumo; 3) sportiškas bėgimas, kur skiriama: a) foninis bėgimas ir b) ilgujų distancijų bėgimas.

Sporto bėgimas mokomas pagal gimnastikos instrukciją.

257. Judesiui baigti komanduojama: (*būry, kuopa*) — **stok!**

Einant žingsniu, tariant ruošiamąją komandą statyti koją tvirtiau; vykdomoji komanda ištariama kartu su kojos pastatymu ant žemės; kita koja žengti dar žingsnį ir paskui pristatyti koją, pasilikusią užpakaly.

258. Komanduojant: **vietoje!** — žingsnį daryti pakeliant ir nuleidžiant kojų pėdas žingsniavimo taktu, nelenkiant kojų į užpakalį. Eiti toliau komanduojama: **tiesiog!**

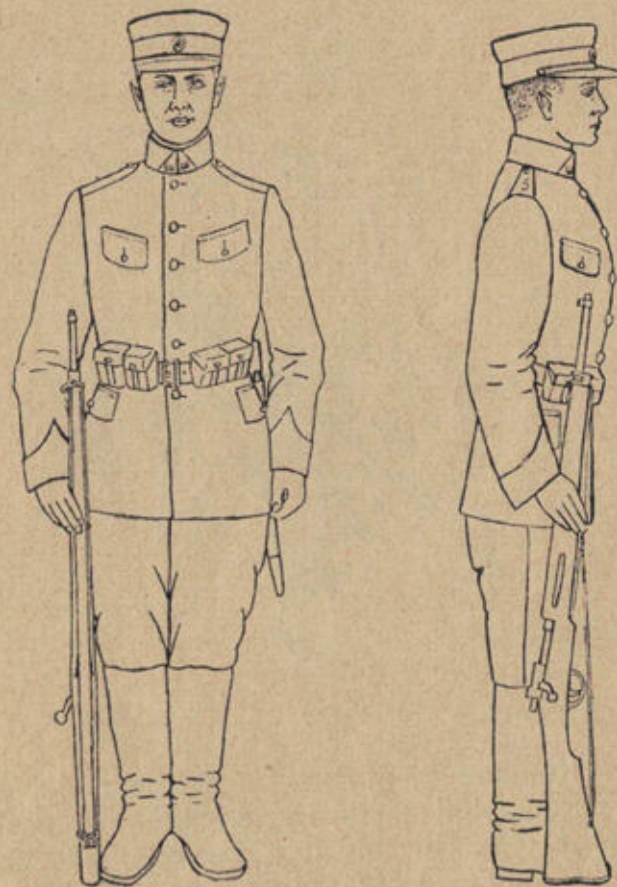
259. Iš žingsnio į bėgimą ir iš bėgimo į žingsnį komanduojama, kaip parodyta 251 ir 254 str.

b) Mokymas su šautuvu.

260. **Stovėjimas su šautuvu.** Stovėjimo su šautuvu taisyklės tokios, kaip ir be šautuvo 241 ir 243 str.

261. Šautuvą *prie kojos* laikyti dešine ranka taip, kad buožė stovėtų visa pentim, liesdama dešinės

kojos pėdą, priešakiniu kampu batų priekių linijoje. Dešinę ranką nuleisti laisvai, nykščiu apkabinti vamzdį, o kitus pirštus padėti ant lovelio kaip kam patogiau (4 pav.).

4 pav.

262. Komanduojujant: **klupsčiom!** — padaryti kaip nurodyta 246 str., kaire ranka apėmus šautuvą tarp žiedų, padėti riešu ant kairio kelio, o dešine laikyti už kaklelio, kad buožė būtų prie dešiniojo kelio (5 pav.).

5 pav.

263. Komanduojujant: **kelk!** — dešine ranka paimti šautuvą per apatinį žiedą ir atsiremti juo, pastatčius buožę per 30 cm. į dešinę nuo kairiojo pado; tuo pat metu kairės rankos delnu atsiremti į kairį kelį. Antruoju skaičium atsikelti, pristatyti dešinę koją prie kairės, kartu paėmus šautuvą *žemèn*, o kairę ranką nuleisti.

264. Komanduojujant: **gulk!** — padaryti, kaip nurodyta 248 str., atsiremiant šautuvo buožę į žemę. Atsi-

6 pav.

gulus padėti šautuvą paliai kūną, apatiniu žiedu ant kairės sulenktos rankos, rankena aukštyn; dešine ranka laikyti šautuvą žemiau apatinio žiedo. Žiūrėti į priešų pusę (6 pav.).

265. Komanduojujant: **kelk!** — pritraukti dešinę kelį prie dešinės alkūnės, tuo pat metu, pasiremiant kaire alkūne, pakelti liemenį, paėmus šautuvą dešine ranka per apatinį žiedą. Pastačius šautuvą į dešinę, pasiremti jo buožė ir kaire ranka į žemę ir atsikelti ant kairio kelio ir dešinės kojos. Pasiremiant šautuvu pasikelti ir pristatyti dešinę koją prie kairės ir atsistoti kaip nurodyta 260 ir 261 str.

266. **Šautuvo veiksmai** daromi greitai, nedaužant šautuvo ir išlaikant taktą, lygų žingsnio taktui.

267. *Nuo kojos ant peties* šautuvas imamas dviem veiksmais, komanduojujant: *ant pe-ties!*

Pirmas veiksmas (vienas). Šautuvą dešine ranka atkelti prie kairiojo šono, turint jį stačiai (vertikaliai) ir taikikliu priekin, dešine ranka laikant: Mauzerio 98 m. šautuvą — aukščiau taikiklio, Enfieldo 14 m. — per apatinį žiedą; tuo pat metu pagriebti buožę kairės rankos plaštaka iš apačios taip, kad buožės pentis būtų ant delno, nykštis iš priešakio, o kitų pirštų galai — iš buožės dešinės pusės. Šautuvą laikyti stačiai, prieš kairį petį, glaudžiant buožės kampą prie kairės kojos šlaunies iš priešakio (7 pav.).

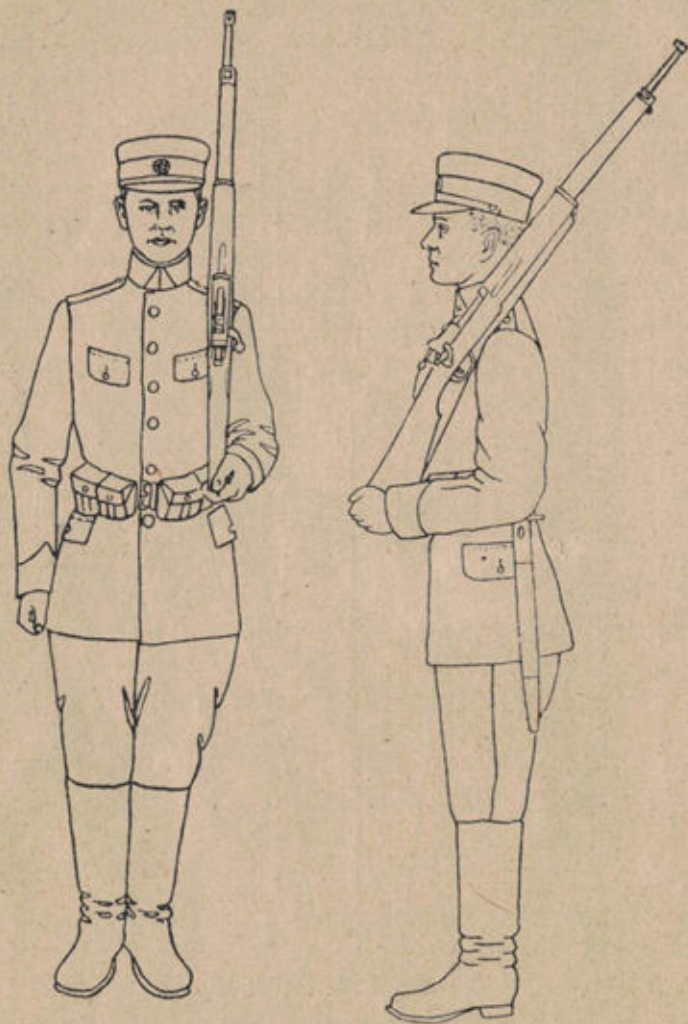
Antras veiksmas (daryk—du). Iš lengvo pastumti šautuvą dešine ranka į kairįjį petį, keliant kaire ranka buožę taip, kad plaštaka atsidurtų kiek žemiau alkūnės, o pati ranka nuo peties iki alkūnės stačiai (vertikaliai) šlietųsi prie šono; tuo pačiu metu dešinę ranką greitai nuleisti į savo vietą.

Šautuvo buožę tuo metu laikyti prieš petį, nepalenkiant jos prie krūtinės ir neatlenkiant į šoną (8 pav.).

7 pav.

268. Nuo peties prie kojos — trimis veiksmis, komanduoiant: *že—mèn!*

8 pav.

Pirmas veiksmas (vienas). Kaire ranka (smarkiai) nutraukti šautuvą nuo peties ir pastatyti stačiai, kaip nurodyta 267 str. pirmajam veiksmui.

Antras veiksmas (daryk du). Paleisti šautuvą iš kairės rankos, o dešine ranka kelti jį stačią apie kūną, kreipiant lovelį priekin, prie dešinės kojos ir, prilaidant jį kairės rankos pirštais paliai viršutinį žiedą, pridėti prie dešinės kojos taip, kad buožės kampas būtų vienoje linijoje su batu priekiais, o buožė neliestų žemės (9 pav.).

Trečias veiksmas (daryk—trys). Nuleisti kairę ranką į savo vietą, o dešine iš lengvo pastatyti šautuvą žemėn.

269. Ginklu pagerbti komanduojiama: *iš dešinės (kairės), ginklu—gerbk!* Pirmuoju veiksmu šautuvai imami taip, kaip yra nurodyta 267 str. (*ant peties*) pirmam veiksmui. Antruoju veiksmu pasukamos galvos į komandos nurodytą pusę.

270. Pagerbus komanduojiama: *že—mèn!* Pirmas veiksmas: galvą pasukti tiesiai, išgirdus ruošiamąją komandą. Antras ir trečias veiksmi vykdomi kaip nurodyta 268 str. antram ir trečiam veiksmui.

271. Komanduojiama: *malda! kepurės—nusiimk!* — dešine ranka pasistatyti šautuvo buožę tarp batų priekiu ir paskui paimti jį kaire ranka per viršutinį žiedą; po to dešine ranka nusiimti kepurę, paimti ją į kairę ranką už lankelio dešinės pusės, nykščiu iš viršaus, o smilium iš vidaus, kepurės priekiu į dešinę; dešinę ranką nuleisti (10 pav.).

Pastaba. Rikiuotėje, kada dalis kariuomenės yra su šautuvais, kepurę laikyti šio straipsnio taisyklėmis ir visiems tiems kariams, kurie būna rikiuotėje be šautuvų arba juos turi pasikabinę už pečių.

272. Komanduojujant: *užsi—dėk!* — paimti kepurę dešine ranka, užsidėti ją ir paimti šautuvą prie kojos.

9 pav.

10 pav.

273. Komanduojujant: *atleisk—diržą!* — dešine ranka paimamas šautuvas taip, kaip nurodyta 271 str., ir abiem rankom atleidžiamas diržas (žiūrint šautuvo sistemos); po to šautuvas vėl imamas prie kojos.

Panašiu būdu pritraukiamas (patrumpinamas) diržas, komanduojujant: *pritrauk—diržą!*

274. Komanduojujant: *ginklą—pasikabink!* Pirmuoju veiksmu pakelti šautuvą (su atleistu diržu) dešine ran-

11 pav.

12 pav.

ka aukštyn — priekin, apatiniu žiedu iki antpečio aukštumo, stačiai tūrint šautuvą prieš dešinį petį ir nukreipiant lovelį į kairę griebti šautuvą kaire ranka po apatinio žiedo taip, kad diržas liktų kairės rankos užpakaly (11 pav.).

Antruoju veiksmu—dešine ranka paimti šautuvo diržą per dvi plaštakas nuo apatinio žiedo kilpos (12 pav.).

Trečiuoju veiksmu — kaire ranka mesti šautuvą už dešinės alkūnės ir dešinio peties; dešinę ranką nuleisti diržu iki šovininės aukštumo, o kairę nuleisti į savo vietą (13 pav.).

Šautuvas prilaikomas diržu ir alkūne prie šono taip, kad vamzdis padėtų *ramiai* būtų stačias, o padėty *laisvai* — kiek atsilošęs atgal.

275. Komanduoju: *že-mèn!* — *Pirmuoju veiksmu* šautuvo buožę dešine ranka laikant už diržo vidurio, paduoti priekin ir tuo pat metu griebti kaire ranka kiek aukščiau sandėlio (14 pav.).

Antruoju veiksmu—kaire ranka šautuvo laibgalį pakreipti priekin—aukštyn, o tuo metu dešine ranka, ištraukta iš diržo ir lovelio tarpo, griebti šautuvą per apatinį žiedą (Enfieldo 14 — kiek aukščiau apatinio žiedo). (15 pav.).

Trečiuoju veiksmu šautuvas statomas prie kojos, kairioji ranka nuleidžiama ir šautuvas statomas žemèn.

276. *Šautuvas ir karabinas pasikabinamas už pečių viršininkei* sukomandavus: *pasikabink už pečių!*

Pirmuoju veiksmu šautuvas keliamas kaip nurodyta 274 str. (komanduoju *ginklą pasikabink*), tik kaire ranka šautuvas imama ne po apatinio žiedo, o už diržo vidurio.

Antruoju veiksmu — šautuvas užmaunamas ant kaklo.

Trečiuoju veiksmu — prakišus dešinę ranką ir pagriebus už buožės kaklelio, šautuvas numetamas už pečių tokiu būdu, kad buožė būtų iš dešinės.

13 pav.

14 pav.

Pasikabinimo ir nusikabinimo veiksmai daromi tik stovint *laisvai*.

Pastaba. Nešioti šautuvą pasikabinus ant krūtinės (16 pav.) ir pašikabinus buože į viršų (Mauzerio 98—

15 pav.

16 pav.

teleidžiama tik su kepuraitė) leidžiama žygyje ir manevrinėje rikiuotėje.

277. Bendroje rikiuotėje žmonės, ginkluoti karabinais, komandą *ant peties ir ginklą pasikabink* vykdo, kaip *pasikabink už pečių!* O pasikabinę už pečių nevykdo komandų *žemėn* (be tam tikro perspėjimo) ir *ginklu gerbk*, tik atsistoja *ramiai*.

278. **Šaudymas.** Šaudyti pasirengiama, užtaisoma, taikiklis pastatoma, įsiremiam, taikoma, šaunama ir šaudyti baigiama taisyklėmis, nurodytomis Šaudymo Statuto I d.

279. Šaudyti salvėmis komanduojama:

- 1) *dešinėn* arba *kairėn* (jei reikia), į *N taikinį*,
- 2) *klupsčiom* arba *gulom* (jei reikia),
- 3) *šaudymas* — **grandimis** (pavyzdžiui),
- 4) **14** — (taikiklio aukštis),
- 5) **grandie** — **šauk!**

Tariant 3-čiąją komandą pasirengti ir užtaisyti; 4-tąją — pastatyti taikiklį; komanduojant *grandie* — nutaikyti į nurodytą taikinį; komanduojant *šauk* — šauti ir tuojau vėl užtaisyti šautuvą ir įsiremti.

Kad būtų toliau šaudoma, jeigu taikiny nepasikeitė, komanduojama tiktai: **grandie** — **šauk!**

Jeigu reikia pakeisti kūno padėtis arba taikiklio aukštis, komanduojama: pirmu atveju — **gulom! stačiom! klupsčiom!** o antru atveju: **16!** (pavyzdžiui).

280. Šaudyti saljutavimui komanduojama:

- 1) *šaudymas* — **būriu** (pavyzdžiui),
- 2) **aukštyn** ir 3) **būry** — **šauk!**

Komanduojuant *būry* — šautuvų laibgaliai pakeičiami tiek į viršų, kad kairės rankos pirštai būtų akių aukštyje.

281. Kad būtų šaudoma *valdoma* ugnim (11 str.), komanduojuama kaip ir salvėms, bet vietoj *grandie šauk* komanduoti: *retai, tankiai, po N šovinių — ugnis!*

282. *Atskirai* šaudyti (11 str.) komanduojuama: **ugnis!**

283. Kai reikia atskiras šaudymas pakeisti valdomu arba salvėmis, šaudymas prieš tai sustabdomas įsakymu, švilpimu arba komanda.

284. Šaudymui baigti komanduojuama: **atsarga!** arba **išimk šovinius!** Pirmoji komanda tariama tada, kai šaudymas sustabdomas tik kuriam tarpui, o antroji — kada nesirengiama daugiau šaudyti.

Pabaigus šaudyti *klupsčiom* arba *gulom*, šaudžiuosieji pasilieka šitose padėtyse. Jei buvo komanduota *išimk šovinius*, šautuvas laikyti kaip 262 ir 264 str. iki komandos: **kelk! (gulk!).**

285. Durtuvų kautynių paruošiamieji veiksmai išdėstyti „Durtuvų kautynių taisyklėse“.

286. *Durtuvą uždėti ir nuimti* galima visose šaulio kūno padėtyse, taip pat ir *einant*.

287. Jeigu šaulys *stovi*, tai komanduojuant: *durtuvus* — **uždėk!** — šautuvą be veiksmų paimti *prie kojos* (jei jis buvo kitaip laikomas), dešine ranka pasistatyti jį tarp batų priekiu, pasiimti kairėn rankon, o dešine išsitraukti durtuvą iš makščių ir uždėti jį ant šautuvo laibgalio; paskui spausti jį į apačią tol, kol aiškiai spragtelės ir atsistos į savo vietą durtuvo laikiklio plunksna. Po to šautuvą paimti *prie kojos*. Jeigu šaulys *klūpo*, šautuvą durtuvui uždėti pasistatyti

ties krūtinės viduriu, užsidėti durtuvą, kaip aukščiau nurodyta, ir pasidėti įžulniai šautuvą, kaip nurodyta 262 str.

Einant ar *gulint* durtuvą užsideda kiekvienas kaip kam patogiau. Uždėjus durtuvą, šautuvas statomas taip, kaip laikyta prieš tai.

288. Komanduojuant: *durtuvus* — **nuimk!** — pastatyti šautuvą, žiūrint šaulio padėties taip, kaip aukščiau pasakyta, kairės rankos nykščiu spustelti plunksnos sagą ir, dešine ranka nuėmus durtuvą, įsidėti jį į makštis. Po to, jei šaulys *stovi*, šautuvas statomas *prie kojos*; jei *klūpo* — dedamas įžulniai ant kairiojo kelio, kaip nurodyta 262 str.; *gulint* ar *einant* — šautuvas imamas, kaip buvo pirm to.

289. **Sukamasi ir einama** su šautuvu tomis pat taisyklėmis ir komandomis, kaip ir be šautuvo. Pasisukant su šautuvu *prie kojos*, kada tariama ruošiamoji komanda, šautuvą kiek kilstelt, prigludžiant laibgalį prie peties, o pasisukus, kartu su kojos pristatymu, iš lengvo nuleisti ant žemės.

290. Šautuvas einant laikomas taip, kaip nurodoma komandoje pradendant eiti arba einant.

Komandos: **pasikabink!** ir **nusikabink!** — tariamos tik sustojus.

Komanduojuant: **stok!** — sustoti, pristatyti koją, paliekant šautuvą taip, kaip jis buvo nešamas.

Ranka, kuri nelaiko šautuvo, einant turi laisvai judėti prie kūno.

Jeigu šautuvas prie kojos, tai einant jį pakelti taip, kaip tai daroma sukantis, ir laibgalį palenkti kiek priekin.

291. Komanduojuant: **laisvai!** — eiti *laisvu* žingsniu, palenkus šautuvo laibgalį kiek užpakalin.

Komanduojujant: **pasitaisyk!** — einant laisvu žingsniu, pasitaisyti drabužius ir aprangą, šautuvą pasiimti taip, kaip patogiau.

Sukomandavus: *baik taisytis!* — eiti taip, kaip yra nustatyta einant *laisvai*.

Sukomandavus: **ramiai!** — eiti *išlygintu* žingsniu ir šautuvą paimti taip, kaip jis buvo nešamas prieš komandą *laisvai*.

c) Šautuvo kulkosvaidžio veiksmai.

292. Stovėjimas su šautuvu kulkosvaidžiu — kaip nurodyta 260 str.

293. Komanduojujant: *ginklą* — **pasikabink!** — taikytojas (2 nr.) pasikabina šaut. kulkosvaidį tokiu pat būdu, kaip ir šautuvą.

Dešinioji ranka laiko š. kulkosvaidį tokioj padėty kaip nustatyta šautuvui, tūrėdama jį žemiau nuleidžiamo skliauto rankenos.

294. Komanduojujant: *ant peties*, šaut. kulk. vykdoma komanda *ginklą pasikabink*.

295. Komanduojujant: *ginklu* — **gerbk!** — taikytojas stovi *ramiai*.

296. Komanduojujant: *maldai kepures* — **nusiimk!** — taikytojas vykdo taip, kaip numatyta šautuvais ginkluotiems žmonėms.

297. Jei reikia, kad taikytojas nevykdytų bendros komandos arba įsakymo, arba kad vykdytų atskirą veiksmą, tai viršininkas turi prieš komandą perspėti.

298. Einant *laisvai*, arba bėgant, šautuvas kulkosvaidis nešamas įstrižesnėj padėty, o dešinioji ranka gali jį prilaikyti kaip patogiau.

Sukomandavus *pasitaisyk!* ir *žygyje* leidžiama nešti š. kulkosv. pasikabinus per kairįjį petį arba ant peties, bet visada laibgaliu aukštyn. *Manevrinėse* tvarkose š. kulkosv. gali būti nešamas laibgaliu aukštyn arba įžulniai priekin.

Didesniuose žygiuose š. kulkosv. nešamas tomis pat taisyklėmis, bet visada makštyse. Kulkosv. grandies žmonės (numeriai) neša š. kulk. pasikeisdami.

d) Lengvojo kulkosvaidžio veiksmai.

299. Komanduojujant *stokis* ir *žemėn*, lengvojo kulkosvaidžio numeriai stato savo padargus prie kojų.

300. Visais atvejais, kada grenadieriai, vykdydami komandas, pakelia šautuvus, ima ant peties, gerbia ginklu, arba jį pasikabina, — kulkosvaidininkai pakelia savo padargus nuo žemės.

301. Komandą: *maldai kepures* — **nusiimk!** — kulkosvaidininkai vykdo, kaip nurodyta 271 str. pastaboje.

302. Vykdamas komandas: *žemėn, klaupk, gulk*, — kulkosvaidininkai deda (stato) savo padargus prie kojų.

303. Kai viršininkas nori, kad kurią nors komandą vykdytų tiksliai grenadieriai, jis prieš komanduodamas perspėja: *grenadieriai!*

Grenadieriams vykdamas komandą, kulkosvaidininkai kartu su jais pagal ruošiamąją komandą atsistoja *ramiai*.

Norint, kad vieni kulkosvaidininkai pakeltų padargus, viršininkas komanduoja: *kulkosvaidininkai, ant peties!*

304. **Rankinių ir šautuvo granatų svaidymas** yra tam tikros instrukcijos dalykas.

305. Visi kareiviai turi būti išmokyti svaityti **rankines granatas** iš trijų pagrindinių padėčių (stačiom, klupsčiom, gulom) ir einant.

Mokant nereikia reikalauti vienodų veiksmų.

Instruktorius turi prisitaikyti prie atskirų žmonių kūno sudėjimo; jis turi parodyti visas padėtis, kuriose būdamas, žiūrint pozicijos ypatybių, kareivis gali būti priverstas svaityti granatas.

306. Šaudyti **šautuvo granatomis** mokomi ne mažiau kaip 4 žmonės grenadierų grandies. Šautuvo granatomis paprastai šaudoma *klupsčiom*, bet galima šaudyti ir kitokiose padėtyse, prisitaikant prie šautuvų šaudymo.

Gavęs įsakymą šaudyti, šautuvo granatų svaitytojas pasistato šautuvo buožę ties dešiniu keliu (jei šaudoma klupsčiom), įremdamas buožę, kiek gali, į kietesnę žemę, palenkia laibgalį tiek, kad būtų galima įdėti granatą, užtaiso šautuvą, nukreipia jį reikiamu kilimo kampu ir komanduoja: **ugnis!** — šauna.

Šaudyti nustoja sukomandavus: *svaitytojau* — **atsarga!** arba **išimk šovinius!**

Pastaba. Mokant, o kai kada ir kaunantis, jeigu tik aplinkybės leidžia, šautuvas kilimo kampu pastatomas tam tikru prietaisu, bet svaitytojui turi mokėti elgtis ir be jo.

307. **Mokymas apsikasti.** Kastuvėlis yra būtinas kiekvieno kareivio įrankis, kaip puolamosioms, taip ir ginamosioms kautynėms.

Mokant apsikasti reikia dėmesys kreipti į nakties darbą, nes kare, dažniausiai, ugnies ešelone įsitvirtinama nakčia.

Kiekvienas kareivis turi mokėti dirbti kastuvėliu vienas ir kartu su kaimynais.

Kastuvėlis vartojamas taip pat dirbant maskavimo darbus, iškapojant atžalas ir kitiems darbams.

Ypač kareiviui svarbu mokėti pasidaryti greitai, dažnai priešininko ugnyje, nedidelė uždanga ir šautuvo arba kulkosvaidžio pozicija.

Mokymas apkasus dirbti yra tam tikros instrukcijos dalykas.

308. **Vartoti dujokaukę** turi būti išmokyti visi žmonės iš tam tikros instrukcijos. Mokant reikia ypač kreipti dėmesį į apsimovimo greitumą ir į mokėjimą dirbti su kauke keletą valandų.

Visiems žmonėms turi būti įskiepytas supratimas, kad išgirdus dujų pavojaus ženklą reikia patiems tuojau užsimauti kaukes, o nusimauti tik viršininkų įsakymu.

Dujokaukę yra būtinas kareivio aprangos daiktas ir turi būti kareivio taip branginama, kaip ir ginklas. Viršininkai dažnai patikrina, ar kareiviai taisyklingai ją laiko, ar moka ją vartoti ir su ja dirbti.

II skirsnis.

Kautynių skyrius.

a) Grandis tankinėje rikiuotėje.

309. **Grenadierų grandis** yra smulkiausias šaulių kautynių vienetas, susidedas iš grandininko ir 7 šaulių.

310. **Kulkosvaidžio grandis** yra smulkiausias lengvųjų kulkosvaidžių kautynių vienetas, susidedas iš grandininko, keturių kulkosvaidininkų (pirmas, antras, trečias ir ketvirtas numeriai) ir trijų šaulių (penktas, šeštas ir septintas numeriai).

311. Kiekvienoje grandyje turi būti nuolatinis grandininko pavaduotojas iš šaulių skaičiaus.

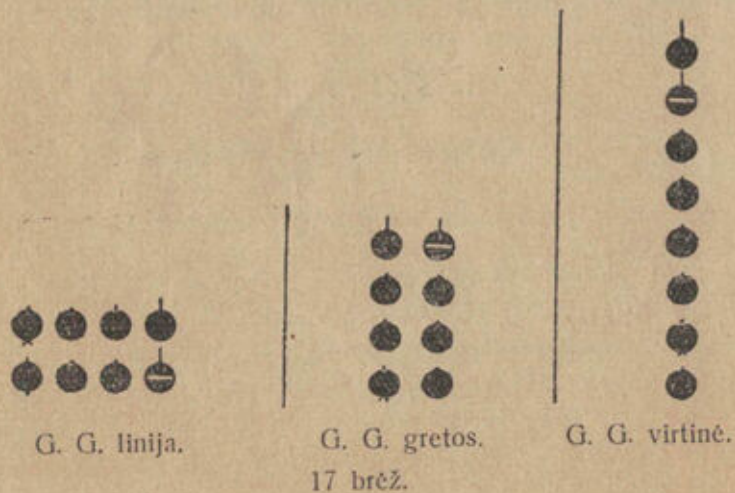
312. Grandis tankinėje rikiuotėje mokoma savarankiškai, bet mokymo pagrindai yra vienodi abiem grandims.

313. Grandies pagrindinės **tankinės rikiuotės** yra:

- a) *linija* — tiestinė rikiuotė dviem eilėm,
- b) *gretos* — vora po du,
- c) *virtinė* — vora po vieną (17 ir 18 brž.).

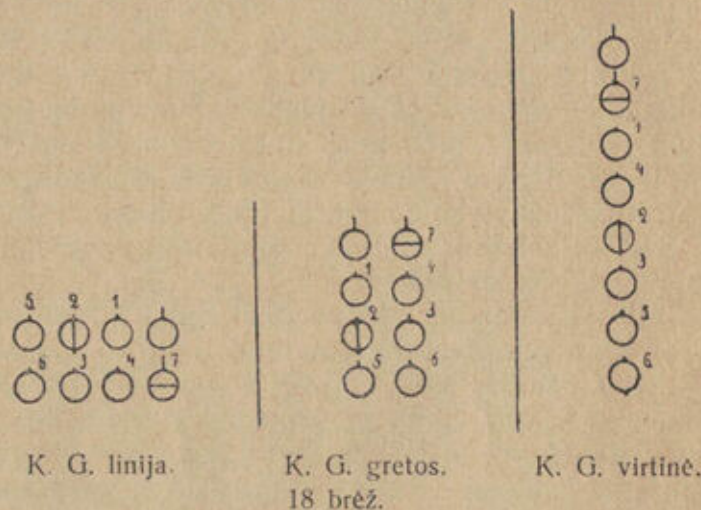
314. Viršininkų vietos matyti iš 17 ir 18 brėžinių. (Sutartinius ženklus žiūrėk šio statuto I dalies gale). Išstojus grandininkui iš rikiuotės, jo vietą tankinėje rikiuotėje užima pavaduotojas.

315. **Grandies mokymas tankinėje rikiuotėje** turi tikslą pripratinti šaulius derinti veiksmus ir ritmingai dirbti bendra komanda. Mokant grandį tankinės rikiuotės, visi žmonės turi būti ginkluoti, kaip šauliai.

316. Tankinės rikiuotės mokymui grandis turi turėti ne mažiau kaip 7 žmones (4 gretas).

Šitas mokymas yra prirengiamasis prie tankinės rikiuotės mokymo kautynių skyriaus ir būrio sudėty.

Kad būtų galima patogiau mokyti ir greičiau tikrinti, kiekvienos grandies žmonės galima sustatyti eilėn.

317. **Eilės rikiavimas ir skaičiavimas.** Žmonės mokytis eilėje atsistoja per nustatytus tarpus, kiekvienas taisyklėmis, nurodytomis vieno mokyme taip, kad visų batų priekiai būtų vienoje tiesioje linijoje.

318. Žmonėms eilėn sustatyti komanduoja: *eile, — stokis!*

Žmonėms linijon sustatyti komanduoja: *grandie, — stokis!* Distancija tarp eilių — 80 cm. (vienas žingsnis) nuo pirmos eilės kulnių iki antros eilės kulnių. Tarpai — delno pločio arba toki, koki būna įsakyti.

319. Linijoje gretos skaičiuojamos **po du, po keturis** ir bendra numeracija.

Po du — skaičiuojama komanduoiant: *po du skai—čiuok!* Tardamas savo numerį („viens“, „du“ „viens“, „du“...) kiekvienas stovintis pasuka galvą į kairę stovintį.

Tokiu pat būdu skaičiuojama *po keturis* komanduoiant: *po keturis skai—čiuok!* Skaičiuojant gretas rikiuotėje iš eilės jų bendra numeracija rikiuotėje komanduojiama: *skai—čiuok!* Pirmos eilės žmonės taria savo numerius: „viens“, „du“, „trys“, „keturi“, „penki“...

320. Sveikintis vietoje ir einant mokoma šio statuto I d. IV sk. taisyklėmis.

321. Komandos: **klupsčiom! gulk!** ir **kelk!**—vykdomos kaip nurodyta vienam mokyti 262—265 str.

Jeigu žmonės stovi linijoje, komanduoiant: **gulk!**—pirma eilė žengia vieną žingsnį priekin kaire koja, kad būtų vietos gulti antrai eilei, ir paskui abi eilės kartu gula. Komanduoiant: **kelk!**—visi atsistoja, kartu imdami šautuvus prie kojos, ir antra eilė prieina prie pirmos.

322. Komanduoiant: **laisvai!** žmonės turi susilygiuoti ir tik paskui vykdyti, kaip nurodyta vieno mokymui 243 str.

323. **Rikiuotės lygiavimas.** Ir vietoje, ir einant žiūrėti lygiavimo frontu.

Linijoje 2-os eilės žmonės turi *dengti* 1-os eilės žmones (atsistoti jų užpakaly).

Jeigu komanduoiant nenurodyta kur lygiuotis, lygiuoti į dešiniojo sparno pusę.

324. Stovinčiai vietoje daliai išlygiuoti komanduojiama:

1. **lygiuok!**
2. **ramiai!**

Pirmąją komanda atsukti galvas lygiavimo pusėn ir taip išsilygiuoti, kad kiekvienas matytų ketvirto žmogaus krūtinę, skaitydamas save pirmu. Antrąją komanda galvas atsukti tiesiog.

325. **Sukiniai ir šautuvo veiksmai.** Sukiniai ir šautuvo veiksmai daromi rikiuotėje taip, kaip nurodyta vienam mokyti.

Apsisukus linijai antros eilės pusėn, pirmos eilės žmonės, jeigu prieš juos antroje eilėje niekas nestovi, pereina (*trys, keturi* skaičiuodami) į šią eilę.

326. Kad linijos žmonės galėtų sustatyti ginklus, jie turi būti suskaičiuoti *po du*.

Ginklai į gubas statomi komanduoiant: *ginklus sta—tyk!*

a) (Mauzerio 98 m. šaut. ir karabinams).

Pirmas veiksmas. Pirmi numeriai pasisuka kairėn ir perkelia šautuvus prie kairės kojos, statydami paliai kairiojo bato priekį, taikikliu į kairę. Antrieji numeriai, pasisukę dešinėn, stato šautuvus paliai dešiniojo bato priekį, taikikliu į dešinę. Antros eilės pirmieji numeriai stato šautuvus, kaip pirmos eilės antrieji, o antrieji — kaip pirmos eilės pirmieji numeriai.

Antras veiksmas. Kiekvienos eilės pirmieji ir antrieji numeriai sukabina šautuvų grustuvus ir, nepakeldami šautuvų iš vietos, suglaudžia sukabintas šautuvų poras pirmos ir antros eilės.

Trečias veiksmas. Pirmieji numeriai apsigręžia dešinėn, antrieji kairėn; pirmoji eilė žengia žingsnį priekin, antroji atgal ir atsistoja laisvai.

b) (Enfieldo 14 m. šautuvams).

Pirmas veiksmas. Pirmoji eilė turi apsigrežti aplink ir pastatyti šautuvus tarp batų priekių; antroji eilė nukreipia šautuvus taikikliais į pirmos eilės pusę.

Antras veiksmas. Pirmos eilės pirmieji numeriai palenkia šautuvų laibgalius prie antrųjų numerių šautuvų, o antrieji panašiu būdu kreipia prie pirmųjų. Tada pirmos eilės pirmieji n-riai paima kaire ranka antrųjų nr. šautuvus, pagriebia abiejų šautuvų viršutinius žiedus, sukryžiuoja šautuvų laibgalius ir sukabina žiedų kilpomis.

Trečias veiksmas. Antros eilės antri numeriai pakelia dešinę ranką prie viršutinio žiedo ir palenkia šautuvus priekin; kaire ranka užkabina viršutinio žiedo kilpą už pirmos eilės šautuvo kilpos, pakeldami kiek reikia savo šautuvo buožę; po to savo šautuvo buožės pentį stato per 15 cm. į dešinę nuo dešinio bato priekio, kad padarytų gubą pastovesnę, tuo pat metu antros eilės pirmieji n-riai kreipia savo šautuvus prie gubų.

Ketvirtas veiksmas. Antros eilės pirmi n-riai pristato savo šautuvus prie gubų ir paleidžia rankas laisvai.

Penktas veiksmas. Abi eilės žengia žingsnį atgal, pirmoji eilė apsisuka aplink, ir visi atsistoja laisvai.

327. Komanduojuojant: *nuimk — kuprinę!* — nuimamos kuprinės ir sudedamos priešais šautuvų buožes tokiu būdu, kad jos neliestų buožių, gulėtų ant žemės diržais aukštyl, atsiremdamos viršelio apatine dalimi ir katiliuku.

328. Komanduojuojant: *nusijuosk!* — diržai nusijuosiami ir sudedami ant kuprinių taip, kad šovininės būtų prieky, o durtuvai gulėtų skersai kuprinės. Jei

žmonės be kuprinių, tai diržai panašiu būdu dedami ant žemės.

329. Lengvieji kulkosvaidžiai ir šautuv. kulkosvaidžiai statomi atskirai bendroji gubų linijoje, atremiant į žemę šakutėmis ir buožėmis. Padargai statomi taip pat ant žemės.

330. Kad žmonės nueitų nuo sustatytų ginklų, jie pasukami dešinėn ir nuvedami eilėmis, arba komanduojuojama: **išsivaikščiok!** Tą komanda visi bėgte nubėga.

331. Kai reikia sustatyti žmonės su ginklais, komanduojuojama: **prie ginklų!** Tą komanda žmonės bėgte bėga į savo vietas ir sustoja taip, kaip jie buvo stovėję prieš komandą: **išsivaikščiok!**

Komanduojuojant: **apsijuosk!** arba, jeigu yra žygio apranga, tai: **užsidėk — aprangą!** — žmonės apsisuosia ir užsideda kuprines ir stovi savo vietose *laisvai*.

Komanduojuojant: **ginklus!** — žmonės prieina prie gubų, ima savo ginklus ir sustoja linija, kaip prieš komandą *ginklus statyk!*

332. Ginklai sustatomi ir paimami, apranga nuimama ir užsidedama *laisvoj* padėty.

333. **Eilės retinimas, tankinimas ir rikiavimas į liniją, virtinę, gretas ir atgal.** Eilė išretinti ir sutankinti galima stovint vietoje arba einant, nuo sparno ir vidurio.

Kairėn retėti reikia kairiojo sparno žmogaus pusėn, *dešinėn* — dešiniojo sparno žmogaus pusėn ir *nuo vidurio* — nuo vidurinio žmogaus į abi puses. Tankėjama atvirksčiu būdu.

Jeigu retėjimo komandoje nenurodyti tarpai, tai išretėti per vieną žingsnį vienam nuo kito, o kada reikia sustoti didesniais tarpais, tai komanduojuojant nurodoma per kiek žingsnių retėti.

334. Eilei *vietoje* išretinti komanduojama: *eile, kairėn (dešinėn, nuo vidurio, per tiek ir tiek žingsnių)* — **retėk!**

Taip sukomandavus, visiems, be to žmogaus, nuo kurio retėjama, nubėgti tiek, kad vienas nuo kito būtų per vieną žingsnį, arba per nurodytą žingsnių skaičių sustoti, nekeičiant fronto, išsilygiuoti ir stoti *ramiai*.

335. Eilei sutankinti vietoje komanduojama: *eile (kairėn, vidurin)* — **tankėk!**

Šitaip sukomandavus, visiems, be to žmogaus, kurio pusėn paskirta tankinti, nubėgti per nustatytą tankinei rikiuotei tarpą, sustoti nekeičiant fronto, greitai išsilygiuoti ir stoti *ramiai*.

336. Išretinimui ir sutankinimui *einant* vartojamos tos pačios komandos, kaip ir vykdant tai visa vietoje. Šičia žmogus, nuo kurio pusės retėjama, vykdomąją komandą ištarus, pradeda *žengti* toliau *visu žingsniu*, o kiti žmonės pasisuka pusiau dešinėn arba kairėn ir bėgdami išretėja arba sutankėja, kaip pasakyta komandoje. Paėmus reikalingą tarpą, kiekvienam eiti frontu išsilygiuojant sparno (vidurio) pusėn, kur retėjama (tankėjama).

337. Linija retinama ir tankinama tokiomis pat taisyklėmis kaip ir eilė, tik tai, kas nurodyta vienam žmogui, vykdo greta vienu metu.

338. Pradedant eiti arba einant voroje galima komanduoti: *tokia tai* (pvz. trijų žingsnių) *distancija, žengte* — **marš!** (einant — **marš!**). Taip sukomandavus priekinis žmogus (greta) eina (arba toliau žengia) visu žingsniu, o kiti žengia vietoje ir, paėmę nurodytą distanciją, eina visu žingsniu.

339. Norint liniją, stovinčią frontu, perrikiuoti į eilę, reikia pirma ją išretinti ir komanduoti: *eilėn* —

rikiuok! Taip sukomandavus antros eilės žmonės žengia žingsnį kairėn — priekin ir atsistoja į pirmos eilės tarpus.

340. Eilei perrikiuoti linijon komanduojama: *linijon*—**rikiuok!** Taip sukomandavus antros eilės žmonės grįžta į savo vietas linijoje, žengdami atgal — dešinėn.

341. Gretoms (gretų vorai) perrikiuoti virtinėn komanduojama: *virtinėn* — **rikiuok!** Tąja komanda antros eilės žmonės įeina į pirmos eilės tarpus, žengdami kairėn — atgal.

342. Iš virtinės gretos rikiuojamos komandaujant: *gretas*—**rikiuok!** Taip sukomandavus antros eilės žmonės grįžta į savo vietas gretose, žengdami dešinėn — priekin.

343. Judesiai priekin, atgal, dešinėn, kairėn ir pusiau sukiniu vykdomi taip komandaujant, kaip parodyta vieno mokyme 250—259 str.

Lygiavimo pusei nurodyti (jei reikia) komanduojama: *lygiavimas dešinėn (kairėn) arba vidurin!*

344. Kad einant būtų laikoma kryptis, paskiriamas lygiavimas ir kartu nurodoma *kryptis* į kurią nors tolimą arba išsiskiriantį daiktą, arba paliai kelią arba liniją. Tam reikalui komanduojama: *į tą tai daiktą* (arba *to tai daikto tiesumu!*).

Jeigu negalima surasti tolimo ir aiškiai matomo daikto, tai galima komanduoti: *į mane* arba — *paskui mane!*

Sukomandavus, lygiavimo žmogus eina tiesiog į paskirtą daiktą (viršininką) arba paskirtos linijos tiesumu, o kiti žmonės sutaiko su juo savo ėjimą.

345. Komandaujant: **laisvai!** — eiti laisvu žingsniu, laikant lygiavimą, bendrą žingsniavimą ir šautuvus kiek palenkus užpakalin.

Komanduojujant: **pasitaisyk!** — taip daryti, kaip nurodyta vienam mokytui, 244 str.; čia galima eiti ir *nederinant kojų*, bet nepaliekant savo vietos.

Komanduojujant: **ramiai!** — eiti *išlygintu* žingsniu.

346. Eilės arba linijos kryptis pamainoma:

a) *rikiuojant*, pasukus dešininę arba kairinę, komanda:

1) *Eile (grandie), rikiuok kairėn (dešininė),*

2) *bėgte — marš!*

Paskutinę komandą vykdant vietoje, visiems žmonėms, be dešiniojo sparno žmogaus (arba eilės), bėgti trumpiausiu keliu į naują fronto liniją ir ten sustoti.

Kada šitai vykdoma einant — daryti tai pat, bet dešiniojo sparno (arba gretos) žmogui, kurio pusėn rikiuojama, o taip pat ir kitiems žmonėms, išeinant į rikiavimo liniją, žengti toliau visu žingsniu.

b) *Užsukant dešininę arba kairinę*, komanda:

1 *Eile (grandie), suk dešininę (kairinę),*

2 *žengte — marš!* (einant — **marš!**)

Komanduojujant *dešininę (kairinę)*, sukančio sparno priešakinės eilės sparno žmogus pasuka galvą priešingo sparno pusėn.

Sukomandavus *marš*, pradėti sukti dešininę (kairinę); sukančio sparno sparninis žengia tokiu žingsniu, kad nereiktų stumti žmonių į stovinčio sparno pusę. Stovinčio sparno sparninis, užsukant *vietoje*, žingsniuoja vietoje, o kada užsukama *einant* — daro nedidelį lanką ir kartu palengva sukasi dešininę (kairinę); stovinčio sparno antros eilės sparninis derina savo žingsnius prie pirmos eilės sparninio. Visiems kitiems žmonėms, laikant fronto tiesumu lygiavimą (akimis dirščio-

jant, nepasukant galvos), eiti tuo smulkesniu žingsniu, kuo arčiau stovi jie prie stovinčio sparno.

Kada eilė užsuka kiek reikia (bet ne daugiau kaip $\frac{1}{2}$ rato), komanduoti: *eile (grandie)*, **stok** arba **tiesiog!**

347. **Rikiavimai.** Linija iš eilės (*vietoje* stovint arba *einant*) rikiuojama komanduojujant:

1) *Linijon — rikiuok!*

2) (Jeį reikia) *dėšininė (kairėn) — tankėk!*

348. Eilė iš linijos (*vietoje* stovint arba *einant*) rikiuojama komanduojujant:

1) (Jeį reikia) *kairėn (dešininė) — retėk!*

2) *Eilėn — rikiuok!*

Tai (kas nurodyta 347—348 str.) daroma kaip nurodyta 333—340 str.

349. Virtinė iš eilės, arba gretos iš linijos į frontą rikiuojamos pasisukant dešininę (kairinę) ir paskui užeinant $\frac{1}{4}$ rato. Tai daroma kaip nurodyta 355 str.

350. Virtinė iš gretų *vietoje stovint* arba *einant* rikiuojama rikiuojant eilėn kaip nurodyta 341 str.

351. Gretos iš virtinės padaromos rikiuojant gretas, kaip nurodyta 342 str.

352. Eilė iš virtinės *stovint vietoje* arba *einant* rikiuojama virtinės fronto tiesumu, komanduojujant: *grandie, rikiuok kairėn, bėgte — marš!* kaip 346 str. p. a.

353. Linija iš gretų *stovint vietoje* arba *einant* rikiuojama komanduojujant: *grandie, rikiuok kairėn, bėgte — marš!* — ir taip vykdoma, kaip nurodyta 346 str. p. a.

354. Į eilę, liniją, virtinę ir gretas, ypač kada greitai reikia, grandis gali susirikiuoti komanduoja-

ma: į mane, linijon (arba eilėn, virtinėn, gretosna) bėgte — **marš!**

Sukomandavęs grandininkas atsistoja norimon vieton ir atsigręžia norimon pusėn, o grandis bėgdama atsistoja nurodyta komandoje rikiuote, kartu išsilygiuodama į dešiniojo sparno žmogų, kuris greitai turi atsistoti už grandininko per vieną žingsnį.

355. Kryptis pamainoma, virtinei arba gretai tik *pradedant eiti ir einant*, komanduojuant:

- 1) *Grandie, suk dešinėn (kairėn)*,
- 2) *žengte — marš!* (einant — **marš!**)

Sukomandavus, priekinis žmogus (greta) iš lengvo užsuka eidamas visu žingsniu, kiti gi derina savo žingsnius su juo; kada priešakinis žmogus (greta) užsuks tiek, kiek reikia, komanduojuama: **stok!** arba **tiesiog!**

356. Šaudoma iš grandies tankinės rikiuotės, surikiavus ją į vieną eilę, tiktai salvėmis *stačiom* arba *klupsčiom*, o iš retinės—salvėmis ir valdomąja ugnim *stačiom*, *klupsčiom* arba *gulom*.

Šaudymo komandos ir taisyklės nurodytos vieno mokyme, 278—284 str.

Įvykdžius komandą: *išimk — šovinius!* arba — **atsarga!** — o jeigu buvo šaudoma *klupsčiom* arba *gulom*, tai komanduojuant: **kelk!** — visi atsistoja savo vietose.

b) Kautynių skyrius tankinėje rikiuotėje.

357. Kautynių skyrius paprastai rikiuojamas linija, statant dešiniajame sparne kulkosvaidžio grandį. Grandys rikiuojamos dviem eilėm. Grandies sparnuose

nepilnų gretų nepaliekama. Žmonių vietos parodytos 19 brėžinyje.

Pastaba. Taikos metu žmonių skaičius skyriuje ir grandyje, kiek galint, turi būti toks pat, kaip ir karo metu, ir tik esant būtinam reikalui gali būti sumažinama ligi 6 žmonių kiekvienoje grandyje. Kautynių skyrių skaičius būryje neturi būti mažesnis kaip du.

358. *Po du* kautynių skyriuje išskaičiuojama grandimis, priskaitant ir grandininkus.

19 brėž. K. S. linija.

359. Išstojus skyrininkui iš rikiuotės, jo vietą tankinėje rikiuotėje užima jo pavaduotojas.

360. Šautuvų veiksmai vykdomi kaip nurodyta vienam mokyti.

361. Komanduojuant: **gulk! klupsčiom** ir **kelk!** — vykdoma, kaip nurodyta vienam mokyti 262—265 str. ir grandžiai mokyti 321 str.

362. Komanduojuant: **laisvai! pasitaisyk!** ir **ramiai!** — vykdoma taip, kaip nurodyta vienam mokyti 241—244 str.

Komanduojuant: **pasitaisyk!** — grandininkai gali apeiti valdinius ir juos apžiūrėti.

363. **Kautynių skyrius lygiuojamas** taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 323 ir 324 str.

364. **Sukiniai** daromi taip, kaip nurodyta vienam mokyti (245 str.) ir grandžiai mokyti (325 str.).

Kautynių skyriui pasisukant sparno pusėn, skyrininkas ir jo pavaduotojas pasisukdami žengia žing-

snį dešinèn (kairèn), o rikiuojant atgal atsistoja į savo vietas.

Pastaba. Pasisukant eilės rikiuotei sparno pusèn, nurodytieji asmenys į šalį neišeina.

365. **Kautynių skyrius retinamas ir tankinamas** taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 333 — 337 str.

Viršininkai, būdami kautynių skyriaus eilėse, tankėja per tokius pat tarpus, kaip ir eiliniai.

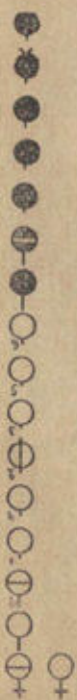
366. **Linija į eilę ir atgal rikiuojama** taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti, 339 — 340 str.

367. **Šautuvai į gubas** statomi taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti, 326 — 332 str.

368. **Kautynių skyriaus linija eina ir kryptį maino** taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti, 343 — 346 str.

369. **Rikiavimai.** Kautynių skyrius gali rikiuoti:

- a) *virtinę,*
- b) *gretas,*
- c) *grandžių vorą (20 brž.).*

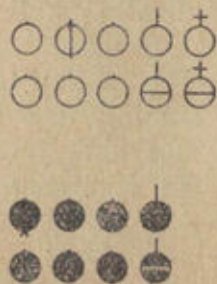

K. S. virtinė.

K. S. gretos.

20 brž.

K. S. grandžių vora.

Virtinė ir gretos rikiuojama ir atgal atrikiuojama taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 348—353 str.

Kautynių skyrius į eilę, liniją ir voras rikiuojamas komanduoju: *skyriau, į mane, linijon* (pavyzdžiui) *bėgte—marš!* Daryti taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 354 str.

370. **Voros kryptis mainoma** taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 355 str., ir kiekvienos gretos (grandies) žmonės užsuka taip, kaip nurodyta 346 str. p. b. grandžiai mokyti; kiekviena kita greta (grandis) užsuka, prieidama prie tos vietos, kur buvo užsukusi priekinė greta.

371. **Šaudoma** iš tankinės kautynių skyriaus rikiuotės taip, kaip nurodyta 356 str. grandžiai mokyti. Be to, komanduoju: *šaudymas!* — skyrininkas eina už rikiuotės ir atsistoja ten, iš kur geriau girdėti jo komanda ir patogiau jam sekti (stebėti) žmonių veikimą ir ugnies išdavus; žmonės, kurie yra be šautuvų (karabinų), sustoja tokioje padėtyje, kokia komanduojujama (*stačiom, klupsčiom* arba *gulom*).

c) Mokymas manevrinėse rikiuotėse.

372. **Manevrinė rikiuotė** yra vartojama priešininko sekimo ir ugnies srity (78—85 str.).

Manevrinių rikiuočių tikslas: padėti prisitaikyti prie vietos, kad, iš vienos pusės, priešas mažiau matytų, o iš kitos pusės, būtų lengviau vartoti visų veikslų ginklus.

Manevrinėse rikiuotėse žmonės sustoja įvairiomis distancijomis ir įvairiais tarpais, eina laisvu žingsniu ir veikia daugiausia įsakomi arba nurodomi ženklais,

visada prisitaikydami prie vietos; šautuvas leidžiama neštis įvairiose padėtyse, bet ne *ant peties*.

373. Mokyti manevrinės rikiuotės veiksmų ir, svarbiausia, išmolti puolamųjų kautynių įpročių yra pagrindinis rikiuotės mokymo dalykas.

374. Kiekvienas kareivis turi būti išmokytas:

- a) susirikiuoti į kiekvieną manevrinę rikiuotę iš bet kurios rikiuotės ir greitai vėl atsirikiuoti atgal;
- b) eiti manevrinėje rikiuotėje per įvairias vietas, laikydamas nurodytus tarpus, didindamas arba juos mažindamas, laikydamas nurodytą kryptį arba ją keisdamas;
- c) įvairiais būdais perbėgti, peršliaužti, susiburti ir pereiti per kliūtis;
- d) užimti poziciją šaudymui arba prisidengimui;
- e) vartoti kastuvėlį puolant ir ginantis;
- g) šaudyti visose kūno padėtyse, iš visokių uždangų, vietoje ir einant;
- i) surasti ir parodyti taikinius; veikiant su kitais išskirstyti, sutelkti, nukelti ugnį ir ją sustabdyti, viršininko komanduojamas ir savarankiškai;
- k) sekti (stebėti) priešininką, kaimynus ir betarpi viršininką, perduoti per rikiuotę įsakymus ir pranešimus.

375. Manevrinių rikiuočių pradžios veiksmų galima mokyti mokomoje aikštėje arba net kareivinėse.

Nuo vienos veiksmų rūšies prie kitos eiti tik įskiepijus žmonėms tai, kas jiems buvo parodyta, ir patikrinus, kad kas parodyta yra suprasta ir visų tvirtai išmokta.

376. Pirmų manevrinių rikiuočių veiksmų mokyti pradėdama supažindinant šaulį: su jo pareigomis šiose rikiuotėse; paprasčiausiais būdais išsiskleisti į vilnij, į saują ir p.; taisyklėmis šaudymo visokiose kūno padėtyse; su kulkosvaidžių savybėmis ir jų vartojimu. Po to pradėdama mokyti vietoje, iš pradžių grandies sudėtyje, stengiantis, kiek galint, greičiau pradėti mokyti skyriaus sudėtyje, su kulkosvaidžiais ir išraižytoje vietoje, būnant įvairiose aplinkybėse: puolant, ginantis, persekiojant ir atsitraukiant.

377. Manevrinėse rikiuotėse mokymo pagrindą sudaro mokymas kautynių skyriaus sudėtyje. Mokyti pradėdama, kai būna išmoktos veiksmų taisyklės, būnant manevrinėse rikiuotėse kautynių skyriaus sudėtyje.

378. Kautynių skyrių moko puskarininkis skyrininkas, betarpiškai vadovaujamas būrio vado ir prižiūrimas kuopos vado.

379. Mokant reikia kreipti ypatingo dėmesio į grenadierių bendradarbiavimą su kulkosvaidžiu, o taip pat į jo svarbumą kautynėse.

380. Priešininko vaidmenį pratimuos gali vaidinti atskiri žmonės. Toliau, būrio vadui nurodant, kai kada du kautynių skyriai gali atvaizduoti atskirus kautynių laikotarpius, paeiliui vaidindami puolantįjį ir besiginantįjį.

381. Pamokų dalykus maždaug sudaro:

- a) k. skyriaus susiartinimas su priešininku, įvairiose rikiuotėse ir atskirais žmonėmis;
- b) kautynių rikiuotės: išsitiesimas už uždangų ir išėjimas iš jų, distancijų ligi taikinių nustatymas, ugnies paleidimas ir jos drausmė;
- c) puolimas, perbėgimas, peršliaužimas; ugnies pozicijos užėmimas;

- d) gynimo kliūčių įveikimas, pasipriešinimo lizdų apėjimas, jų pasipriešinimo nugalėjimas, užtruksimai puolant (tyčia arba dėl pranešančios priešininko ugnies), kontratakos atmušimas, grenadierių ir kulkosvaidininkų uždaviniai;
- e) paimto baro įrengimas: priešininko apkasų pritaikymas, vietos parinkimas kulkosvaidžiui, protarpio tarp dviejų kautynių skyrių šaudymas, atsparos posto arba pasipriešinimo lizdo organizavimas, kad priešininkas negalėtų jų atskirti nuo tuščių protarpių;
- g) kautynių patrulio tarnyba;
- i) kulkosvaidžio, šautuvo granatų ir rankinių granatų užtveriamoji ugnis;
- k) netikėtumai ir kaip jų saugotis.

Kiekvienas iš minėtų pratimų turi būti atsidėjus parengtas ir vykdomas, kaip atskiras kautynių veikslas.

382. Mokymo būdai paliekami vadovams, *bet mokyti reikia griežtai laikantis dėsnų, nustatytų 2-je šito statuto dalyje.*

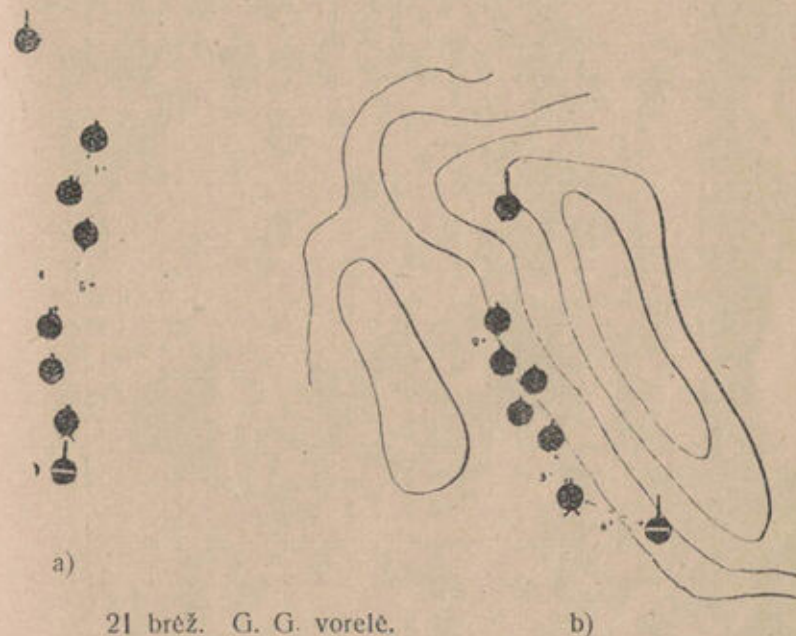
d) Grenadierių grandis manevrinėje rikiuotėje.

383. Grenadierių grandies pagrindinės manevrinės rikiuotės yra:

- a) *vorelė*,
- b) *sauja*,
- c) *vilnis*.

384. **Vorelė** susidaro iš žmonių, laisvai einančių po vieną paskui grandininką paskirtomis distancijomis; paskutinis joje eina grandininko pavaduotojas (21 brž..)

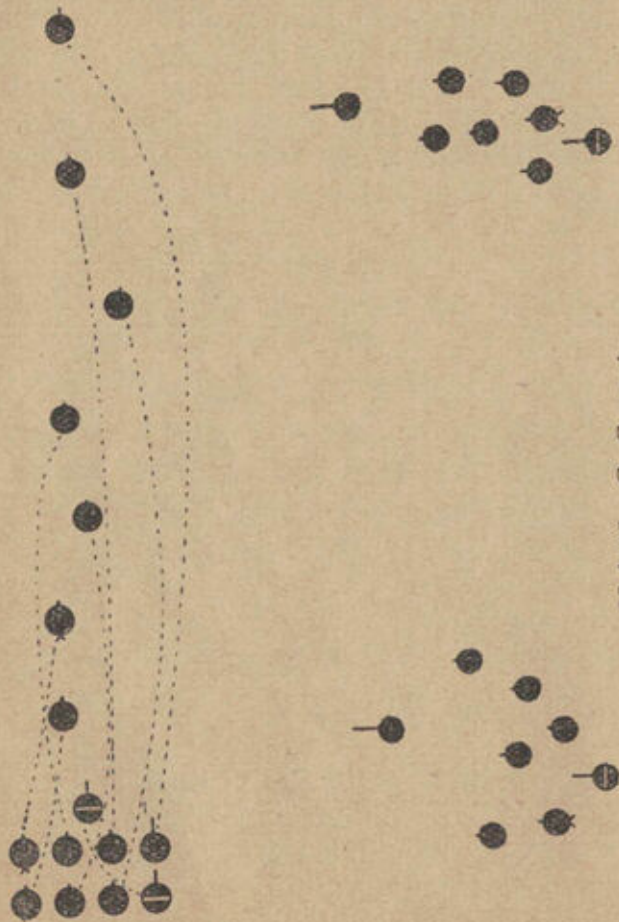
Susirikiuojama *vorelėn*, paprastai, pagal priekinį žmogų (iš voros ar iš gretų) arba pagal pirmosios eilės (ar linijos) dešinio sparno žmogų, kuris tuojau pasisuka įsakymu nurodyta kryptim. Kiti žmonės susiskirsto, žiūrėdami savo tvarkos grandies voroje.

Vorelėje galima geriausiai prisitaikyti prie vietos, kai siauros uždangos. Ji duoda mažiausia nuostolių nuo artilerijos ugnies, bet nukenčia kulkosvaidžių šaudoma iš sparno. Ji naudinga vartoti sparnams apsaugoti. Iš šalies vorelė panaši į grandinę.

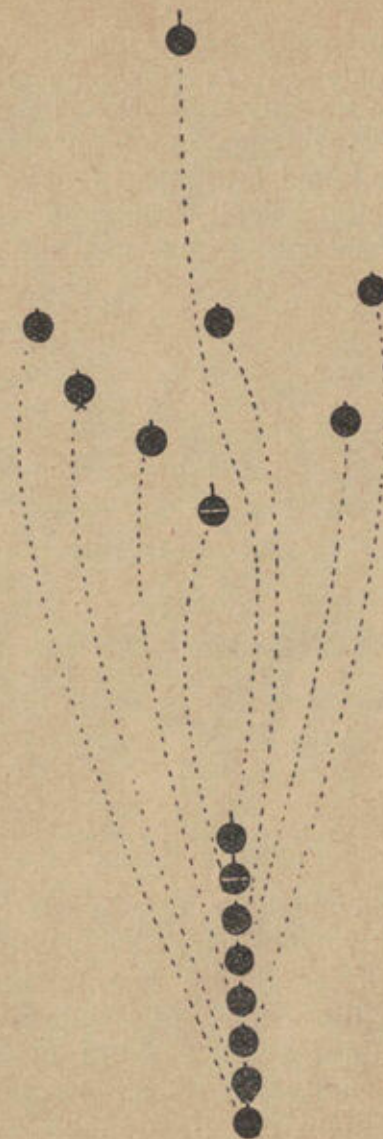
Grandininkas, paprastai, eina vorelės priekyje; jei gu jam tenka pasitraukti, pav. vietos žiūrėti, tai kryptį

laiko priekinis žmogus. Grandininko pavaduotojas visada eina užpakalyje (22 brž.). Paprastos distancijos vorelėje - 5 žingsniai.

22 brėž. G. G. iš linijos vorelėn.

23 brėž. G. G. sauja.

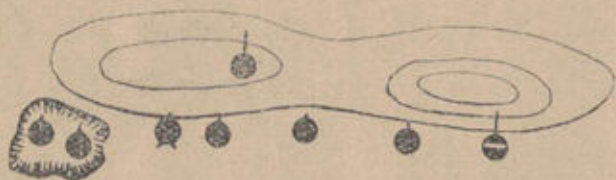

24 brėž. G. G. iš virtinės saujon.

385. **Saujoje** grandininkas turi prie savęs žmones taip arti, kad pats gali su kiekvienu iš jų susišinoti. Sauja sudaroma žmonėms laisvai sustojant paskui savo grandininką. Ji vartojama puolant: belaukiant priešininko ugnies, tolimoje artilerijos ugnyje, plačioms uždangoms sunaudoti, labai išraižytoje vietoje, veikiant su tankiais ir grandžiai surinkti už uždangos kautynėse (23 brž.).

25 a brėž. G. G. vilnis.

25 b brėž. G. G. vilnis.

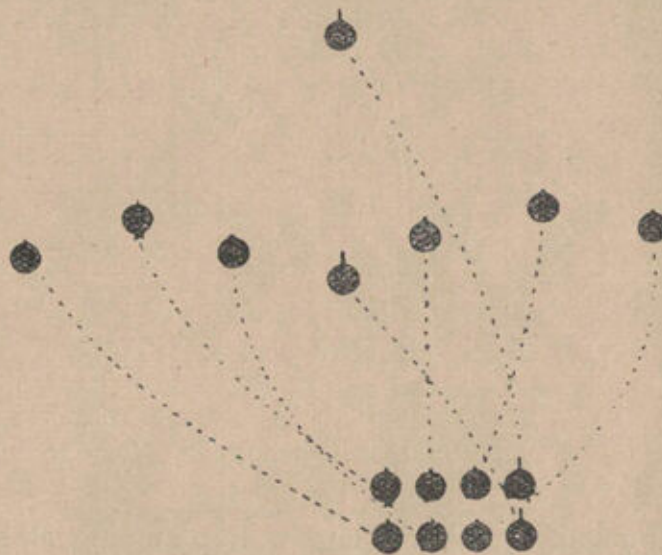
Sauja rikiuojama, kaip nurodyta 384 str. Grandininko pavaduotojo vieta paprastai yra užpakalyje.

Distancijos ir tarpai tarp žmonių saujoje retai bus didesni kaip 5 žingsniai. Kryptis šioje rikiuotėje laikoma pagal grandininką arba paskirtą žmogų (24 brž.).

386. **Vilnis** sudaroma iš žmonių, taip išsiskleidusių dešinėn ir kairėn nuo grandininko, esančio truputį priekyje, kad visi žmonės galėtų šaudyti (25 brž.).

Jei nebus tam tikro įsakymo, tai skleidžiamasi:

a) iš linijos — pagal priekinį trečios gretos žmogų dešinėn ir kairėn (26 brėž.);

26 brėž. G. G. iš linijos vilnin.

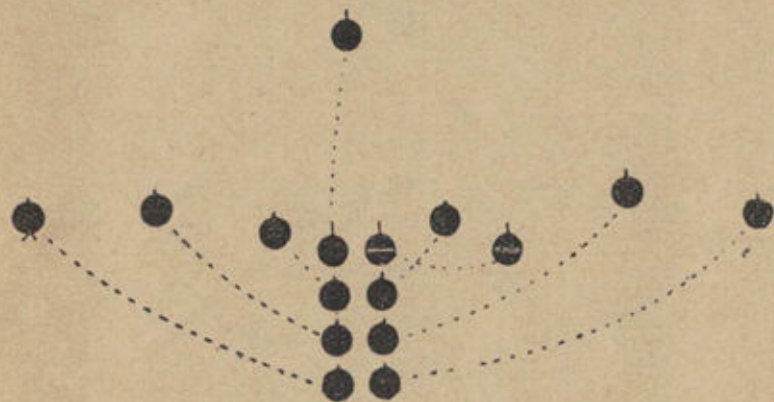
b) iš gretų — pagal priekinę gretą dešinėn ir kairėn (27 brėž.);

c) iš virtinės ar vovelės — pagal priekinį žmogų dešinėn ir kairėn (28 brėž.);

d) iš saujos — dešinėn ir kairėn.

Paskirtieji įsakymu tarpai turi būti laikomi tikrai visos grandies suma; gi atskiri žmonės sustoja paskirtame fronte, žiūrėdami vietas, ir tarpai tarp jų bus lygūs tikrai visai vienodoje vietoje.

Grandininko pavaduotojas paprastai stovi truputį užpakaly, bet taip, kad prireikus jis galėtų dalyvauti ugnies kautynėse.

27 brėž. G. G. iš gretų vilnin.

Normaliais vidutiniais tarpais tarp žmonių laikoma 5 žingsniai.

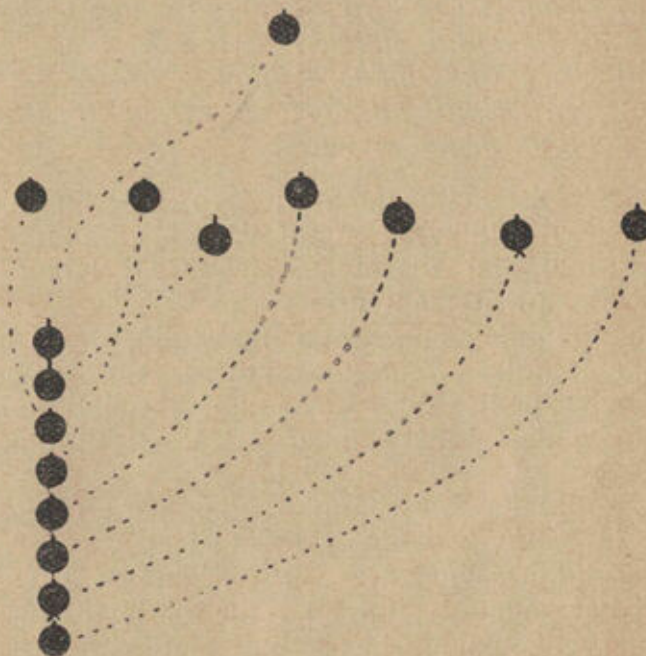
Kryptis laikoma pagal paskirtą žmogų.

Vilnis daugiausia vartojama frontinėms ugnies kautynėms ir kai reikia būti pasirengusiems šaudyti.

Kad geriau sunaudotų vietą ir turėtų mažiau nuostolių, grandis net vilnies rikiuotėje turi išsiplėsti gilumon. Tačiau čia turi būti kuo tikriausia grandininko ir jo pavaduotojo kontrolė, nes kuo labiau grandis išžėsta gilumon, tuo siauresnis užpakalyje esančių žmonių šaudomas plotas.

Pastaba. Vorelėje grandininko pavaduotojas niekada neišeina iš savo vietos.

387. Rikiuotis manevrinėn rikiuotėn grandis turi mokėti iš visų tankinių rikiuočių, taip pat turi mokėti pereiti iš vienos manevrinės rikiuotės kiton.

28 brėž. G. G. iš virtinės vilnin.

Ji turi taip pat mokėti greitai susirinkti tankinėn rikiuotėn.

388. Į manevrinę rikiuotę perrikuojama įsakius arba sukomandavus.

Jei persirikiuoti reikia greitai, tai, nurodžius formą, pridedama žodis *bėgte*. Persirikiavus einama toliau žengte nurodyta kryptim.

Jei persirikiuoti reikia vietoje arba užimant tam tikrą punktą, tai tas ir įsakoma.

Komandų pavyzdžiai:

- a) *Grandie, į atskirą medį (rodo ranka), distancija 6 žingsniai, vorelėn — marš!*
- b) *Gr., paskui mane, saujon — marš!*
- c) *Gr., užimti šitą griovį, tarpai 8 žingsniai, vilnin bėgte — marš!*

389. Distancijų ir tarpų tarp žmonių didumas pareina nuo aplinkybių ir nurodomas grandininko. Jei jis nenurodo, tai distancijos ir tarpai laikomi arti 5 žingsnių, prisitaikant prie vietos.

Jų didinimas saugo nuo nuostolių, bet sunkina valdymą ir tinka artėjimo rikiuotėse; mažinimas lengvina veiksmų ir valdymo vienumą ir duoda didesnę smūgio galią, todėl tinka prieš susidūrimą durtuvais.

390. Manevrinė rikiuotė skirstoma į *artėjimo rikiuotę* ir *kautynių rikiuotę* (82—84 str.).

Pagrindinės vienos ir antros rikiuotės formos vienodos, bet kadangi artėjimo rikiuotėje svarbiausias reikalavimas — kuo mažiausia būti matomam, tai čia labiausiai bus vartojama *vorelė* ir *sauja*. Kautynių rikiuotėje svarbiausias dalykas yra paleisti tikrąją ugnį, ir todėl čia dažniau teks vartoti *vilnis*.

391. **Grenadierių grandies judesys** manevrinėse rikiuotėse yra ėjimas priekin ir atgal, maži pasidavimai į šonus ir krypties atmainos.

Visuose judesiuose reikia laikyti duota kryptis; žmonės turi laikyti ryšius tarp savęs, nekliudydami vienas kitam, ir, nelaukdami nurodymų, patys taikosi prie vietos.

Eiti galima žengte, bėgte arba šliaužte visa grandim, po kelis žmones ar po vieną.

Grandininkas puolamuosiuose veiksmuose esti savo grandies priekyje; tik ugnies kautynėse jis esti ugnies ešelone ir pats gali šaudyti.

Žmonės laiko šautuvus kaip kam patinka (bet ne ant peties). Prieš kiekvieną judesį atsarga statoma be įsakymo.

Kai reikia sustoti komanduojama: *Gr. — stok!* arba duodamas tam tikras ženklas.

392. Žengte eiti komanduojama:

Grandie, (ten ir ten arba kryptis), — pirmyn!

393. Bėgte bėgti komanduojama:

Grandie, perbėgti (ten ir ten arba kryptis), — pirmyn!

Sukomandavus *perbėgti*, šauliai baigia taisyti, stato atsargą, uždaro šovinines ir rengiasi perbėgti.

Su komanda *pirmyn* šauliai greit pašoka ir bėga į paskirtą vietą.

Kadangi tikrai nurodyti nauja pozicija iš senos ne visada bus galima, tai grandininkui dažnai teks ją rodyti bebėgant arba pasiūsti pirmyn vienas ar du vikrūs šauliai.

Perbėgus tuojau mainomas, jei reikia, taikiklis ir paleidžiama ugnis.

Bėginio ilgumas pareina dažniausiai nuo priešininko ugnies tikrumo ir vietos. Tikroje priešininko ugnyje vartojami trumpi bėginiai (mažiau kaip 50 metrų).

394. Keli žmonės arba po vieną bėga ir šliaužia, kaip pirma nurodyta. Grandininkas paskiria kam paleidžiamam bėgti ir pats bėga (šliaužia) tarp pirmųjų.

Jei toje vietoje, kur atbėgo (atšliaužė) atskiri žmonės, yra priedanga, tai šauliai renkasi už jos nesirodydami, ligi bus įsakyta.

395. Grandis eina *atgal* dažniausiai žengte ir tais pat būdais ir komandomis (vietoje komandos *pirmyn* komanduojama *atgal*).

396. **Kryptis mainoma** vietoje ir einant įsakymu arba komanda: *Gr., į tą tai daiktą* (arba *į mane, dešinėn, kairėn*) — **marš!** Visi eina nauja kryptimi.

397. **Ugnis.** Grandis manevrinėse rikiuotėse gali šaudyti *atskirai* arba *valdomai*.

Pirmu atveju grandininkas įsako: *atskira ugnis!* Tada taikinį, taikiklį ir taikymo tašką pasirenka šaulys. Tačiau grandininkas turi, kiek galėdamas, ir čia rodyti savo įtaką (nustatydamas taikiklį, skirstydamas ugnį ir t. t.), kaip to reikalauja Šaudymo Statutas.

Iš antros pusės, ir šauliams leidžiama į labai gerus taikinius paleisti ugnį visada, jei tik nėra uždrausta šaudyti, pavyzdžiui, norint paruošti staigumą ir t. t.

Šaudant *valdomai* grandininkas rodo aiškiai ir tiksliai *taikinio* kryptį ir padėtį, kad kiekvienas šaulys greitai jį rastų, ir paskiria taikiklį; taikinyi reikia vadinti taip, kaip jis matomas iš šaulių pusės.

Šaulys turi pats pataisyti paskirtą taikiklį, jei to reikalauja: jo šautuvo ypatybės, jo padėtis arba, pagaliau, kliudymo sekimas.

398. Kai kautynėse negalima ugnies valdyti komandomis, tai įsakymas perduodamas nuo žmogaus žmogui arba vartojami ženklai.

e) Kulkosvaidžio grandis manevrinėje rikiuotėje.

399. Pagrindinės manevrinės rikiuotės rikiuojamos ir perrikiuojamos tomis pat taisyklėmis ir ko-

mandomis, kaip ir grenadierų grandyje (383 - 386 str. ir 29, 30 ir 31 brėž.), su šitokiais papildymais.

400. *Vilnin* rikiuojamasi, jei nebuvo tam tikro įsakymo, pagal taikytoją (2 numerį).

401. Rikiuojantis į manevrinę rikiuotę, grandies kulkosvaidis išimamas iš vežimo ir rankiniais rateliais vežamas arba nešamas tai 2, tai 3 numerio iš eilės. Visiems kautynių skyriams manevruojant drauge, kulkosvaidžiai gali likti ant būrio kulkosvaidžio vežimo.

402. Prieš šaudymą kulkosvaidis ir prietaisai imami šiuo būdu:

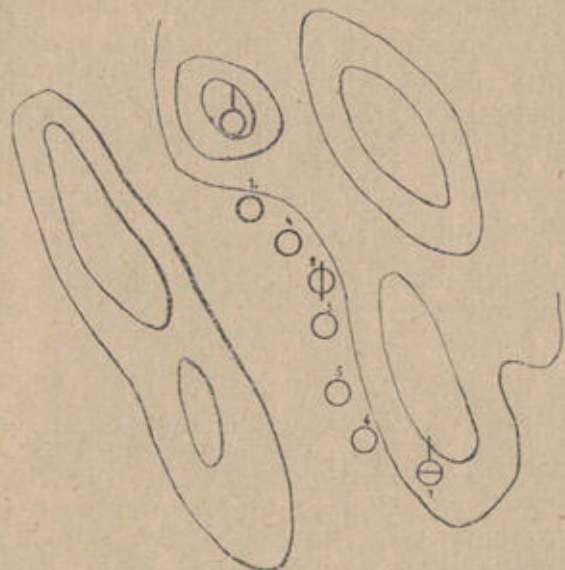
- a) grandininkas ima atsargos vamzdį ir garų išeinamąjį vamzdelį,
- b) taikytojas ima kulkosvaidį,
- c) 3 numeris — dėžes su šoviniais,
- d) 4 numeris — dėžes su šoviniais ir vieną dėžę su vandeniu (jei kulkosvaidis vandeniu aušinamas),
- e) 1 numeris — traukia kulkosvaidžio ratelius (jei tokie yra) su atsargos dalių dėže ir, jei įsakyta, priima šovinių atsargą. Jei grandininkas įsakys ratelius palikti prie vežimo, tai 1 n-ris ima dėžę su atsargos dalimis ir dėžę su šoviniais.

403. Karių vietos — kaip parodyta 29, 30 ir 31 brėžiniuose.

Grandininkas esti dažniausiai ne per toli nuo kulkosvaidžio, iš kur ir valdo savo grandį. Jam be kitų pareigų dar reikia prižiūrėti kulkosvaidžio šaudymas, ugnies vaisiai ir drausmė, šovinių ir vandens išteklius ir papildymas.

3 numeris stoja iš dešinės ir arti 2 n-rio — taikytojo, už uždangos greta, ar truputį užpakaly, pasirengęs kas minutė jam padėti, kai tik reikės; jis paduoda šovinių ir padeda taikytojui nešti kulkosvaidį.

29 brėž. K. G. vorelė.

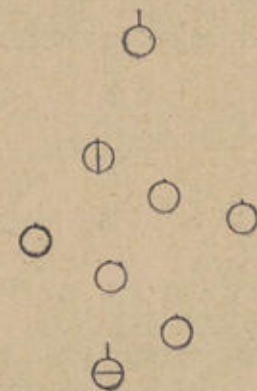
1 numeris (jei nėra ratelių) stoja arti kulkosvaidžio, kiek galėdamas už uždangos ir taip, kad, 3 numeriui padavus ženklą arba pašaukus, jis tuojau galėtų prinešti šovinių.

4 numeris stoja kiek galėdamas už uždangos taip, kad turėtų akies ryšį su skyrininku. Jei reikia, jis paduoda taikytojui dėžę vandens.

Grandininkas rūpinasi, kad kulkosvaidžiu galėtų šaudyti nors trys numeriai. Jei išstoja taikytojas, jį paduoda 3 nr., o šį — 4 nr. ir paskui 1 nr.

404. **K. grandis eina ir maino kryptį** taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis gr. grandžiai, 391 - 396 str. Kol nesitikima susitikti su priešininku, einama su neužtaisytu kulkosvaidžiu. Jis nešamas taip, kad nepastebėtų priešininkas.

405. Perbėgama ir peršliauziama pagrindais, nurodytais gr. grandžiai, 392 ir 394 str. Taikytojas neša

30 brėž. K. G. sauja.

kulkosvaidį abiem rankom prispaudęs prie kūno, kad nei iš priekio, nei iš šono negalima būtų pažinti, kad tai kulkosvaidis.

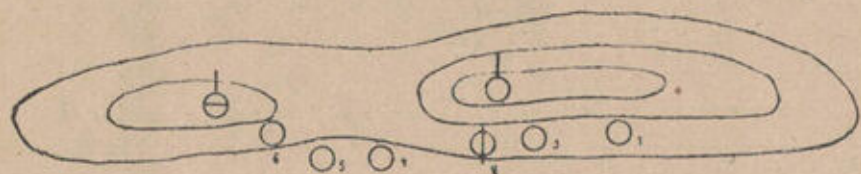
406. Prieš eisiant priekin, jei reikia, grandininkas siunčia pirma šaulius (5, 6 ir 7 numerius) žvalgyti priešininko ir pozicijos savo kulkosvaidžiui.

407. Apleidžiant kiekvieną poziciją reikia stengtis, kad priešininkas nepastebėtų.

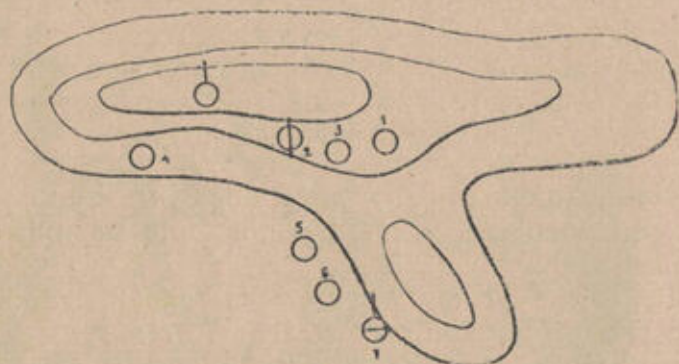
408. **K. grandies ugnis** turi remtis kulkosvaidžio ugnim.

1 — 4 numeriai turi uždavinį laiduoti savo kulkosvaidžio veikimą. Tik tada, kai reikia visiškai įtempti ugnis, visi numeriai dalyvauja ugnies veiksmė.

5 – 7 numeriai paleidžia ugnį grandininko nurodymais ar savarankiškai. Jei tarp jų yra įgudęs šaulys su optišku taikikliu, tai jis esti arčiau kulkosvaidžio, kad tikra ugnimi galėtų kliudyti sunkiai pasiekiamus kulkosvaidžiui taikinius. Kiti šauliai gali būti užpakalyje už uždangos arba gauna uždavinį žvalgyti, sekti ir t.t.

31 a brėž. K. G. vilnis.

31 b brėž. K. G. vilnis.

409. Pozicija kulkosvaidžiui išrenkama iš sprendžiamo uždavinio taip, kad kiek galint būtų apsaugotas staigumas paleidžiant ugnį ir jos flankuojamas veiksmas, nes tas labai padidina ugnies tikrumą ir morališką reikšmę.

410. Reikia žiūrėti, kad kulkosvaidis būtų priešininkui mažas ir sunkiai įžiūrimas taikinys. Labai žymių krūmų, iškastos žemės, miško kampo, trobesių artumas lengvai pritraukia priešininko dėmesį. Griežtai draudžiama rinktis žmonėms ties kulkosvaidžio pozicija.

411. Kulkosvaidžio matymo plotui išplėsti dažnai teks ieškoti jam aukštesnės vietos, kaip žemės paviršius. Svarbu mokėti sunaudoti tam reikalui vietos daiktai ir jie pritaikyti.

412. Kai pozicija kulkosvaidžiui išrinkta, už uždangos daromi visi parengiamieji veiksmai, statomas taikiklis ir užtaisoma.

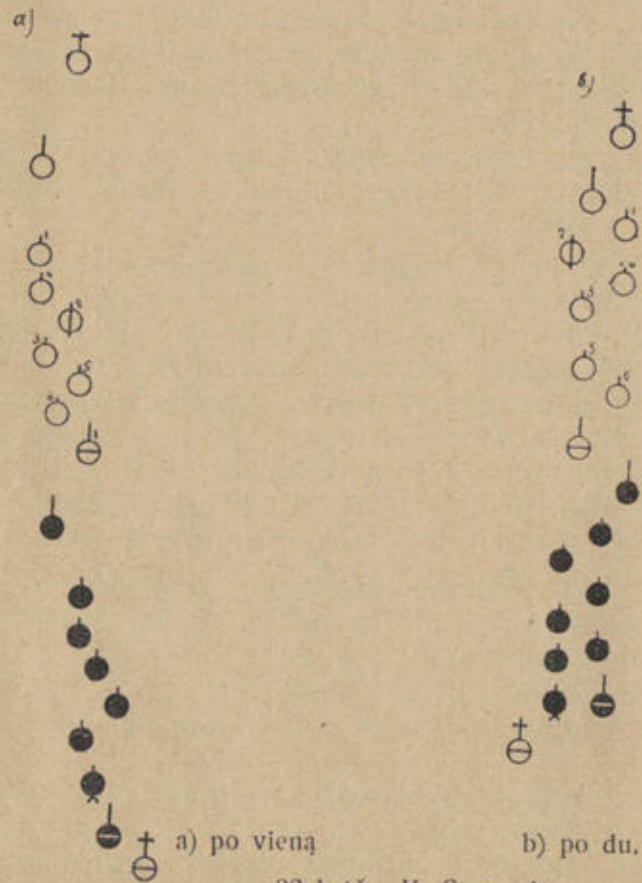
Įsakymo pavyzdys: „Ugnis į pamiškę, pusiau dešinėje nuo mūsų ir ypač į nugriuvusius medžius, kur, aš manau, yra priešo kulkosvaidis, taikiklis — 6; šaudyti, kol mūsų grenadieriai užims kalvą pusiau dešinėje“. Paskui grandininkas komanduoja: *pozicijon — marš!* Antrasis numeris eina su kulkosvaidžiu į poziciją; čia jis įtvirtina šakutės pentiną ir savarankiškai paleidžia ugnį. Kiti numeriai sustoja, kaip nurodyta 403 str.

413. Jei prirengiamiesiems kulkosvaidžio veiksmams nėra uždangos, tai grandininkas tiesiai įsako ar komanduoja paleisti ugnį.

414. Geras kulkosvaidininkas pats korektuoja ugnį; grandininko pastabos ir nurodymai jam tai palengvina.

415. Kai tik taikytojas atliks savo ugnies uždavinį ir nebeturės prieš save rimto taikinio šaudyti, jis sustabdo ugnį ir, jei galima, patraukia savo kulkosvaidį už uždangos. Jis kiekvieną kautynių paliovą apžiūri kulkosvaidį, įpila vandens, jį patepa ir t. t.

416. Kulkosvaidis vartojamas ir žemai lekiantiems lėktuvams šaudyti. Tam reikalui vartojami trikojai ir tam tikri prietaisai. Nesant trikojo, kulkosvaidis galima šaudymui pritaikyti griovyje, prie sienos ar prie medžio.

32 brėž. K. S. vorelė.

g) Kautynių skyrius manevrinėje rikiuotėje.

417. Pagrindinės kautynių skyriaus manevrinės rikiuotės yra:

- a) *skyriaus vorelė*, po vieną ir po du (32 brž.),
- b) *grandžių vorelės* (33 brž.),
- c) *skyriaus sauja* (34 brž.),
- d) *grandžių saujos* (35 brž.),
- e) *dvilypė vilnis* (36 brž.),
- g) *vilnis* (37 brž.).

Tos visos rikiuočių formos yra grandžių manevrinių rikiuočių junginiai ir turi tų pačių savybių. Žūrėdamas aplinkybių, skyrius gali vartoti ir kitas tarpines rikiuotės formas, taigi ir maišytus junginius, pav. viena grandis vilnyje, o kita — vorelėje ar saujoje ir t. t.

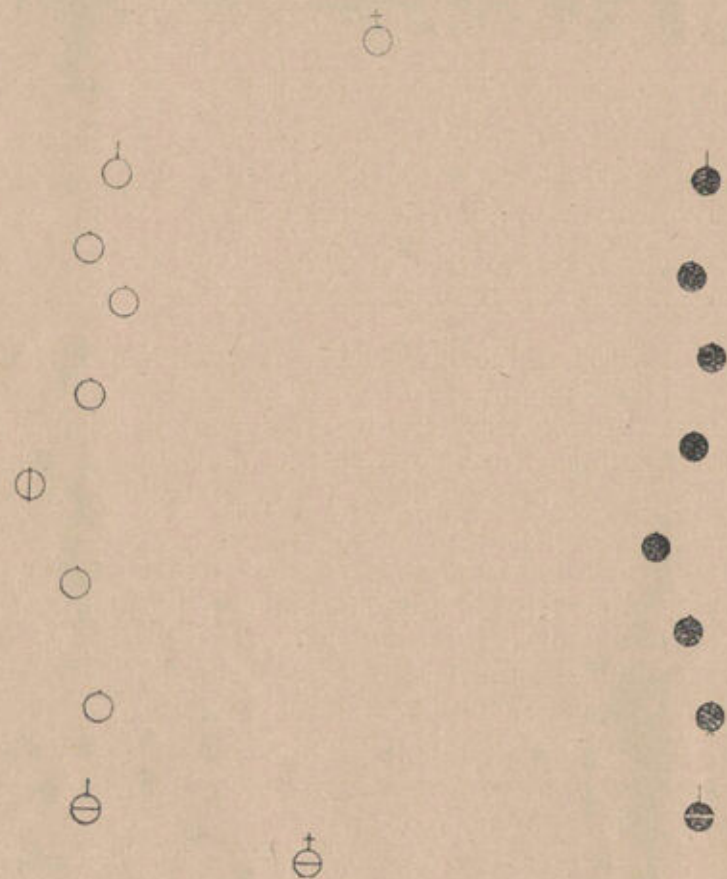
418. Grandžių *vorelių* rikiuotė leidžia geriau prisitaikyti prie vietos ir greičiau slinkti pirmyn. Todėl yra tai daugiausia *artėjimo rikiuotė* artilerijos ir tolimos pėstininkų ugnies srity arba visur, kur vieta duoda gerai pasislėpti nuo priešininko ugnies ir akių.

419. *Sauja* (kautynių skyriaus, grandžių) vartojama kaip *artėjimo rikiuotė* tais pačiais atvejais, kaip nurodyta gr. grandžiai, 38 str.

420. *Vilnis* yra *kautynių rikiuotė* ir vartojama tikrosios pėstininkų ugnies srity ir ten, kur jau reikia šaudyti.

421. Į kautynių skyriaus *manevrinės rikiuotės rikiuojamasi* taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis 387–390 str., su šitokiomis pataisomis.

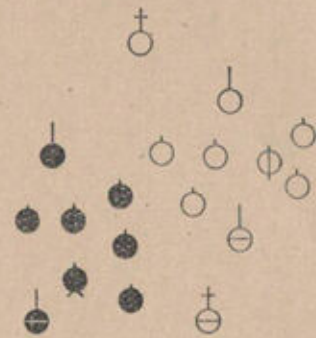
Krypties grandim, jei nebuvo tam tikro įsakymo, visada būna kulkosvaidžio grandis. Grenadie-

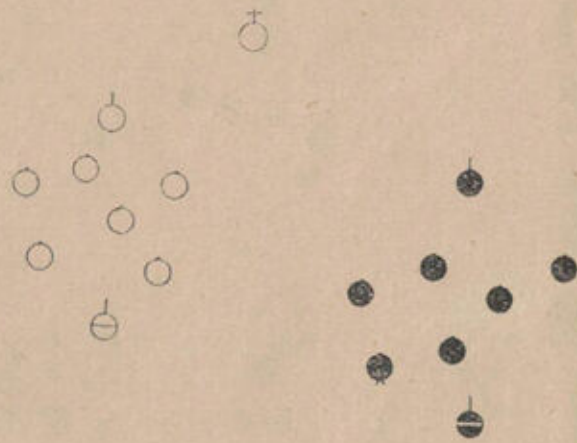
33 brėž. Grandžių vorelės.

rių grandis, jei nebuvo tam tikro įsakymo, rikiuojantis į manevrinę rikiuotę, stoja į kairę nuo k. grandies, tik skyriaus vorelėje — užpakalyje. Kautynių

skyrui rikiuojantis į manevrinę rikiuotę, skyrininko tinkama komanda ar įsakymu, grandininkai išeina (išbėga) ir pažymi savo grandies vietą: *vorelei* ir *saujai* — priekinio žmogaus vietą, *vilniai* — jos vidurį.

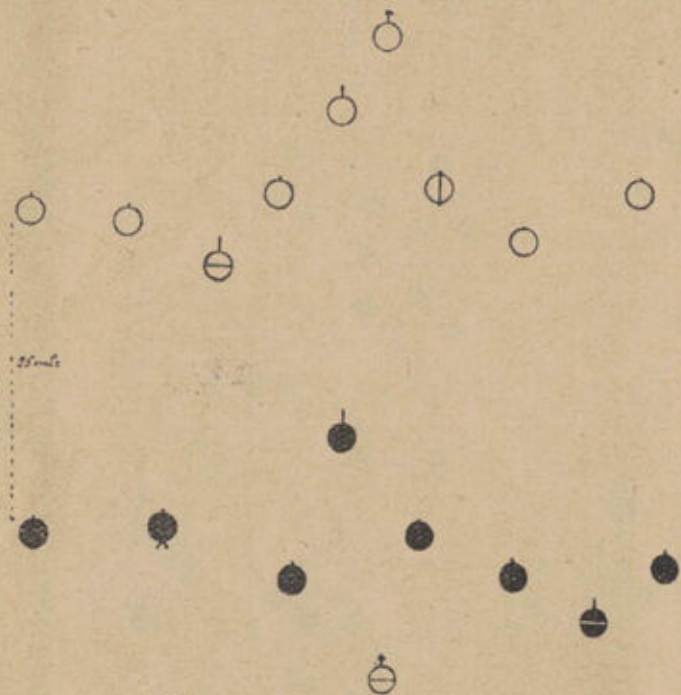

34 brėž. K. S. sauja.

35 brėž. Grandžių saujos.

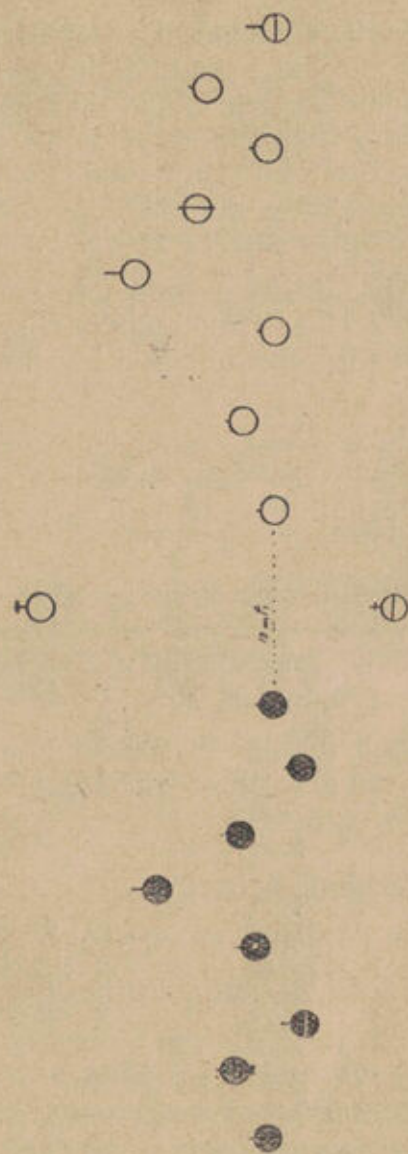
422. Skyrius, paprastai, tiesiasi *kautynių rikiuotėn dvilype vilnim*; pirmoje vilnyje esti k. grandis, kuri skleisdamosi kartu išeina priekin, o antroje, 25 metrų distancija (arba kaip bus įsakyta), grenadierių grandis.

36 brėž. K. S. dvilypė vilnis.

Toks tiesimas duoda skyriui lankstumo ir leidžia, kai reikia, išstumiant užpakalinę vilnį į priekinės liniją, pailginti frontą dešinėn ir kairėn, o kartais į abi puses.

423. Tarpai tarp grandžių vilnių — 10 metrų. Kitose rikiuotėse grandys laiko tarpus tokius, kad skleisdamosi vilnin turėtų tarpą 10 metrų.

37 brėž. K. S. vilnis.

424. Visi skyriaus veiksmai, paprastai, vykdomi tuojau skyrininkui ar jo pavaduotojui sukomandavus ar įsakius. Grandininkai žiūri, kad skyrininko įsakymai būtų vykdomi, ir duoda papildomų nurodymų. Jeigu skyrininkas nori tik ruošiamai komanduoti, o vykdyti reikės tik grandininkui sukomandavus, tai skyrininko komanda baigiasi žodžiu *vykdyti*.

425. Grandžiai atsiskyrus nuo viso kautynių skyriaus, įsakymu ar dėl kautynių aplinkybių, grandininkas veda savo grandį savarankiškai, vadovaudamasis duotu jam tikslu.

426. Skyrininko vieta, paprastai, esti: artėjimo rikiuotėse — priekyje, kautynių rikiuotėse — ten, kur jam patogiau vadovauti; pavaduotojo vieta — skyriaus užpakalyje.

427. Skyriaus judesys, krypties atmaina ir ugnis manevrinėse rikiuotėse vykdoma taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis grenadierių ir k grandimis, laikantis taisyklių, nurodytų 424 str.

428. Kiekviena nauja skyriaus ugnies pozicija renkama žiūrint naujos kulkosvaidžio pozicijos, prie kurios prisitaiko gr. grandis.

Skyrininko įsakymų pavyzdys:

1) rikiuojantis į manevrinę rikiuotę:

a) *Skyriau, į atskirą medį, dvilypėn vilnin, bėgte — marš!*

b) *Skyriau, į miško kampą, pusiau dešinėje nuo mūsų, k. grandis — vilnin, grenadierių — už šitos kalvos saujon, bėgte — vykdyti!*

2) manevrinėje rikiuotėje einant:

a) *Skyriau, į malūną, — pirmyn!*

b) *Skyriau, perbėgti po vieną grandyse, į krūmą už 100 metrų pusiau kairėje — vykdyti!*

c) *Skyriau, perbėgti grandimis, į pabrūko kaminą dešinėje, kulkosvaidis griovinė ties krūmais — vykdyti!*

III skirsnis.

Būrys.

a) Būrys tankinėje rikiuotėje.

429. Būrys, paprastai, rikiuojasi kautynių skyriais. Kautynių skyriai stoja numeriais iš dešinės į kairę. Karių vietos nurodytos 38 brėž.

Pastaba. Kautynių skyrių skaičius būryje visada turėtų būti 3; žmonių skaičius grandyje gali būti sumažintas ligi 6 žmonių kiekvienai.

430. Po du būryje skaičiuojamasi grandimis, žiūrint kautynių skyriaus mokymo 358 str. Skyrininkai ir jų pavaduotojai nesiskaičiuoja.

431. Būrio vadui išeinant iš rikiuotės, jo vietą tankinėje rikiuotėje užima būrininkas, o šiam išeinant — būrininko pavaduotojas.

38 brėž.

432. Šautuvo veiksmi, komandos: **gulk! klupsčiom! kelk! laisvai! pasitaisyk ir ramiai!** — vykdomos vieno ir grandies mokymo taisyklėmis.

433. **Būrys lygiuojasi**, kaip nurodyta grandžiai mokyti, 323, 324 str.

434. **Sukiniai daromi**, kaip nurodyta vienam mokyti 245 str. ir grandžiai mokyti 325 str. Būriui pasisukant į sparno pusę, būrio vadas, būrininkas, jo pavaduotojas, skyrininkai ir jų pavaduotojai sukdamies žengia žingsnį kairėn (dešinėn), o pasisukant atgal, stoja į savo vietas; pasisukant eilei į sparno pusę, nurodytieji asmenys neišeina.

435. **Retėjama ir tankėjama**, kaip nurodyta grandžiai mokyti 333—337 str. ir skyriui mokyti 365 str.

436. **Būrio linija rikiuojama eilėn, gretos—virtinė ir atgal** kaip nurodyta grandžiai mokyti 339—342 str.

437. **Šautuvai statomi gubomis**, kaip nurodyta grandžiai mokyti 326 ir 332 str.

438. **Būrio linijos judesys ir krypties atmaina** vykdoma, kaip nurodyta grandžiai mokyti 343—346 str.

439. **Rikiavimai.** Būrys gali rikiuoti:

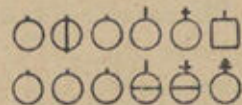
- a) virtinę,
- b) gretas,
- c) grandžių vorą (39 brėž.) ir
- d) žygio vorą (40 brėž.).

440. Virtinė ir gretos rikiuojamos ir perrikuojamos, kaip nurodyta grandžiai mokyti 339—342 str. ir skyriui mokyti 347—354 ir 369 str.

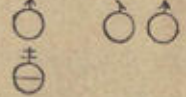
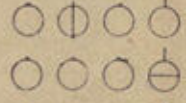
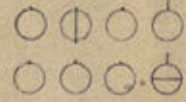
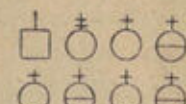
441. Būrys iš linijos į grandžių vorą rikiuojamas komanduojant: „*Grandys, suk dešinėn, žengte—marš!*“

Taip sukomandavus, grandys užsuka $\frac{1}{4}$ (vieną ketvirtį) rato, kaip nurodyta grandžiai mokyti, ir sustoja.

442. Būrys iš gretų voros gali būti rikiuojamas į grandžių vorą, rikiuojant grandis kairėn komanda: *Grandys, rikiuok kairėn, bėgte—marš!*

39 brėž. Grandžių vora.

40 brėž. Žygio vora.

Tariant *marš*, kiekviena grandis rikiuojasi kaip nurodyta grandžiai mokyti 346 str. p. a.; rikiuotis pagal dešiniojo grandies sparno gretą.

443. Būrys iš grandžių voros rikiuojamas linijon sustabdžius jį ir komanduojuant: *Grandys, suk kairėn, žengte—marš!* — Grandys užsuka kairėn $\frac{1}{4}$ rato ir sustoja.

444. Būrys iš grandžių voros gali būt rikiuojamas linijon nemainant fronto, sustabdžius vorą; komanda: *Būry, rikiuok kairėn, bėgte—marš!*

Taja komanda visų grandžių žmonės, be priekinės grandies, patys pasisuka pusiau kairėn ir bėga.

Išbėgę iš kairiojo prieky stovinčios grandies sparno, kiekvienos grandies žmonės sustoja ir lygiuojasi būrio fronto linijoj.

445. Būrio žygio vora rikiuojama iš grandžių voros komanduojuant: *Būry, žygio voron, žengte—marš!* (einant — *marš!*)

Taip sukomandavus, būrio vadas, būrininkas ir visi skyrininkai su pavaduotojais išeina į būrio priekį. Jie rikiuojasi dviem eilėm; pirmos eilės kairiajame sparne žygiuoja būrio vadas, dešinėje nuo jo — būrininkas, 2 skyriaus skyrininkas ir dešiniame sparne jo pavaduotojai; antroje eilėje iš kairės dešinėn — pirmojo skyriaus skyrininkas, jo pavaduotojas ir trečiojo skyriaus skyrininkas su pavaduotoju. Būrininko pavaduotojas eina už paskutinės grandies kairiojo sparno. Grandys sumažina distancijas, prieidamos prie prieky einančios grandies.

Šis perrikiavimas daromas vietoj ir einant.

Jei prie būrio yra priskirta ryšių žmonių, tai jie eina už žygio voros, vienoje eilėje su būrininko pavaduotoju, į dešinę nuo jo.

446. **Voros kryptis mainoma** kaip nurodyta grandžiai mokyti 346 ir 355 str. ir skyriui mokyti 370 str.

447. **Šaudoma** iš tankinės būrio rikiuotės, kaip nurodyta grandžiai mokyti 356 str., su šiuo papildymu.

Sukomandavus: **šaudymas!** — būrio vadas, būrininkas ir jo pavaduotojas eina už rikiuotės ir stoja: pirmasis ten, iš kur geriau girdėti jo komanda ir geriau sekti ugnies vaisiai, o antrasis ir trečiasis — kur geriau sekti žmonių veiksmai; neginkluoti šautuvais (karabinais) žmonės irgi vykdo komandas *stačiom, klupsčiom* ar *gulom*.

b) Būrys manevrinėje rikiuotėje.

448. Būrio manevrinės rikiuotės susidaro iš kautynių skyrių ir grandžių manevrinių rikiuočių junginių. Būrio manevrinėse rikiuotėse kautynių skyriai, veikdami savo būrio kautynių uždavinio rėmuose, stengiasi savarankiškai pasiekti duotą jiems artimiausią tikslą.

449. Svarbiausia būrio vado pareiga — suderinti savo kautynių skyrių darbą taip, kad jie vienas kitam padėtų. Būrio vadas valdo savo būrį komanduodamas, įsakydamas ir ženklais. Prieš komanduodamas arba įsakydamas, jei tik aplinkybės leidžia, būrio vadas iš anksto paaiškina uždavinį, priešininko ir savo dalių padėtį. Jei būrio vadas nori, kad jo komandą vykdytų visi būrio žmonės betarpiškai, tai vietoj komandos: **vykdyti!** — jis komanduoja: **marš!** Prie būrio vado esti priskirti žmonės iš kuopos padedamojo skyriaus; jeigu jie pašaukti kuopos vado, tai ryšiams laikyti, įsakymams perduoti, sekti ir t.t. jis gali pasišaukti 2–3 žmones iš būrio.

450. Kiekvienas atskiras kautynių skyrius arba grandžių grupė rikiuojasi ta kautynių forma, kuri tinka aplinkybėms: artėjimo rikiuotėje tai bus daugiausia vorelių ir saujų junginys, kautynių rikiuotėje — vilnių ir saujų junginys. Pradedant tiestis, būrio vadas, jei pasirodys tai reikalinga, gali paskirti kautynių skyriui rikiuotės formas.

451. Manevrinėje rikiuotėje būrio kautynių skyriai gali būti:

- a) *plačioje rikiuotėje* (kautynių skyriai vienoje linijoje),
- b) *siauroje rikiuotėje* (kautynių skyriai vienas už kito),
- c) *trikampoje rikiuotėje* (kautynių skyriai dviejose linijose),
- d) *nuolaidų rikiuotėje* (kautynių skyriai nuolaidais).

Plačioji rikiuotė, 25 mtr. tarpais tarp kautynių skyrių, mažiau nukenčia nuo artilerijos ir tolimos sunkiųjų kulkosvaidžių ugnies.

Siauroji rikiuotė yra patogiau nematomai eiti išraižytoje vietoje; ją patogiau naudoti naktį.

Trikampoji rikiuotė turi vidutinių ypatybių.

Nuolaidų rikiuotė patogi sparnams apsaugoti.

452. *Artėjimo rikiuotėje* vienas kautynių skyrius, paprastai, eina pirmoje linijoje, o kiti du — antroje, arba vienas kito užpakalyje.

Kautynių rikiuotėje — du kautynių skyriai pirmoje linijoje, o vienas antroje užpakalyje arba nuolaidų; ši trikampa rikiuotė su dviem skyriais priekyje tinka dažniausiai; tada likęs užpakalyje k. skyrius gauna būrio vado rezervo reikšmę.

453. Būrio frontas artėjimo rikiuotėje, puolant vidutinėje vietoje (ne labai lygioje dėl nedidelių kalnų, tarpumiškių, trobesių), jei kiekvienas kautynių skyrius turi kulkosvaidį, bus 100—150 metrų ir gilumas 130—180 mtr. Kautynių rikiuotėje, esant tokioms pat sąlygoms, frontas 100—150 mtr. ir gilumas 100—130 mtr.

Ginant tomis pat sąlygomis būrio frontas turi 250—400 metrų. Su tokiais atstumais, jei reikės, bus galima sudaryti stipra vyraujanti ugnis į priekyje esančią vietą.

Frontas teks trumpinti mažiau teturint kulkosvaidžių arba labai išraižytoje vietoje, nes kitaip sunku bus sudaryti tikrąjį visų priegų šaudymą. Tačiau visada reikia atminti, kad frontui tankėjant ir trumpėjant didėja nuostoliai; su tuo reikia kovoti geriau sunaudojant smulkiausias vietas nelygumus.

454. Tarpai tarp išsiskleidusių būrio kaut. skyrių paprastai turi 25 metrus, o distancijos — 50 metrų.

455. Jei nėra kitokio nurodymo, krypties skyrium laikomas pirmasis k. skyrius, antras k. skyrius skleidžiasi kairėn, trečiasis — dešinėn nuo pirmojo.

456. **Einama ir mainoma kryptis** taisyklėmis, nurodytomis k. skyriui ir grandžiai; būrio vadas tinkamai įsako, o vykdoma skyrininkams ir grandininkams sukomandavus.

Norėdamas surinkti, būrio vadas gali komanduoti: *Pas mane (bėgte)* — **marš!** Tai daroma, kaip nurodyta 354 str.

457. *Būrio vado vieta* ten, iš kur jis gali geriausiai valdyti savo kautynių skyrius: *artėjimo rikiuotėse* — paprastai būrio priešaky; *kautynių rikiuotėse* — už būrio, paprastai su skyrium, kuris sprendžia svarbiausią ir sunkiausią uždavinį. Būrininkas ir jo pava-

duotojas esti, paprastai, prie būrio vado, kol gaus kitokį nurodymą iš jo. Vienas iš jų paprastai gauna įsakymą būti už būrio.

458. **Ugnies valdymas.** Būrio vadas turi visų pirma pasirūpinti, kad taisyklingai būtų vartojama kulksvaidžių ugnis. Jis nurodo skyrininkams taikinius arba ruožus, kurie reikia šaudyti. Tačiau jis negali duoti smulkių nurodymų. Ugniai artimiausiai vadovauja skyrininkai ir grandininkai.

Būrio vado pareiga yra organizuoti įcentrinę ugnį šautuvo granatomis. Nepaprastais atvejais būrio vadas gali organizuoti kautynių skyrių valdomą ugnį.

Įsakymu pavyzdžiai:

1. b) Būrio vadas:

Būry, į varpinę, pirmas ir antras skyriai — pirmoj linijoj, trečias — nuolaidu už antro; tarpai 40 mtr., distancija—50 mtr. — vykdyti!

b) 2 k. sk. skyrininkas (pavyzdžiui):

Kautynių skyriau, paskui mane — marš! — ir nuėjęs nurodytą atstumą:

Paliai 1 k. skyrių saujon — marš!

2 a). Būrio vadas:

Būry, į miško kampa, 1 skyrius vilnin į šitą griovį, 2 — saujon už šitos kalvos, 3 — lieka vietoje, bėgte — vykdyti!

b) skyrininkai komanduoja; *paskui mane — marš!* — ir paskui kas reikia įsako.

3. a) Būrio vadas:

1 ir 2 skyriai, perbėgti į plento liniją, 3 — už šitos kalvos saujon, bėgte — vykdyti!

b) skyrininkai komanduoja kas reikia.

IV skirsnis.

Kuopa.

a) Kuopa tankinėje rikiuotėje.

459. Kuopa, paprastai, rikiuojasi būriais, jų numerių tvarka.

Pastaba. Trūkstant žmonių, reikia sumažinti visų pirma žmonių skaičius kautynių skyriuje ligi 14 žmonių, o jei reikia dar sumažinti kuopa, — mažinti jos kautynių skyrių ir būrių skaičius. Kiekvienas būrys skaičiuojasi, kaip nurodyta būriui mokytis 429 ir 430 str. Kautynių skyrių numeracija būriuose pasilieka.

460. **Kuopos padedamasis skyrius** sudarytas iš **komandavimo grandies ir ūkio grandies.**

Komandavimo grandį sudaro:

a) viršila,

b) 4 sekėjai,

c) 4 telefonistai ir signalistai,

d) dviratininkas,

e) trimičius, f) 4 sanitarijos kareiviai,

g) 4 municijos vežėjai.

461. **Kuopos pagrindinės tankinės rikiuotės yra:**

a) linija,

b) būrio vora,

c) grandžių vora ir

d) žygio vora.

462. **Linijoje** būriai stoja greta, be tarpų tarp jų, numerių tvarka iš dešinės į kairę.

Viršininkai ir komandavimo grandies kariai sustoja, jei nebuvo ypatingo įsakymo, kaip parodyta 40

brėžinyje. Komandavimo grandies žmonės rikiuojasi kuopos kairiajame sparne. Municijos vežėjai — prie savo vežimų.

Kulkosvaidžių, municijos ir ūkio *vežimai* statomi per 10 žingsnių už kuopos vidurio ir viena linija (arba kaip bus liepta), skaitant kiekvienam vežimui frontu po 3 žingsnius ir 2 žingsnių tarpą.

463. **Būrių voroje** distancija tarp būrių turi būti 6 žingsniai. Karių vietos matyti 41 brėžinyje. Kulkosvaidžių, šovinių ir ūkio vežimai statomi per 10 žingsnių už voros įsakymu nurodyta tvarka.

464. Kuopos žygio vora sudaroma iš būrių žygio vorų su 3-jų žingsnių distancijomis tarp jų, komanduoju: *kuopa, žygio voron — marš!* — Kuopos vadas eina (joja) kuopos prieky per 5 žingsnius (42 brėž.).

465. **Kuopai valdyti** kuopos vadas vartoja komandas, papildomas įsakymais, sutartiniais ženklais arba signalais. Trimito signalai duodami, kuopos vado įsakymu, tik būrių vadams.

Kuopos vado vieta ten, iš kur jam geriau valdyti kuopa.

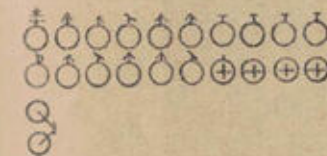
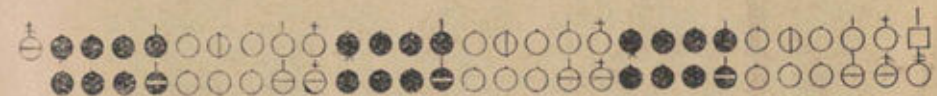
Norėdamas iššaukti komand. grandies žmones, kuopos vadas tinkamai sukomanduoja, pavyzdžiui:

2-jo būrio ryšiniai—pas mane! arba *1-mo ir 3-čio būrio ryšiniai—pas mane!* ir t. t. Ta komanda pašauktieji žmonės bėga pas kuopos vadą ir stoja už jo per 2 žingsnius eilėn.

466. **Kuopa lygiuojama**, kaip grandis 323, 324, str., jei nenurodyta lygiavimosi greta.

467. Komandas: **laisvai! pasitaisyk! ramiai! gulki klupsčiom** ir **kelk!** — kuopa vykdo, kaip nurodyta vienam mokytis ir grandžiai mokytis.

Sukomandavus: **pasitaisyk!** — būrių vadai, skyrininkai ir grandininkai gali apeiti valdinius ir kas reikia įsakyti.

41 brėž. Kuopos būrių vora

468. Kuopa sukasi, retėja ir tankėja, rikiuojasi eilėn, virtinėn ir atgal, ir stato šautuvus gubomis būrio mokymo taisyklėmis.

Tik kuopai sukantis dešinėn (kairėn), būrių vadai, būrininkai, skyrininkai, jų pavaduotojai ir viršila, jeigu jis yra 3-čio būrio rikiuotėje, sukdamies žengia žingsnį kairėn (dešinėn); į savo vietas stoja kuopai sukantis atgal.

Pastaba. Pasisukant kuopos eilės rikiuotei sparno pusėn, nurodytieji asmenys neišeina.

469. Kuopos linija ir voros eina būrio mokymo taisyklėmis.

470. Kuopos linijos kryptis mainoma, rikiuojantis į sparną kaip nurodyta grandžiai mokyti 346 str. p. a ir b.

471. Kuopos vorų krypties atmaina. Virtinės, gretų, grandžių voros ir žygio voros kryptis mainoma, kaip nurodyta būriui mokyti.

Būrių vora gali kryptį mainyti užsukdama dešinėn arba kairėn; tam kuopos vadas komanduoja:

1) *Kuopa, suk dešinėn (kairėn),*

2) *Žengte — marš!* (einant—*marš!*)—Su antra komanda priekinis būrys užėina taisyklėmis būriui mokyti (346 str. p. b), kiti gi prieina visai prie jo ir eina paskui jį, pusiau dešinėn (kairėn), žiūrėdami, kad dengtų jį (būtų jo užpakalyje). Kai priekinis būrys bus užėjęs kiek reikia, k. vadas komanduoja: **tiesiog!**

Taip sukomandavus, priekinis būrys eina pusžingsniu, o kiti užėidami eina paskui priekinį. Kai visi būriai bus užėmę nustatytas distancijas ir išsilygiavę, k. vadas komanduoja: **tiesiog!** arba **stok!**

472. Vorų rikiavimas. Voros rikiuojamos vietoje, leidžiant priekin, einant žengte ir bėgte.

473. Būrių vorai rikiuoti iš linijos vietoje k. vadas komanduoja:

1) *Kuopa, dešinėn būrių voron,*

2) *Bėgte — marš!*

Su komanda *marš* būriai, be dešiniojo sparno būrio, pasisuka dešinėn ir bėga trumpiausiu keliu už būrio, pagal kurį rikiuojama. Nubėgę priekinio būrio užpakalin kiekvieno būrio žmonės patys sustoja voros frontu, lygiuojasi ir dengia priekinį būrį (41 brėž.).

474. Būrių vorai surikiuoti iš gretų, k. vadas komanduoja:

1) *Kairėn būrių voron,*

2) *Bėgte — marš!*

Rikiuojant vorą vietoje, būriai su paskutine komanda rikiuojasi, kaip nurodyta grandžiai mokyti 346 str. p. a. Bet visų būrių gretos, be priekinio, besirikiuodamos pribėga ligi nustatytos distancijos nuo priekinio būrio ir sustoja be tam tikrų komandų. Kada rikiuojamasi *einant*, priekinė greta su paskutine k. vado komanda, o kitos — išsirikiavusios ir priėjusios paskirtą distanciją, sustoja ligi k. vado komandos: *žengte — marš!*

475. Grandžių vorai perrikiuoti būrių voron kuopos vadas komanduoja:

1) *Kuopa, kairėn būrių voron,*

2) *Bėgte — marš!*

Taip komanduojant, priekinė grandis sustoja ir visi būriai rikiuojasi kairėn, kaip nurodyta būriui mokyti 444 str.

Tuo tarpu pirmutinės būrių grandys, be priekinės, nelaukdamos atbėgant užpakalinių, pribėga nustatyta distancija prie prieky stovinčio būrio, kur ir sustoja.

Tą pat daro ir prisirikiuojančios grandys.

Kuopos komand. grandis būrių voroje rikiuojasi per 6 žingsn. už 3 būrio kairiojo sparno. Visuose perrikiavimuose ji elgiasi kaip ketvirtas būrys.

476. Norėdamas būrių voroje esančią kuopą paleisti priekin gretomis, kuopos vadas komanduoja:

- 1) *Kuopa deši – nèn!*
- 2) *Būriais suk kairèn,*
- 3) *Žengte — marš! (einant, — marš!).*

Su trečia komanda priekinis būrys ima eiti. Kai priekinis būrys bus užėjęs kiek reikia, k. vadas komanduoja: **tiesiog!** Taip sukomandavus būrys tiesiasi tiesiog. Kiti būriai užėina, kai tik atsiranda jiems vietos, jų vadams komanduojant: **marš!** — ir tiesiasi už priekinio.

477. Jei reikia kuopos gretų vorą perrikiuoti į grandžių vorą, tai kuopos vadas komanduoja:

Grandys, rikiuok kairèn, bėgte — marš!

Vykdoma kaip nurodyta 442 str. būriui mokyti.

478. Kuopai, stovinčiai būrių voroje, perrikiuoti į grandžių vorą kuopos vadas komanduoja:

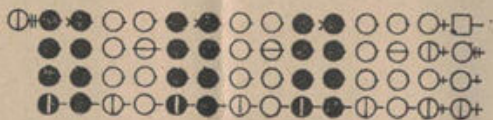
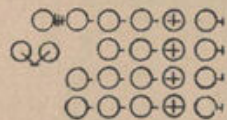
1) *Grandys, suk dešinèn, žengte — marš!*

2) *Būriais suk kairèn, žengte — marš!*

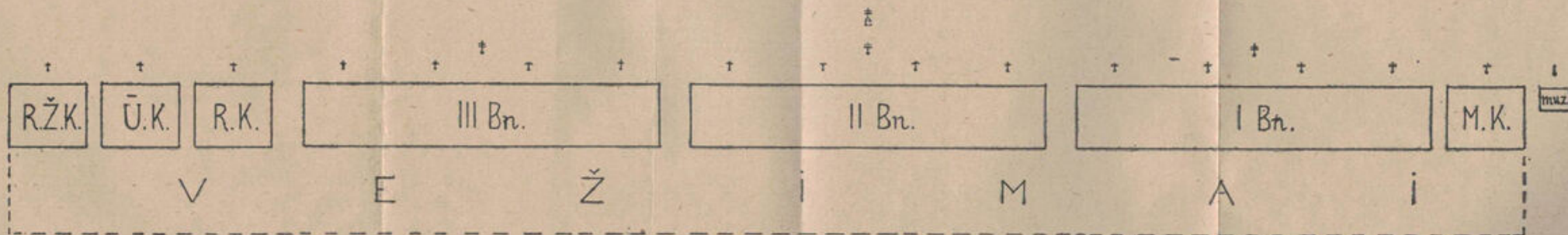
Pirmoji komanda vykdoma taip, kaip 441 str. būriui mokyti numatyta; antroji komanda — kaip atitinkama 355 str. komanda.

479. Kuopos grandžių vora iš linijos vietoje rikiuojama kuopos vadui komanduojant:

Grandys, suk dešinèn, žengte — marš!

42 brėž. Kuopos žygio vora.

45 brėž. Pulkas kuopų linijoje

Ši komanda vykdoma, kaip yra numatyta 346 str. p. b būriui mokyti.

480. Kuopos linija iš grandžių voros vietoje perrikuojama kuopos vadui komanduojuant: *Grandys, suk kairėn, žengte* — **marš!** — Vykdoma kaip 346 str. p. b būriui mokyti.

481. Kuopos žygio vora perrikuojama į kiekvieną kitą rikiuotę, pirma perrikiavus ją į grandžių vorą.

482. **Voros tiesiamos** linijon vietoje ir einant priekinės dalies tiesumu, bėgte.

483. *Stovinčiai* arba *einančiai* būrių vorai ištiesti kuopos vadas komanduoja:

- 1) *Kuopa, rikiuok kairėn!*
- 2) *Bėgte* — **marš!**

Būriai rikiuojasi prie priekinio, be būrių vadų komandų.

Su antra komanda priekinis būrys eina toliau žengte, o kiti rikiuojasi prie jo bėgte, be tam tikrų komandų.

484. **Kuopa rikiuoti būrių voron** galima iš kiekvienos kitos rikiuotės, kuopos vadui sukomandavus (davus ženklą ar signalą): *Kuopa, pas mane* (arba — *kuopa, pas tiesinį*) *būrių voron, bėgte* — **marš!** — daroma, kaip nurodyta grandžiai mokyti 354 str.

Pastaba. Rikiuojant į *tiesinį*, šis stoja kaip nurodyta grandininkui 354 str. Jis laiko stacią šautuvą prieš krūtinės vidurį, vamzdžiu nuo savęs kairės rankos delną po buožę, o dešinės delnu apimdamas buožės kaklelį. Kuopai išsirikiavus, jis eina savo vieton su pirma ruošiamąja komanda.

b) Kuopa manevrinėje rikiuotėje.

485. **Manevrinių rikiuočių** kuopa turi mokytis būtinai su taktikos užduotim ir šio statuto II dalies nurodymais.

Kiekvienas būrys, veikdamas savo kuopos tikslo ribose, rikiuojasi, žiūrėdamas aplinkybių, ir stengiasi spręsti duotą jam artimiausią uždavinį savarankiškai. Kuopa gali rikiuotis į manevrinę rikiuotę iš kiekvienos kitos rikiuotės (rinkimosi arba žygio).

Jei aplinkybės leidžia, tai kuopos vadas, supažindinęs žmones su būsimais veiksmais, perrikiuoja kuopą pirma *būrių* rikiuotėn komanduodamas: *į tą tai daiktą, būriais rikiuok* (jei reikia — *bėgte*) — **vykdyti!**

Su ta komanda būrių vadai savarankiškai išvedžioja savo būrius ir perrikiuoja juos į tokią rikiuotę, kuri labiausiai tinka aplinkybėms. Jei kuopos vadas nebuvo nurodęs, kurią tarpusavio padėtį turi užimti būriai, tai 1 būrys laikomas krypties būriu ir eina 50 metrų nurodyta kryptimi; 2 eina taip, kad būtų per 50 metrų į kairę nuo pirmo ir vienoje su juo linijoje; 3 būrys laikosi per 50 metrų krypties būrio užpakalyje.

Rikiuojantis būriui manevrinėn rikiuotėn arba būrių rikiuotėn viršila, trimičius, sanitarijos puskarininkis, sanitarai ir visi ūkio kariai, esantieji prie 3 būrio, be tam tikros komandos eina pas kuopos vadą ir stoji už jo viena ar dviem eilėm, kaip nurodys viršila. Kiti paded. skyriaus kariai išeina tik kuopos vadui sukomandavus, kaip nurodyta 465 str. Kulkosvaidžių vežimai seka paskui savo būrius; kiti vežimai užima vietas, kaip įsako kuopos vadas. Kuopa surenkama įsakymais arba kaip nurodyta būriui.

Žygyje, prieš einant kuopai į manevrines rikiuotes, komandavimo grandis skirstoma tarp būrių šitokiu būdu: į pirmą ir antrą būrį po du ryšių žmones (ryšinius) ir po vieną sekėją, likusieji — į trečią būrį.

V skirsnis.

Batalionas.

a) Batalionas tankinėje rikiuotėje.

486. Bataliono rikiuotė susideda iš kuopų rikiuočių derinio.

487. Batalionas rikiuoja:

- a) *masę* — rinkimosi rikiuotę,
- b) *žygio vorą*.

488. **Masėje** būdamos visos kuopos susirikiuoja būrių voromis ir, jeigu nebūna tam tikrai įsakoma, kuopos sustoja dviem linijom: dvi kuopos šalia — pirmoje linijoje per 5 žingsnių tarpus, skaitant nuo ilgiausio būrio kairio sparno, 2-ji kuopa už dešiniojo sparno kuopos per 10 žingsnių distanciją, skaitant nuo trečio dešiniojo sparno kuopos būrio arba paskutinės vežimų eilės.

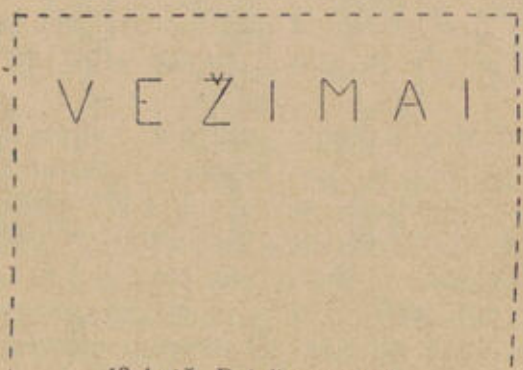
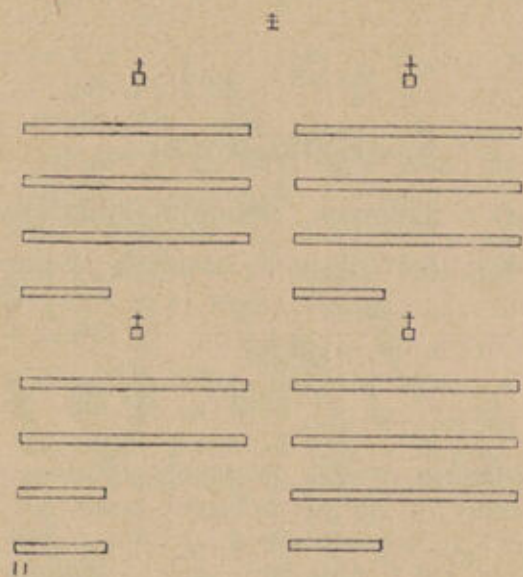
Kulkosvaidžių kuopa sustoja linijoje ir greta su antros linijos kuopa per tokius pat tarpus ir distancijas, tokioje rikiuotėje, kad jos frontas nebūtų ilgesnis už priešais stovinčios kuopos frontą (43 brėž.).

489. Bataliono masė, atsižvelgiant į vietos reikalavimus, gali būti rikiuojama sustatant kuopas būrių voromis į vieną liniją su 5 žingsnių tarpais (44 brėž.).

Kai įsakyta, kuopos gali sustoti viena paskui kitą.

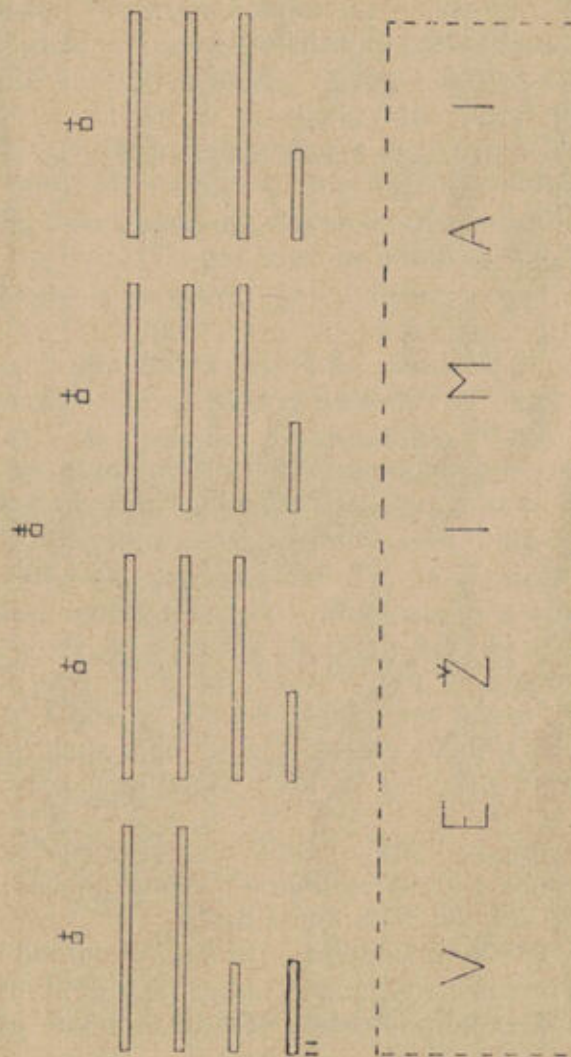

490. Prie bataliono padedamojo skyriaus priskiriamos taip pat ir priemonės, batalionui priskirtos iš pulko.

43 brėž. Bataliono masė.

491. Bataliono padedamasis skyrius, jeigu nėra tam tikro įsakymo, sustoja už kulkosv. kuopos kairiojo

44 brėž. Bataliono plačioji masė.

sparno, per 6 žingsnius, dviem eilėm: pirmoje eilėje pėstieji žmonės, antroje 3 žingsnių distancija — raitieji.

Jeigu kulkosvaidžių kuopos nėra bataliono rikiuotėje, tai padedamasis skyrius atsistoja jos vietoje, lygiuodamas prie pirmo dešinės stovinčios kuopos būrio, per 5 žingsnių tarpą nuo jos.

492. Kuopos vežimai atsistoja paskui savo kuopą, kaip nurodyta 43 brėž. arba kaip bus įsakyta.

Bataliono vežimai atsistoja kairiame paskutinės šaulių kuopos vežimų sparne.

493. Žygio voroje kuopos atsistoja viena paskui kitą per 10 žingsnių.

Kautynių vežimai eina su savo kuopomis, mažoji gurguolė gali eiti paskui savo kuopą, arba bataliono užpakaly, kuopų numerių eile.

Bataliono padedamasis skyrius eina paskui paskutinę pėstininkų kuopą per 10 žingsnių, pėstieji žmonės — po keturis, raitieji — po tris.

494. Kaip išskirstyti kuopas *masėje* arba *voroje*, tai pareina nuo įsakymo; jeigu nebūna įsakyta, tai kuopos sustoja *masėje*: 1 ir 3 kuopa pirmoje linijoje, 2-ji — antroje; žygio voroje: numerių eile nuo voros galvos, pastatant kulkosvaidžių kuopą užpakalyje.

495. **Viršininkų vietos.** Bataliono vadas būna ten, iš kur jam patogiau valdyti batalioną, paprastai — prieky.

Visi kuopos kariai sustoja vietose, nurodytose tankinėje kuopos rikiuotėje. Kuopų vadai atsistoja per 5 žingsnius prieš savo kuopų vidurį.

496. **Bataliono valdymas.** Batalionui valdyti b. vadas vartoja įsakymus, komandas, sutartinius ženklus ir signalus. Kada batalionas stovi *masėje*, tai visi jo bendri

veiksmai vykdomi paties bataliono vado komandomis.

Žygio voroje vykdomąsias komandas taria kuopų vadai.

497. **Bataliono judesiai ir krypties atmaina.** Bataliono judesiai vykdomi taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis kuopos žygio voroms, bet laikantis to, kas išdėstyta 496 str. *Žygio voroje* nėra reikalo darniai (kojon) žingsniuoti visoms bataliono kuopoms.

498. **Bataliono perrikiavimai.** Batalionas perrikiuojamas ruošiamosiomis bataliono vado komandomis (įsakymais), kuris paskiria kuopų susistatymo tvarką, ir vykdomomis kuopų vadų komandomis.

Tų kuopų, kurioms reikės eiti, vadai komanduojami patys nurodo, kaip reikės laikyti šautuvai.

Masė persirikiuoja *žygio voron* tiktai vykdamą priekin arba eidama, viena kuopa paskui kitą. Šitam reikalui bataliono vadas, nurodęs tikslą ir kryptį, ir paskyręs, jei reikia, reikalingą kuopų sąstato tvarką, komanduoja:

Batalione, grandimis! N kuopa pirmyn—vykdyti!

Šitaip sukomandavus, bataliono vado paminėtos kuopos vadas perrikiuoja savo kuopą nurodyton voron ir vedasi nurodyta kryptim. Kitos kuopos laukia ir, tuštėjant vietai, pradeda eiti paskui priekinę kuopą, savo vadų komanduojamos, tvarka, nurodyta bataliono vado; jeigu ji nenurodyta, tai numerių tvarka.

Žygio vora perrikiuojama *masėn* tik priekinės dalies tiesumu, stovint vietoje arba sustabdant. Šitam persirikiavimui bataliono vadas nurodo tikslą, reikalingą kryptį ir komanduoja:

Batalione, masėn — vykdyti!

Su ta komanda priekinės kuopos vadas persirikiuoja savo kuopą būrių voron ir sustabdo (jeigu batalionas ėjo) frontu į nurodytą pusę.

Kitos kuopos artimiausiais keliais eina į komandos nurodytas vietas ir taip pat persirikiuoja; be to, jeigu buvo įsakyta, tai kuopa, ėjusi paskui priekinę, atsistoja kairėj ir šalia su ja pirmoje linijoje, o kitos — antroje.

Kulkosvaidžių kuopa, bataliono vorai persirikiuojant, eina į paskirtą atitinkamose rikiuotėse vietą ir persirikiuoja savo vado komanduojama. Kuopų ir bataliono vežimai važiuoja į paskirtas jiems 492 str. vietas.

Pastaba. Batalioną mokant, vežimai nuvažiuoja į bataliono vado nurodytą vietą.

b) Batalionas manevrinėje rikiuotėje.

499. Bataliono *manevrinė rikiuotė* susideda iš kuopų manevrinių rikiuočių derinio.

Batalionas gali persirikiuoti į manevrinę rikiuotę iš visokios rikiuotės ir veikti kaip nurodo Rik. Stat. II d.

Batalionui surinkti bataliono vadas duoda (siunčia) įsakymą; kuopų vadai veda savo kuopas trumpiausiu keliu susirinkimo vieton, kuri gali būti pažymima, bataliono vado įsakymu, pastacius ten trimičius. Jei gu nebūna ypatingo įsakymo, batalionas susirenka masėn.

VI skirsnis.

Pulkas tankinėje rikiuotėje.

500. Pulko rikiuotė susideda iš batalionų rikiuočių derinio.

501. Pulkas rikiuoja:

- a) *masę* (rinkimosi rikiuotę) ir
- b) *žygio vorą*.

502. **Pulko masė** susideda iš batalionų masių, susstatytų vienoje arba keliose linijose, įsakymu nurodytais tarpais ir distancijomis.

Jeigu nebuvo tam tikro įsakymo, tai batalionai sustoja masėmis vienoje linijoje, numerių tvarka, 20 žingsnių tarpais. Dešinėj I bataliono, 5 žingsnių tarpu, rikiuojasi mokomoji kuopa, o per penkis žingsnius į dešinę nuo jos — orkestras, lygiuodamasis su priekinės linijos antra eile. Į kairę nuo paskutinio bataliono 20 žingsnių tarpu rikiuojasi visos atskiros pulko kuopos ir komandos, būrių vorose 5 žingsnių tarpais nuo viena kitos, tokia tvarka: ryšių kuopa, ūkio kuopa, komendanto komanda ir raitųjų žvalgų komanda (45 brėž.).

503. **Žygio voroje** batalionai būna vienas nuo kito per 20 žingsnių, 493 ir 494 str. taisyklėmis.

Dalys, neįeinančios į batalionų sudėtį, sustoja taip, kaip įsakoma.

504. **Karių vietas.** Pulko vadas būna toje vietoje, kur jam patogiau valdyti pulkas, paprastai — pulko priešaky.

Asmenys, prie jo esą, sustoja nurodomi adjutanto.

Batalionų vadai atsistoja: *masėje* – prieš savo bataliono vidurį per 10 žingsnių; *žygio voroje* – ten, kur jiems patogiau valdyti savo batalionas.

Pulko štabo rikiuotės, ūkio ir sanitarijos viršininkai masėje rikiuojasi per 10 žingsnių į dešinę nuo orkestro, viena ar keliomis eilėmis, kaip nurodyta; žygio voroje jie atsistoja ten, kur bus nurodyta.

Visi kiti kariai atsistoja vietose, nurodytose atitinkamų šito statuto straipsnių.

505. **Pulko valdymas.** Pulkas tankinėse rikiuotėse valdomas pulko vado įsakymais arba ruošiamosiomis komandomis, ženklais ir signalais. Ruošiamąsias komandas, kam jos taikomos, pakartoja viršininkai, pradedant batalionų vadais ir baigiant kuopų ir komandų viršininkais, kurie po to taria vykdomąsias komandas.

IV SKYRIUS.

Apžiūros, iškilmės ir pasisveikinimai.

I skirsnis.

Apžiūros.

a) Kuopa.

506. Apžiūrai kuopa rikiuojasi linija ar būrių vora. Kuopos vadas stoja prieš kuopos vidurį, 5 žingsnių distancija; visi kiti kariai stoja kaip nurodyta 462–463 str.

Jeigu prie kuopos yra orkestras, tai jis stoja dešiniame kuopos sparne, 5 žingsnių tarpu, ir lygiuojasi su antra priekinio būrio eile. Vyresniam viršininkui sutikti visi jo priklausomi kuopos tiesioginiai viršininkai stoja pagal vyresniškumą iš dešinės į kairę, per 3 žingsnius į dešinę nuo pirmojo būrio dešiniojo sparno, ir lygiuojasi su pirma eile.

507. Kai apžiūrintis viršininkas, artindamasis prie kuopos, bus nuo jos arti 100 žingsnių atstumo, kuopos vadas komandoja:

- 1) **Ramiai!**
- 2) *Pagarba* — dešinėn! (kairėn)!

Su antra komanda visi kariai pasuka galvas viršininko pusėn (žiūr. toliau 548 str.), karininkai pakelia rankas prie kepurės, ir orkestras ima groti. Kuopos vadas, pakėlęs saljutavimui kardą, prieina prie viršininko, sustoja prieš jį per du žingsnius, nuleidžia kardą ir raportuoja: *Tamsta, pulkininke* (pavyzdžiui), *N pulko N kuopa!*—žengia žingsnį į šalį, kad galėtų praeiti viršininkas, kartu pasisukdamas dešinėn (kairėn), ir paskui lydi jį frontu, eidamas iš išorinės pusės.

Viršininkui pasisveikinus su kuopa, tiesioginiai kuopos viršininkai išeina ir jį sutinka.

Viršininkui apėjus frontą ir jam įsakius, kuopos vadas duoda ženklą, kad orkestras nustotų grojęs, ir po to komanduoja: *že-mėn!* Tada visi kariai atsuka galvas vėl tiesiai, ima *žemėn* šautuvus, karininkai nuleidžia rankas, o kurie saljutavo kardais, tie įdeda juos į makštis.

b) Batalionas.

508. Apžiūrai batalionas rikiuojasi masėn arba kaip bus įsakyta. Bataliono vadas stoja per 10 žingsnių prieš bataliono vidurį, kiti visi — kaip nurodyta 491, 492 ir 495 str.

Jei prie bataliono yra priskirtas orkestras, tai jis stoja dešiniame bataliono sparne, paliai priekinę kuopą, kaip nurodyta 506 str.

Vyresniajam viršininkui sutikti visi jo priklausomi bataliono tiesioginiai viršininkai sustoja, kaip nurodyta 506 str.

509. Viršininkas sutinkamas, kaip nurodyta 507 str.; be to visa, kas ten pasakyta apie kuopą ir jos vadą, čia tinka batalionui ir jo vadui. Bataliono va-

das, sutikdamas viršininką, raportuoja: *Tamsta, pulkininke* (pavyzdžiui) *N pulko N batalionas!*

Po raporto, kai bataliono vadas žengia į šalį, kuopų vadai pakėlę kardus eina į savo kuopų dešinius sparnus, atsistoja ir vėl nuleidžia kardus. Toliau daroma kaip nurodyta 506 str.

Jei vyresnysis viršininkas raitas, tai ir bataliono vadas gali būti raitas.

c) Pulkas.

510. Apžiūrai pulkas rikiuojasi masėn, kuopų linijon, arba kaip bus įsakyta. Pulko vadas stoja per 20 žingsnių prieš pulko vidurį; kiti visi — kaip nurodyta 502 ir 504 str.

Orkestras stoja, kaip nurodyta 508 str.

Vyresniajam viršininkui sutikti visi jo priklausomi viršininkai, kurių žinioje yra pulkas, stoja, kaip nurodyta 506 str.

511. Viršininkas sutinkamas, kaip nurodyta 507 str. Be to visa, kas ten pasakyta kuopai ir kuopos vadui, čia tinka pulkui ir jo vadui. Pulko vadas, sutikdamas viršininką, raportuoja: *Tamsta, generole* (pavyzdžiui) *N pulkas!*

Po jo raporto batalionų ir kuopų vadai elgiasi taip, kaip nurodyta kuopų vadams per bataliono apžiūrą 509 str.

Pulko vadas komanduoja ruošiamai, o vykdoma jaunesnių viršininkų komandomis, kaip nurodyta 505 str.

Sukomandavus: *že-mėn!* — pas pulko vadą išeina (išjoja) pulko adjutantas. Jei vyresnysis viršininkas raitas, tai ir visi viršininkai, kurie yra rikiuotėje ir kurie turi teisę būti raiti, gali būti raiti.

II skirsnis.

Iškilmės maršas.

a) Kuopa.

512. Kuopa gali eiti iškilmės maršu: bendra vora ir būriais.

513. Einant iškilmės maršu, gali būti pastatytas tiesinis, kad parodytų lygiavimo sparnui reikalingą kryptį. Jei jis nepastatytas, tai kuopos vadas turi nurodyti kryptį į daiktą ar paliai liniją.

514. Prieš eisiant iškilmės maršu, kuopos vadas, perrikiavęs kuopą, kaip bus įsakyta, stoja prieš jos vidurį 10 žingsnių distancija. Paskui kuopos vadas komanduoja: *iškilmės maršu!*

Taip sukomandavus, muzikantai (jei yra), vyresniojo komanduojami, išeina priekin ir, pasisukę gretomis kairėn, eina atsistoti prieš viršininką, per 10 žingsnių nuo kairiojo einančios dalies sparno.

515. Kai muzikantai sustos kur reikia, kuopos vadas *visai kuopai* iškilmės maršu eiti komanduoja:

- 1) *Kuopa, ant pe—ties!* (pavyzdžiui).
- 2) *Lygiavimas dešinėn.*
- 3) *Žengte — marš!*

Sukomandavus *marš*, muzikantai ima groti.

516. Kuopai eiti dalimis kuopos vadas komanduoja:

- 1) *Kuopa ant pe—ties!* (pavyzdžiui).
- 2) *Būriais,*
- 3) *N žingsnių distancija,*
- 4) *lygiavimas dešinėn,*
- 5) *pirmas būrys!*

Su paskutine komanda I būrio vadas eina prieš būrio vidurį atsistoti per 5 žingsnius už kuopos vado, komanduodamas:

- 1) *Pirmas būrys, lygiavimas dešinėn,*
- 2) *žengte — marš!*

Taip sukomandavus, eina visa kuopa; antras būrys, priėjęs prie tos vietos, iš kur pradėjo eiti priekinė dalis, žengia vietoje ir lygiuojasi.

Kai priekinis būrys nueis komandos nurodytą distanciją, antrojo ir kitų būrių vadai, iš eilės, išėję prieš savo būrio vidurį per 5 žingsnius, komanduoja: **tiesiog!**

517. Kuopos vadas per 20 žingsnių nuo viršininko pakelia kardą nuo peties saljutavimui, o priėjęs per 10 žingsnių jį nuleidžia, kartu pasukdamas į viršininką galvą. Kuopos vadui nuleidžiant kardą, visi kuopos kariai pasuka į viršininką galvas. Sparne einantieji karininkai ir kiti kartais ginkluoti kariai kardus laiko ant peties.

518. Jei kuopa eina būriais, visi priekinio būrio kariai elgiasi taip, kaip nurodyta aukščiau; pirmojo būrio vadas saliotuoja kardu drauge su kuopos vadu. Kitų būrių vadai saliotuoja kartais taip, kaip kuopos vadas; kiekvieno būrio žmonės pasuka galvas būrio vadui nuleidžiant kardą ir pasukant galvą.

519. Kuopos vadas ir būrių vadai (kada kuopa eina būriais), praėję pro viršininką 5 žingsnius, pakelia kardus ir ima ant peties, atsukdami galvas tiesiai; drauge su jais ir žmonės atsuka galvas.

520. Jei rikiuotėje karininkai be kardų, tai kuopos vadas ir būrių vadai, priėję per 10 žingsnių nuo viršininko, pakelia rankas prie kepurų, pasukdami galvas, o praėję 5 žingsnius už viršininko, nuleidžia

rankas ir atsuka galvas tiesiai. Kartu su jais pasuka ir atsuka galvas kuopos (būrių) žmonės.

Jei žmonės be šautuvų, tai pasukdami galvas jie *nustoja mosavę rankomis*.

521. Kuopai pirmą kartą einant iškilmės maršu, vyresnio viršininko akivaizdoje, kiti tiesioginiai kuopos viršininkai eina dešiniame priekinio būrio sparne: vyresnysis — su pirma eile, o paskui jį kiti pagal laipsnių vyresniškumą, vienas paskui kitą. Praeidami pro vyresnį viršininką, kai kuopos vadas salituodamas nuleidžia kardą (būdamas be kardo pakelia ranką prie kepurės), jie pakelia rankas prie kepurės; kuopos vadui pakeliant kardą veiksmui *ant peties*, jie nuleidžia rankas. Praėję pro viršininką 10 žingsnių, jie išeina į šalį ir sustoja per 4 žingsnius nuo jo iš dešinės pusės, nuolaidais atgal, paliai maršo liniją, pagal vyresniškumą iš kairės dešinėn, veidu į vyresnį viršininką.

522. Kuopos vadas, praėjęs 10 žingsnių pro viršininką, pasuka į viršininko pusę ir atsistoja už savo tiesioginių viršininkų; kada kuopa praeina, jis eina prie savo kuopos.

523. Pasibaigus iškilmės maršui, muzikantai, tebegrodami, pasuka pirmyn ir eina paskui kuopą; kuopai sustojus, jie nustoja grojė ir eina prieš kuopą.

b) Batalionas.

524. Batalionas eina iškilmės maršu kuopomis, būrių arba grandžių voromis, būriais ir bendromis bataliono voromis.

525. Kad nurodytų iškilmės maršui reikalingą kryptį, paliai lygiavimo sparno liniją statomi kuopų tiesiniai, 20–30 žingsnių vienas nuo kito, kurie išbė-

ga iš kuopų bataliono vadui sukomandavus: *tiesiniai (trimičiai), pirmyn!*

526. Prieš eisiant, bataliono vadas, perikiavęs batalioną ir sustatęs jį tiesinių pažymėtoje linijoje, pats stoja per 20 žingsnių prieš bataliono vidurį ir komanduoja: *iškilmės maršu!* Taip sukomandavus, muzikantai elgiasi kaip nurodyta 514 str.

527. Kai visi kariai užims nurodytas jiems vietas, bataliono vadas komanduoja:

- 1) *Batalione! ant pe-ties,*
- 2) *N. tiesinių distancija,*
- 3) *lygiavimas dešinėn,*
- 4) *1 kuopa.*

Su paskutine komanda priekinės dalies vadas eina prieš jos vidurį ir komanduoja:

- 1) *Pirma kuopa (1 būrys),*
- 2) *žengte—marš!*

Taip sukomandavus daroma, kaip nurodyta kuopai.

528. Jei batalionui einant iškilmės maršu yra vyresnysis viršininkas, tai tiesioginiai bataliono viršininkai, pirmą kartą eidami, eina dešiniame priekinės dalies sparne tvarka, nurodyta 521 str.

529. Kulkosvaidžių kuopa eina paskui paskutinę kuopą tvarka, nurodyta kulkosvaidžių kuopų rikiuotės stat. Bataliono padedamasis skyrius eina paskui kulkosvaidžių kuopą tvarka, nurodyta 491 str. ir ten nurodyta distancija.

530. Bataliono vadas, einant iškilmės maršu, užsuka (užjoja) viršininko pusėn taisyklėmis, nurodyto.

mis kuopos vadui (522 str.) Visi kariai saliuotuoja ir pakelia rankas taisyklėmis, nurodytomis kuopai.

531. Pasibaigus iškilmės maršui, muzikantai daro kas nurodyta 523 str.

c) Pulkas.

532. Pulkas eina iškilmės maršu rikiuotėse, nurodytose batalionui, laikydamasis taisyklių, nurodytų kuopai ir batalionui su šitokiais papildymais.

533. Pulko ėjimo linijai pažymėti iššaukiami kuopų tiesiniai, kaip nurodyta 525 str., kurie stoja pulko adjutanto nurodomi.

534. Pulko vadui sukomandavus: *iškilmės maršu!* — muzikantai daro, kaip nurodyta 514 str. Pulko vadas stoja per 30 žingsnių prieš priekinės dalies vidurį. Toliau pulko vadas komanduoja 505 str. taisyklėmis. Vykdoma komanduojuant batalionų vadams ar atskirų kuopų ir komandų vadams.

535. Nejeinančios į batalionų sudėtį pulko dalys eina tvarka, nurodyta 502 str.; jų frontas neturi būti ilgesnis už prieky einančių dalių frontą.

536. Jei pulkui einant yra vyresnysis viršininkas, tai visi pulko tiesioginiai viršininkai, pirmą kartą praeidami, eina dešiniame priekinės dalies sparne ir užsuka kaip nurodyta 521 str. Pulko vadas užsuka (užjoja) viršininko pusėn, kaip nurodyta 522 str.

537. Jeigu nebuvo įsakyta, tai štabų karininkai į bendrą rikiuotę nestoja, o štabų viršininkai ir adjutantai per iškilmės maršą savo viršininkų nelydi.

III skirsnis.

Pasisveikinimas.

538. Sveikintis būtinai turi visi kariai nustatyto mis tam reikalui taisyklėmis. Pirmiausia pasisveikinus 540 str. taisyklėmis, galima sveikintis ir kitokiais būdais.

539. Jaunesnysis turi sveikinti vyresnįjį pirma: eidamas — priėjęs per 5 žingsnius ligi vyresniojo, vietoje — kai vyresnysis prieis per 5 žingsnius, ap lenkdamas, ar kai vyresnysis ap lenkia — susilyginęs su vyresniuoju. Jaunesnysis turi sveikinti vyresnįjį žvaliai, tiksliai prisilaikydamas statuto stovėjimo ir ėjimo taisyklių ir, atskirai sveikindamasis, duodamas kelią vyresniajam. Paprastai sveikintis reikia, jei vyresnysis aiškiai matomas.

540. Sveikinantis *be šautuvo, stovint vietoje*, reikia atsigrįžti į sveikinamą asmenį, atsistoti *ramiai* ir žiūrėti į jį, sukant paskui jį galva; o jei su kepure, tai pakelti greit priekin ir viršun dešinę ranką ir pridėti rankos plaštaką prie kepurės snapelio dešinės šalies (priekinio kepurės krašto) taip, kad visi pirštai būtų drauge, liestų galais snapelį ir visa plaštaka būtų truputį sulenkta ir atgrįžta į veidą. Dešinės rankos alkūnė reikia laikyti truputį priekyje ir žemiau pečių linijos, kad ranka nuo peties ligi alkūnės sudarytų su kūnu 45° kampą (46 pav.).

Sukant galvą, ranka turi likti vietoje. Galva tesukama pusiau (47 ir 48 pav.). Kada sveikinamas asmuo praeis du žingsnius, atsukti galvą tiesiai ir nuleisti ranką. Leisti ranka reikia greitai ir tiesiai žemyn, nekratant.

541. *Einant be šautuvo* reikia pasukti galva į sveikinamąjį asmenį ir rankomis nemosuoti, kol vy-

resnysis praeis du žingsnius, o jei su kepure, tai ir pakelti prie jos dešinę ranką, kaip nurodyta 541 str. Kai sveikinamasis praeina du žingsnius, galva atsukama tiesiai ir kartu nuleidžiama ranka.

542. Sveikinant su šautuvu (ant peties ar pasikabinus) vietoje ir einant, reikia taisyklingai laikytis,

46 pav.

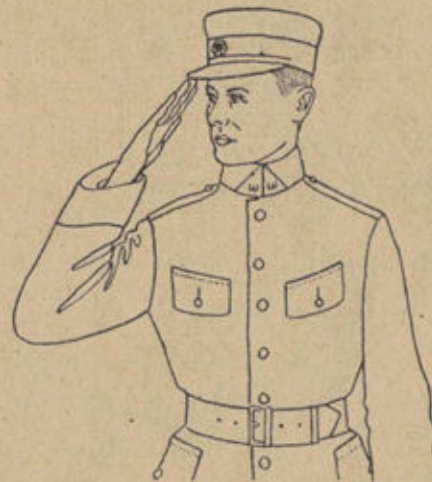
kaip nurodyta tam tikruose šio statuto straipsniuose, pasukti galva į sveikinamąjį ir einant toliau mosuoti laisva ranka, nekeliant jos prie kepurės. Jei šautuvas pakabintas, laisvai mosuoti kaire ranka; jei už pečių — abiem rankom.

543. Kariai su kardu sveikinasi kaip ir be jo. Kai sveikinasi eidami, kairės rankos plaštaka prilaiko makštis prie kairės šlaunies.

Muzikantai su instrumentais rankose sveikina kaip nurodyta 542 str., imdami instrumentus 586 str. taisyklėmis.

Kariai, kurie rankomis ką nors neša, sveikinasi pasukdami galvas.

544. Raiti sveikina pasukdami galvą, o kai dešinė ranka laisva, tai, pasukdami galvą, pakelia ranką

47 pav.

prie kepurės, kaip nurodyta 540 str. Abiem atvejais reikia atsisėsti kaip rikiuotėje.

545. Važiuoti, kurie valdo arklį ar automobilį, nesisveikina, o kiti vežime sėdintieji sveikinasi bendromis taisyklėmis.

546. Sėdintieji vežime, automobilyje, vagonė sveikina praeinančius (pravažiuojančius) nesistodami, bet jei vyresnysis įeina į vagoną arba autobusą, tai jaunesnysis turi atsistoti ir sveikinti bendromis taisyklėmis.

547. Komanda ar rikiuotės dalis stovėdama ar eidama sveikinasi komandos ar dalies viršininko komanduojuama.

548. Stovint vietoje viršininkas komanduoja:

1) **Ramiai!**

2) **Pagarba – dešinèn (kairèn)!**

48 pav.

Pirmoji komanda vykdoma kaip nurodyta vienam mokyti 268 str., o antroji – greit pasukant galvą į nurodytą pusę, truputį pakėlus smakrą, žiūrint tiesiai į sveikinamąjį asmenį ir sukant paskui jį galvą. Karininkai, be to, pakelia rankas prie kepurėlių.

549. *Eidama* komanda (dalis) sveikinasi tomis pat taisyklėmis ir komandomis, kaip ir vietoje, bet žmonės patys atsuka galvas tiesiai, kai sveikinamas asmuo juos praeina, tik nemosuojant rankomis.

550. Kai viršininkas pasisveikinęs praeis pro komandą ar dalį (stovinčią *vietoj ar einančią*), arba kai jis duos tam tikrą komandą ar ženklą, komandos (dalis) vadas komanduoja: **pagerbta!** Tada visi nuleidžia rankas ir atsuka galvas tiesiai, o einant, jei buvo be šautuvų, pradeda mosuoti rankomis.

Pastaba. Mokymo laiku sveikinti komanduojuama taip pat, bet visi žmonės, padarę taip, kaip liepia statuto taisyklės, lieka toje padėtyje, kurioje buvo komanduojuant.

551. Komandos (dalis) viršininkas pats sveikina visus asmenis bendromis taisyklėmis, pakeldamas (kai reikia) dešinę ranką.

552. Vyresnieji sveikina, pagiria ir t.t. jaunesnius rikiuotėje, o šie atsako vidaus tarnybos statuto taisyklėmis.

553. Jaunesnysis, jei jis su kepure, prieina su raportu prie vyresniojo, pakėlęs ranką sustoja prieš jį per du žingsnius ir raportuoja. Pabaigęs raportą žengia (jei reikia) žingsnį į šoną, kad galėtų praeiti viršininkas (arba būtų vieta kitam raportuojančiam), ir, pasisukdamas kairèn (dešinèn), nuleidžia ranką.

554. Kai vyresnysis prieina prie kareivių, esančių nerikiuotėje, tai komanduojuama: 1) **ramiai!**—o jei yra ir karininkų, tai ir 2) **tamstos, karininkai!** Su pirmąja komanda visi stoja *ramiai*, o su antrąja — karininkai pakelia rankas prie kepurės.

Jei yra tik karininkai, tai *ramiai* nekomanduojuama.

IV skirsnis.

Garbės sargyba.

555. Garbės sargyba skiriama asmenims, kurie yra numatyti nustatytais taisyklėmis.

556. Garbės sargybai skiriama vienas būrys, ar kuopa su pilnu karininkų skaičium. Būriai turi būti sulyginti. Padedamasis skyrius į rikiuotę nestatomas. Visi kareiviai išeina su šautuvais. Atvykusi į paskirtą vietą garbės sargyba susirikiuoja linija ir, kiek galint, taip, kad dešinysis sparnas būtų ne arčiau kaip per 10–20 žingsnių nuo tos vietos, kur viršininkas išeis.

Garbės sargybos viršininkas (kuopos ar būrio vadas) atsistoja dešiniajame sparne. Jei prie garbės sargybos yra orkestras, tai muzikantai sustoja kaip nurodyta 506 str.

557. Gerbiamajam asmeniui pasitikti sargybos viršininkas komanduoja: 1) **ramiai!** 2) *iš dešinės (kairės), ginklu—gerbk!*

Su antra komanda visi esantieji rikiuotėje kariai gerbia ginklu, kiti pakelia rankas prie kepurų; muzikantai ima groti nustatytą maršą ir nustoja grojė kapelmeisterio ženklu, kai sveikinamas asmuo bus apėjęs visą frontą. Visi kariai atsuka galvas tiesiai, ginklus ima *žemėn* ir nuleidžia rankas su komanda *žemėn*.

Pastaba. Respublikos Prezidentą ar kitos valstybės galvą pasitinkant orkestras groja tautos himną.

558. Jei garbės sargybai bus įsakyta eiti iškilmės maršu, tai muzikantai, sukomandavus: *iškilmės maršu!* — išeina ir sustoja per 20 žingsnių prieš dalies vidurį; sukomandavus: *žengte — marš!* — jie pradeda groti, eidami pirma dalies ir neužsukdami į šalį.

V skirsnis.

Vėliava.

a) Apdovanojimo taisyklės.

559. Vėliavos įteikimui parenkama kuri nors pulko ar bendrai kariuomenės istoriška diena.

560. Pulko vadas išaiškina pulko kariams vėliavos tikslą, reikšmę ir įsako pasirengti iškilmų dienai.

561. Nustatytą iškilmėms valandą pulkas išsirikiuoja išeigine uniforma, paskirtoje vietoje, nurodyta tvarka. Pulko vado įsakymu dalis prieina prie aukuro ir sustoja nurodyta tvarka.

562. Respublikos Prezidentui atvykus, pulko vadas pradeda marškos prikalimo iškilmės šia tvarka: ištempinama marška, kalamas jos kraštas apvyniojamas aplink kotą, ant kurio išilgai prisegama juostelė; per šią juostelę viena prie kitos kalamos varinės vinelės. Pirmąją vinelę įkala Respublikos Prezidentas arba vyriausiasis dalyvaujančių iškilmėse viršininkų; po to pulko vadas duoda plaktuką vyresniškumo eile kitiems viršininkams ir pulko kariams.

563. Kada vėliavos prikalimo iškilmės baigtos, ji statoma prie aukuro ir laikomos pamaldos. Pamaldoms pasibaigus vėliava pašventinama.

564. Pulkas rikiuojasi ir vėliava nešama prieš rikiuotės vidurį. Pulko vadas komanduoja: *ginklu—gerbk!* Skaitomas vėliavos apdovanojimo aktas, ir Respublikos Prezidentas įteikia vėliavą pulko vadui.

565. Pulko vadas, priėjęs prie Respublikos Prezidento, priklaupia dešiniuojų keliu ir, bučiuodamas vėliavos kraštą, priima ją, trumpai dėkoja už suteiktą garbę ir viso pulko vardu pasižada budėti vėliavos

garbės sargyboje, semti iš jos sau dvasią ir jėgas, ginant Tėvynę nuo priešininkų. Baigęs kalbėti, įduoda vėliavą vėliauninkui.

Pastaba. Pulko vadui priėjus vėliavą priimti, vėliauninkas ir du iš anksto paskirti asistentai išeina iš rikiuotės ir atsistoja: vėliauninkas per penkis žingsnius, asistentai per dešimt žingsnių nuo pulko vado.

566. Įdavęs vėliauninkui vėliavą, pulko vadas komanduoja *žemėn* ir *malдай kepures nusiimk*. Tada pulkas prisiekia. Po komandos *užsidėk* ir *ginklu gerbk* vėliava pro visą pulko frontą, viršininkams lydinti, nunešama į savo vietą.

Iškilmės baigiamos dalies iškilmės maršu.

b) Vėliavos laikymas, vieta, paėmimas ir nunešimas.

567. Garbė nešti vėliavą teikiama verčiausiam dalies puskarininkiui. *Asistentu* jam skiriamas puskarininkis.

568. **Vėliavos laikymas.** Kai šautuvai *prie kojos*, vėliava laikoma laisvai nuleistoje dešinėje rankoje, laikant vidurinius tris pirštus iš priekio, mažąjį iš šono, o nykščiu apimant kotą iš užpakalio; apatinis koto galas—ties dešinės kojos pėdos viduriu. Darant šautuvų veiksmus, vėliava lieka toje pat padėtyje.

Sukomandavus: *malдай kepures* — **nusiimk!** — vėliava pakeliama abiem rankom ir koto galas statomas tarp kojų pėdų; paskui vėliava palenkama į kairės rankos sulinkimą, o dešine nuimama kepurė, kaip nurodyta 271 str. Sukomandavus: *užsi* — **dėk!** — kepurė užsidedama, o vėliava statoma prie kojos.

Kai reikia eiti, tai sukomandavus *žengte (bėgte)*, vėliava pakeliama ant kairio peties, kairė ranka ištiesiama išilgai koto ir jos plaštaka uždedama ant koto taip, kad jis būtų tarp smiliaus ir didžiojo piršto, o dešinė nuleidžiama į savo vietą. Toje padėtyje koto galas turi būti per 30—40 cm. nuo žemės.

Žygyje vėliava nešama ant kairiojo ar dešiniojo peties.

569. **Vėliavos vieta.** *Rinkimosi rikiuotėse* vėliauninkas su vėliava stoja dešinėje ir greta su priekinės kuopos priekinio būrio vadu, o asistentas už jo per 1 žingsnį užpakalyje. Kuopos vadas, prie kurio esti vėliava, jei jis stovi dešiniame kuopos sparne, stoja greta ir dešinėje nuo vėliauninko.

Žygio rikiuotėse vėliauninkas neša vėliavą per 4 žingsnius prieš priekinės dalies vidurį, o asistentas eina kairėje ir greta su juo.

Manevravimo rikiuotėse ir *kautynėse* vėliavai vietą paskiria pulko vadas, neskirdamas jai saugoti tam tikros dalies.

Kai vėliava nešama iš dalies į dalį ar į tam tikrą būstą, ją visada lydi, be nuolatinio asistento, dar tam reikalui skiriamas jaunesnysis karininkas — *vyresnysis asistentas*.

570. Prieš iškilmės maršą, sukomandavus: *iškilmės maršu!* — vyresnysis asistentas, atsistojęs prieš vėliauninką, komanduoja asistentui: *ant pe* — **ties!** — ir paskui sukomandavęs: *žengte* — **marš!** — pakėlęs ranką prie kepurės, veda vėliauninką ir asistentą prieš tos dalies priekio vidurį, kuriai reikės eiti priekyje; sustabdęs vėliauninką per 4 žingsnius prieš dalį, jis nuleidžia ranką ir stoja greta dešinėje nuo vėliauninko, o asistentas toje pat padėtyje, bet kairėje nuo vėliau-

ninko. Eidami iškilmės maršu, asistentai sveikina viršininką bendromis taisyklėmis, būdami visą laiką dalies priekyje.

571. **Vėliavos paėmimo ir nunešimo tvarka.** Vėliavai paimti iš jos laikymo vietos skiriamas vienas būrys su karininku.

572. Atvykęs į vietą, *vėliavos būrys* susirikiuoja linija, kiek galėdamas taip, kad dešinysis sparnas būtų prieš išėjimą iš būsto. Tuomet prie būsto turi atvykti: vienas jaunesnysis karininkas, kaip *vyresnysis asistentas, vėliauninkas* ir *asistentas*. Vyresnysis asistentas ir vėliauninkas įeina į būstą vėliavos paimti, o asistentas stoja dešiniame vėliavos būrio sparne.

573. Kai vėliava pasirodo, būrio vadas, būdamas dešiniame sparne, komanduoja: **Ramiai! Vėliavai pagarba — dešinèn! (kairèn!).**

Vyresnysis asistentas, laikydamas ranką prie kepurės, veda vėliauninką su vėliava ir sustabdo jį dešiniame I eilės sparne, į dešinę nuo būrio vado ir pats stoja greta dešinėje; tuomet asistentas stoja vėliauninko užpakalyje.

574. Kai vėliava bus savo vietoje, būrio vadas komanduoja: **pagerbta!** Tuomet visi kariai atsuka galvas tiesiai ir nuleidžia rankas. Po to jis komanduoja eiti.

575. Prieky eina būrio vadas. Paskui jį per 5 žingsnius eina vėliauninkas su vėliava, dešinėje nuo jo vyresnysis asistentas, o kairėje — asistentas; paskui per 4 žingsnius eina vėliavos būrys. Būrys ir būrio vadas eidami su vėliava nieko nesveikina.

576. Kai vėliavos būrys bus prisiartinęs prie savo dalies per 50 žingsnių, jo vadas komanduoja: 1) **Ramiai!** 2) **Vėliavai pagarba — dešinèn (kairèn)!** Muzikantai ima groti nustatytą maršą.

577. Vyresnysis asistentas, pakėlęs ranką prie kepurės ir atsistojęs per du žingsnius pirma vėliauninko, veda jį jo vieton, kur ir sustabdo; asistentas eina per vieną žingsnį paskui vėliauninką. Po to vyresnysis asistentas eina prie savo kuopos. Būrys, vadui sukomandavus, prisirikiuoja prie savo kuopos.

578. Kai vėliava bus savo vietoje, dalies vadas, davęs ženklą sustabdyti muziką, komanduoja: **pagerbta!** ir (jei reikia) *muzikantai į savo vietas!* Muzikantai eina į savo vietą (502 str.), sukomandavus kapelmeisteriui.

579. **Vėliavai nunešti** skiriamas būrys su karininku. Būriui iš rikiuotės iššaukti dalies vadas komanduoja: *N kuopos būry ir muzikantai — prieš pulką!* Taip sukomandavus, paskirtas būrys grandžių voroje išvedamas savo vado, sustoja per 20 žingsnių prieš batalioną, prie kurio esti vėliava, o muzikantai sustoja per 20 žingsnių prieš būrį. Paskirtas vyresniuoju asistentu karininkas eina prie vėliauninko ir sustoja per 2 žingsnius prieš jį, atsisukęs į vėliavą.

580. Kai bus padaryta kas pirmiau nurodyta, dalies vadas komanduoja: **Ramiai! Vėliavai pagarba — dešinèn! (kairèn!).** Tada muzikantai groja nustatytą maršą, o vyresnysis asistentas komanduoja asistentui: *ant pe—ties!* ir sukomandavęs: *žengte — marš!* — laikydamas ranką prie kepurės, veda vėliauninką ir asistentą prieš vėliavos būrį, kur sustabdo juos, kaip pasakyta 575 str., ir nuleidžia ranką.

581. Kai vėliava bus prieš būrį, dalies vadas duoda ženklą muzikai sustabdyti. Paskui būrio vadas komanduoja savo būriui: 1) *ant pe—ties!* ir *žengte — marš!* Muzikantai su antra komanda pradeda groti, eidami pirma būrio.

582. Kai būrys bus nuėjęs nuo rikiuotės arti 50 žingsnių, dalies vadas komanduoja: **pagerbta!**

583. Priėjęs prie vėliavos laikymo vietos būrio vadas jį sustabdo, kaip nurodyta 572 str. Paskui jis komanduoja: **Ramiai! Vėliavai pagarba—dešinèn (kairèn!)** Muzikantai ima groti nustatytą maršą, o vyresnysis asistentas, pakėlęs ranką prie kepurės, komanduoja vėliauninkui: **žengte—marš!** ir veda jį būstan.

584. Kai vėliava bus įnešta į būstą, vėliavos būrio vadas duoda ženklą nustoti grojus ir veda būrį kur reikia.

585. Nurodytos tvarkos vėliavai paimti ir nunešti karo lauke ir manevruose laikomasi tik tuomet, kai dalies vadui ji atrodys reikalinga; bet ta tvarka čia gali būti paprastesnė, žiūrint aplinkybių.

VI skirsnis.

Taisyklės orkestro instrumentams laikyti.

586. *Stovint vietoje* mažieji instrumentai reikia laikyti dešinėje nuleistoje rankoje, laibgaliais į viršų, o didieji — prie dešinės kojos, pastačius juos ant žemės ir laikant dešine ranka už drūtgalio.

Einant instrumentai su diržu reikia nešti pasikabinus per kairįjį petį, o mažieji instrumentai reikia laikyti kaip ir vietoje.

Bėgant mažieji instrumentai laikomi prieš krūtinę, o didieji kaip einant, prilaikant ranka kaip kam patogiau.

Pastaba. Signalinis trimitas visada laikomas pasikabinus per kairįjį petį.

1 priedėlis.

Sutartiniai ženklai.

 K. eilinis	 Būrio vadas
 G. eilinis	 Būrio vadas su ryšių žmonėmis
 Kulkosvaidininkas	 Kuopos vadas
 Šaut. granatų svaitytojas	 Viršila
 K. grandininkas	 Ūkvaizdis
 K. grand. pav.	 Vyr. sanitaras
 G. grandininkas	 Senitaras
 G. grand. pav.	 Ryšinys
 Skyrininkas	 Sekėjas
 Skyr. pav.	 Dujų sekėjas
 Būrininkas	 Signalistas
 Būrin. pav.	 Telefonistas

K. S. - kautynių skyrius.

K. G. — kulkosvaidžio grandis.

G. G. — grenadierių grandis.

Kuopos vado programos pavyzdys.

Minutinio sąrašo pavyzdys.

Dalykas	Laikas	Trečiadienis	Dalykas	Val.	Minutės		Trečiadienis
					nuo	iki	
Rikiuotė	7 ³⁰ — 8 ²⁰	Rankinių granatų svaidymas ir tankinių rikiuotė kartojimas.	Rikiuotė	7 ³⁰	30	40	Būrio rikiavimas, lygiavimas, skaičiavimas, pasisveikinimas, apžiūrėjimas, sukiniavimas vietoje, išėjimas į aikštę ir žmonių suskirstymas į grupes: a) svaidys į griovį, b) " " į pylimą, c) " " per kalnelį į duobę. Svaido pagal suskirstymą. Grupės keičiasi vietomis. Grupės keičiasi vietomis. Tolio mėtymo rungtynės. Skyrininkai moko savo žmones: a) persirikiavimų, sukant kairiuoju ir dešiniuoju sparnu (vietoje ir judesy), b) šautuvo veiksmų: <i>ginklu gerbk!</i> ir <i>durtuvu ko-</i>
Manevravimas	8 ³⁰ — 9 ²⁰	Vietos sunaudojimas judesiui		8 ²⁰			
Šaud. st.	9 ³⁰ — 10 ²⁰	Susipažinimas su šautuvo spynos dalimis					
Gimn.	10 ³⁰ — 11 ²⁰	Skersinis, žiedai, šokimas per kliūtis iš vietos (be įsibėgėjimo)			40	47	
	11 ²⁰ — 14 ⁰⁰	Pietūs ir poilsis			47	54	
					54	01	
					01	08	
Igul. st.	14 — 14 ⁵⁰	Sargybinių pareigų kartojimas		08	20		

3 priedėlis.

Instrukcija tiesiniams statyti.

Po komandos *iškilmės maršu* adjutantas šaukia: *tiesiniai pas mane!* -- ir pats stojasi viename iš žygiavimo linijos galų.

Tiesiniai, subėgę prie adjutanto, stojasi į virtinę, veidu į priešingą žygiavimo linijos galą.

Adjutantas duoda tiesiniams eilės numerius ir įsako: *tiesiniai, per N žingsnių pirmyn, vykdyti!*

Stovįs užpakalyje pasilieka vietoje, pasisuka aplink ir ima šautuvą tiesinių taisyklėmis.

Visi kiti greitai žengia pirmyn ir sustoja vienas po kito, nuėję nuo pirmiau sustojusio per nurodytą žingsnių skaičių. Sustojęs kiekvienas be komandos apsisuka aplink ir ima šautuvą tiesinių taisyklėmis.

Adjutantas, stovįs prie likusio vietoje tiesinio, išlygina tiesinių liniją ir sutartu ženklu (pav. staigiai nuleisdamas pakeltą ranką) įsako tiesiniams pasisukti veidu į žygiavimo liniją.

22 1298

Turiny.

	Pusl.
Įžanga	3
I. Bendri pagrindai.	
Pėstininkų vaidmuo šių dienų kautynėse	5
Pėstininkų manevras	8
Kautynių skyrius	11
Pėstininkų ginklai	13
Rikiuotės ir jų valdymas	16
II. Pėstininkų parengimo principai.	
Parengimo tikslas ir skirstymas	21
Rikiuotės mokymo metodė	26
III Rikiuotės mokymas.	
Vieno mokymas	42
Kautynių skyrius	67
Būrys	107
Kuopa	115
Batalionas	123
Pulkas tankinėje rikiuotėje	129
IV. Apžiūros, iškilmės ir pasisveikinimai.	
Apžiūros	131
Iškilmės maršas	134
Pasisveikinimas	139
Garbės sargyba	144
Vėliava	145
Taisyklės orkestro instrumentams laikyti	150
<hr/>	
Priedėliai	151
1. Sutartiniai ženklai.	
2. Kuopos vado programos pavyzdys. Minutinio sąrašo pavyzdys.	
3. Instrukcija tiesiniams statyti.	
<hr/>	